

Ronja Horsma

Ändrade avtalsförhållanden till följd av handelshinder i form av olika myndighetsbeslut

I ljuset av Rådets förordning (EU) nr 833/2014 om restriktiva åtgärder mot bakgrund av Rysslands åtgärder som destabiliserar situationen i Ukraina

Pro gradu-avhandling i privaträtt

Handledare: Björn Sandvik

Fakulteten för samhällsvetenskaper och ekonomi

Åbo Akademi

Helsingfors och Oslo 2022

ÅBO AKADEMI – FAKULTETEN FÖR SAMHÄLLSVETENSKAPER OCH EKONOMI

Abstrakt för avhandling pro gradu

Ämne: Privaträtt	
Författare: Ronja Horsma	
Titel: Ändrade avtalsförhållanden till följd av handelshinder i form av olika myndighetsbeslut. I ljuset av Rådets förordning (EU) nr 833/2014 om restriktiva åtgärder mot bakgrund av Rysslands åtgärder som destabiliserar situationen i Ukraina.	
Handledare: Björn Sandvik	
Abstrakt: <p>Handelssanktioner bestäms av behöriga myndigheter och instiftas i syfte att trygga den internationella freden och säkerheten, som hotas av en stat. Handelssanktioner omfattas av bland annat export- och importförbud. Förbuden blir handelshinder för handelsavtalsparters, eftersom deras avtalsförpliktelser äventyras av de nyligen instiftade sanktionsbestämmelserna. Praktiskt exempel på en omtalad och problematisk förordning är Rådets förordning (EU) nr 833/2014 om restriktiva åtgärder mot bakgrund av Rysslands åtgärder som destabiliserar situationen i Ukraina.</p> <p>Vid avtalsbrott kan en avtalspart kräva skadestånd av den andra avtalsparten vid utförda avtalsprestationer. Emellertid kan prestationsförmågan utsättas av plötsliga och oförutsedda situationer, som har en påverkan på avtalspartens handlingsförmåga. Inom juridiken finns det i lagstiftning stadgat om godtagbara hinder, som befriar en avtalspart från ersättningsskyldigheten. Dessvärre nämns det sällan om vad de specifika hindren är. Utgångspunkten är främst att hindren ska vara oförutsedda. Eftersom handelshinder till sin helhet är oförutsedda kan dessa delvis tolkas utgöra lämpliga ”hinder” enligt juridikens läror. Men hur man bedömer handelshinder som befrielsegrunder är inte alltid enkelt.</p> <p>Enligt avhandlingens resultat har det identifierats många utmaningar med handelshinders uppkomst och hur myndighetsbeslut egentligen kan påverka avtalsförhållanden. Dessutom kan det uppstå utmaningar om vilken befrielsegrunds lära som kan tillämpas och enligt vilka kriterier som avtalsparter kan utgå från för att bevisa sin oskyldighet vid utförda avtalsprestationer. Det finns dock många alternativa lösningar för att åtgärda dessa problem, bland annat att klargöra om självaste betydelsen med handelshinder och myndighetsbeslutens inverkan på avtal.</p>	
Nyckelord: handelshinder, myndighetsbeslut, befrielsegrund, förordningen nr 833/2014, CISG	
Datum: 12.5.2022	Sidantal: 79 (+ xv)

Innehåll

1. INLEDNING.....	1
1.1. Bakgrund.....	1
1.2. Syfte och frågeställning	2
1.3. Avgränsning.....	3
1.4. Metod, material och terminologi.....	4
2. RYSSLANDS ANNEKTERING AV KRIM.....	6
2.1. Bakgrunden till Ukrainakrisen.....	6
2.2. Handelssanktionerna	8
2.2.1. Rådets förordning (EU) nr 833/2014 om restriktiva åtgärder mot bakgrund av Rysslands åtgärder som destabiliserar situationen i Ukraina.....	12
3. HANDELSHINDER SOM ETT DIPLOMATISK VAPEN – en juridisk studie i handelshindrens funktion och betydelse.....	16
3.1. Handelssanktioner som definition	16
3.2. Handelshinder och deras juridiska position från nationell synvinkel.....	20
3.2.1. Lagen om rättshandlingar på förmögenhetsrättens område 228/1929.....	20
3.2.2. Köplagen 355/1987	23
3.3. Handelshinder och deras juridiska position från internationella köplagens synvinkel.....	27
3.3.1. Internationella köplagen (CISG)	27
3.3.2. CISG och dess giltighet	30
3.3.3. CISG och handelssanktioner	31
4. HUR MYNDIGHETSBEVLUT KAN LEDA TILL HANDELSRESTRIKTIONER OCH FÖRBUD	38
4.1. Definitionen och regelverket med myndighetsbeslut	38
4.2. Sambandet med myndighetsbeslut och handelssanktioner.....	39
5. DE OLIKA LÄRORNA I KOMBINATION MED HANDELSHINDER	45

5.1.	Force majeure	45
5.1.1.	Läran om force majeure och förutsättningen att en situation definieras utgöra force majeure.....	45
5.1.2.	Kontraktsriskerna med force majeure.....	48
5.1.3.	Reglering av force majeure i samband med handelsavtal och handelssanktioner	52
5.1.3.1.	Rekvisiten.....	55
5.1.3.2.	ICC och force majeure	57
5.2.	Omöjlighetsläran.....	58
5.2.1.	Läran om omöjlighetsläran och förutsättningen att en situation definieras utgöra inom ramen för omöjlighetsläran.....	58
5.2.2.	Kontraktsriskerna med omöjlighetsläran.....	62
5.2.3.	Reglering av omöjlighetsläran i samband med handelsavtal och handelssanktioner.....	63
5.3.	Hardship.....	66
5.3.1.	Läran om hardship och förutsättningen att en situation definieras utgöra hardship	66
5.3.2.	Kontraktsriskerna med hardship.....	70
5.3.3.	Reglering av hardship i samband med handelsavtal och handelssanktioner	71
6.	HANDELSSANKTIONERNAS PÅVERKAN PÅ DEN FINSKA MARKNADEN	73
7.	SLUTSUMMERING OCH EGNA SLUTSATSER.....	76
	KÄLLOR	vi

FÖRKORTNINGAR

Art.	Artikel
AvtL	Lagen om rättshandlingar på förmögenhetsrättens område 228/1929
BGB	Bürgerliches Gesetzbuch
CISG	United Nations Convention on Contracts for the International Sale of Goods 1980
EU	Europeiska unionen
FEU	Fördraget om Europeiska unionen
FEUF	Fördraget om Europeiska unionens funktionssätt
FN-stadgan	Förenta nationernas stadga och stadga för den internationella domstolen 1945
GL	Grundlagen 731/1999
HD	Högsta domstolen
ICC	Internationella handelskammaren (International Chamber of Commerce)
KöpL	Köplagen 355/1987
Mom.	Moment
Nato	Nordatlantiska fördragsorganisationen
NJA	Nytt juridiskt arkiv
PECL	The Principles of European Contract Law
RP (Sanktions)förordning nr 833/2014	Regeringsproposition Rådets förordning (EU) nr 833/2014 om restriktiva åtgärder mot bakgrund av Rysslands åtgärder som destabiliserar situationen i Ukraina
Sanktionslagen	Lagen om fullgörande av vissa skyldigheter för Finland som medlem

SL
UNIDROIT (UPICC)

av Förenta nationerna och Europeiska
unionen 659/1967
Strafflag 89/1889
UNIDROIT Principles of International
Commercial Contracts 2016

1. INLEDNING

1.1. Bakgrund

När jag inledde avhandlingsprocessen hade jag aldrig tänkt mig att den omtalade Ukrainakrisen skulle eskalera till ett krig. Jag hade för den delen inte ens tänkt mig att jag under våren 2022 skulle skriva i min avhandling om ett faktiskt pågående krig under 2000-talet. Efter Rysslands annektering av Krim år 2014 har det i nyheter stått om det spända läget mellan Ryssland och Ukraina.¹ Ryssland har kämpat med sanktionerna som varit mot landet sedan dess annektering av Krim och årligen har sanktionsförordningen nr 833/2014 förnyats till följd av att Putins aggression mot Ukraina inte har dämpats.² Dessvärre var det överraskande att Europa skulle än en gång stå i lågor och speciellt utmanande har det varit att försöka hålla avhandlingen i Ukrainakrigets startskott, nämligen i år 2014. Den 24 februari 2022 vaknade vi alla upp till nyheterna om att ryska trupper hade marscherat in i Ukraina och ett krig har inletts.³ Under våren har EU- och Nato-möten ordnats mera regelbundet än någonsin och Europas säkerhetspolitik har sett ett helt nytt ljus än tidigare under detta årtusende. I skrivande stund har fem sanktionspaket skapats under våren och tidigare bestämda sanktioner förnyats.⁴ Den omtalade Ukrainakrisen anses ha sitt startskott från år 2013 och har pågått i nästan 10 års tid.⁵ Efter Rysslands annektering av Krimhalvön införde Europeiska unionen sanktioner mot Ryssland. Rådets förordning (EU) nr 833/2014 om restriktiva åtgärder mot bakgrund av Rysslands åtgärder som destabiliserar situationen i Ukraina uppkom den 31 juli 2014 och har årligen förnyats till följd av Rysslands aggressiva politik. Såsom många andra sanktionsförordningar förorsakar även förordning nr 833/2014 handelshinder för avtalsparter. Med handelshinder syftas på de hinder som uppkommit till följd av myndigheternas instiftande av handelssanktioner. Till följd av att handelssanktioner uppkommer utanför avtalsparternas kontroll anses det oskäligt att en avtalspart skulle vara tvungen att betala skadestånd för handelshindrets uppkomst. I slutändan uppstod inte

---

¹ FN-sambandet 2020.

² Europeiska rådet – Europeiska unionens råd 2022.

³ Utrikesministeriet 2022 och Statsrådet 2022 och Juhola 2022 och Koponen – Meltio – Sutinen 2022.

⁴ Europeiska rådet – Europeiska unionens råd 2022.

⁵ FN-sambandet 2020.

hindret på grund av partens agerande utan på myndigheternas agerande.⁶ Men enligt vilka juridiska grunder kan gäldenären egentligen befrias från situationer med uppkomna handelshinder?

Enligt principen om ersättningsskyldighet ansvarar den avtalspart för skadeståndet som orsakat avtalsbrottet.⁷ Till följd av kontraktsansvarets strikta karaktär innebär det preliminärt ett strikt ersättningsansvar för ansvariga avtalsparten (för det mesta gäldenären). Däremot finns det situationer när ersättningsskyldigheten kan förbises och gäldenären kan befrias från ersättningsskyldigheten ifall den uppkomna situationen var oförutsägbar.⁸ Varje avtalsingående innebär ett risktagande, men på basis av en parts förutsägbarhet och medvetenhet om vad man borde ha vetat och vad man inte kan förväntas veta, kan man befrias från konsekvenserna av avtalsbrott.⁹ Men vad egentligen är situationen i samband med myndighetsbeslutade sanktioner som orsakat handelshinder för avtalsparterna? Kan befrielsegrundernas läror tillämpas eller blir någondera avtalspart skyldig för avtalsbrott och hur kommer CISG in i bilden?

Utgående från dessa frågor kan man få en mjuklandning in i avhandlingens ämne; hur egentligen diplomatiska vapen kan ha en inverkan i privaträtten och dess avtalsrättsliga läror.

1.2. Syfte och frågeställning

Syftet med denna avhandling är att utreda hur följderna av Rysslands annektering av Krim orsakade förändringar i avtalsförhållanden. Därmed ämnar avhandlingen utreda hur stor roll diplomatiska vapen har inom privaträtten. Avhandlingen kommer även att utreda hur sanktionsförordningar (speciellt förordningen nr 833/2014) kan förutsätta prestationshinder för avtalsförhållanden, samt om avtalsparterna har andra tillvägagångssätt för att fullgöra sina avtalsprestationer. Dessutom kommer avhandlingen

---

⁶ Sisula-Tulokas 2015, s. 196 och Lundberg 1976, s. 21.

⁷ Taxell 1997, s. 39.

⁸ Taxell 1997, s. 50. Se även Sandvik 2004, s. 71 – 75 om oförutsägbarhetskriteriet och möjligheten för undvikande av ersättningsskyldigheten vid en oförutsägbart uppkommen händelse. Sandvik tar även upp de andra rekvisitet som måste beaktas i samband med situationens helhetsbedömning.

⁹ Taxell 1997, s. 74 – 75.

att utreda om handelshinder kan klassas som befrielsegrund från ersättningsskyldigheten enligt privaträttsliga bestämmelser och vad som egentligen definieras som handelshinder enligt juridikens läror. Med andra ord behandlar avhandlingen lärorna om force majeure, omöjlighet och hardship. Relevant i avhandlingen är att den behandlar avtals- och köprättsliga bestämmelser och därmed håller sig inom privaträttens rättsområde. Därmed behandlar avhandlingen definitionerna med myndighetsbeslut och handelssanktioner från en privaträttslig synvinkel.

Avhandlingen är inspirerad av Lena Sisula-Tulokas uppsats ”Handelssanktioner mot Ryssland och tillämpningen av CISG”.¹⁰ Uppsatsens problematik är i sin helhet parallell med avhandlingens, varför Sisula-Tulokas kommer att refereras en hel del i avhandlingen.

Följande frågeställningar kommer att besvaras i denna avhandling:

1. Hur kan myndighetsbeslut av en handelssanktion påverka avtalsparternas möjlighet att genomföra köpet avtalsenligt?
2. Vad händer med avtalen som slutits innan handelssanktionerna 1 augusti 2014?
3. Hur kan man kombinera diplomatiska vapen med CISG och enligt vilka privaträttsliga bestämmelser kan dessa hinder anses vara ansvarsbefrianden?

1.3. Avgränsning

Avhandlingen är avgränsad att analysera hur myndighetsbeslut kan påverka redan ingångna avtal och hur prestationshinder förorsakade av myndighetsbeslut kan tolkas vara ansvarsbefriande för avtalsparter. Avhandlingen håller sig inom privaträttens område och är uppbyggd på avtals- och köprättsliga bestämmelser. Avhandlingen behandlar såväl nationell som internationell lagstiftning, prejudikat och doktrin. För att frågeställningen ett och två ska kunna besvaras så behandlas även de olika lärorna om befrielse från ersättningsskyldigheten. Avhandlingen behandlar olika prejudikat och rättsfall för klargörande om utgångspunkterna i kapitlen. Avhandlingens fokus ligger på

---

¹⁰ Sisula-Tulokas 2015.

sanktionsförordningen nr 833/2014 och de juridiska problemen som uppkommit till följd av myndigheternas beslut om införande av förordningen.

1.4. Metod, material och terminologi

Genom att tillämpa rättsdogmatisk metod beskriver avhandlingen hur myndighetsbeslut kan påverka avtalens giltighet och hur dessa handelshinder kan tolkas från juridisk synvinkel. Rättsdogmatiken är en tolkningslära vars huvudsakliga uppgift är att tolka och systematisera gällande rättsnormer.¹¹ Med andra ord undersöker rättsdogmatiken rättsnormernas innehåll och verklighet.¹² Detta innebär att med hjälp av rättskällor och tidigare juridiska argument, tolkar rättsdogmatikern rättskällornas och argumentens innehåll och problem.¹³ I rättslärans forskning är det främsta intresset att producera argumentation över gällande rätt i samband med olika tolkningar, avvägningar och bedömningar av det specifika ställningstagandet. Ställningstagandet är främst den så kallade frågeställningen eller problematiken var innebörden är att tolka och systematisera rättsnormer.¹⁴ Inom rättsdogmatiken kan egna förslag till problemen läggas fram men däremot saknar rättsdogmatikern rätt att fatta bindande beslut.¹⁵ Detta innebär att med hjälp av den rättsdogmatiska metoden lägger avhandlingen fram förslag för problemlösningar – men däremot kommer inga konkreta beslut att fattas i avhandlingen. Som Kolehmainen betonar ska en forskare som tillämpar rättsvetenskaplig metod vara objektiv och behandla det juridiska problemet med en kombination av egna synpunkter samt hänvisning till andra forskares ställning på problemet. Rättsvetenskapen är en så kallad metodologisk tolkningsvetenskap som involverar egna synpunkter och förbättringsförslag – men utan konkreta beslut.¹⁶

Inom juridiken finns det många slags rättskällor såsom lagar, prejudikat, lagars förarbeten, m.m. Dessa alla har en relevant förutsättning för juridisk argumentation.¹⁷ I

---

¹¹ Peczenik 1995, s. 33 och Peczenik 1995, s. 312.

¹² Hirvonen 2011, s. 22.

¹³ Peczenik 1995, s. 33 och Peczenik 1995, s. 312.

¹⁴ Miettinen 2016 (Kolehmainen), s. 107.

¹⁵ Peczenik 1995, s. 33 och Peczenik 1995, s. 312.

¹⁶ Miettinen 2016 (Kolehmainen), s. 113–114.

¹⁷ Peczenik 1995, s. 206.

den juridiska argumentationen ska lagar, föreskrifter och fasta sedvanerättsliga regler beaktas som auktoritetsskäl. Prejudikat och lagars förarbeten bör beaktas som auktoritetsskäl i juridisk argumentation. De rättskällor som ska beaktas som auktoritetsskäl är av bindande karaktär.¹⁸ Likväl är sakskälen relevanta inom rättsdogmatiken i hänsyn till sakskälens analytiska, empiriska och teoretiska karaktärsdrag, som förbinder den juridiska argumentationen till en exempelvis avhandling.¹⁹ Avhandlingen behandlar såväl nationell som internationell lagstiftning, prejudikat och doktrin. Även om domstolarnas prejudikat i rättslig mening inte är formellt bindande så bör prejudikaten betraktas som auktoritetsskäl i och med att den i framtiden kan anses vara behövlig, i beaktande till dess oförändrade förhållande.²⁰

Som ovan nämnts har avhandlingen grundstenen i sanktionsförordningen nr 833/2014 varav frågeställningarna främst är uppbyggda på förordningen och dess riktlinjer. Angående lagstiftningen kommer främst CISG att tillämpas eftersom avhandlingen fokuserar sig på internationella handelsköp och deras rättsliga förutsättningar i samband med de politiska påtryckningsmedlen det vill säga handelssanktioner. Avhandlingen behandlar även AvtL och KöpL från en nationell synvinkel samt befrielsegrundens läror om force majeure, omöjlighet och hardship. Avhandlingen stöder sig på rättslig litteratur och är främst inspirerad av Lena Sisula-Tulokas uppsats ”Handelssanktioner mot Ryssland och tillämpningen av CISG”.²¹ Avhandlingen stöder sig även på rättslig litteratur som är utgivna före decennieskiftet eftersom dessa anses ha en betydelsefull forskning som omöjligen kunde uteblivas som källor för avhandlingen.

---

¹⁸ Peczenik 1995, s. 35–36 och Peczenik 1995, s. 214–215.

¹⁹ Peczenik 1995, s. 207.

²⁰ Peczenik 1995, s. 39–40 och Peczenik 1995, s. 232. Mera djupgående läsning om rättskälleläran finns i Peczenik 1995, s. 33–45.

²¹ Sisula-Tulokas 2015.

2. RYSSLANDS ANNEKTERING AV KRIM

2.1. Bakgrunden till Ukrainakrisen

Rysslands och Ukrainas gemensamma historia går tillbaka till år 1782 när Ryssland erövrade Krim från det Osmanska riket.²² Efter bolsjevikernas maktövertag blev Krim en autonom republik inom den ryska sovjetrepubliken. Autonomin tog sitt slut år 1945 när självstyret avskaffades och Krim blev en del av den ryska provinsen.²³ Under det sovjetiska styret fungerade Krimhalvön som en sovjetisk militärbas. Krimhalvön slogs samman med Ukraina i samband med Ukrainas självständighetsförklaring år 1991, efter nästan ett sekel under det sovjetiska styret.²⁴ Krim återfick sin autonoma status under Ukrainas suveränitet.²⁵

Ukrainakrisen anses ha börjat år 2013 när EU erbjöd Ukraina ett associeringsavtal. Associeringsavtalet skulle förhindra Ukraina att besvara jakande på Rysslands anbud om medlemskap i den ryskledda ekonomiska unionen.²⁶ När Ryssland fick kännedom om associeringsavtalet införde Ryssland ekonomiska sanktioner och en handelsblockad mot Ukraina. Ryssland hotade även med allvarligare sanktioner ifall Ukraina fattar beslut om att ingå avtalet med EU. Ryssland upplevde det vara förkastligt ifall Ukraina undertecknar avtalet med EU. Ukraina skulle kränka handelsförhållandet och vänskapen med Ryssland och därmed skulle Ryssland inte kunna garantera Ukraina som en självständig stat. Till följd av detta hotade Ryssland om en eventuell annektering av Ukraina ifall associeringsavtalet undertecknas.²⁷ För att förhindra avtalsingåendet, kom Ryssland med handelserbjudanden som bestod av så pass bra villkor att Ukraina omöjligen kunde neka till dem.²⁸ Likväl kunde Ukraina inte utsätta sin suveränitet i fara ifall ett associeringsavtal skulle undertecknas. Därmed bestämde sig president Viktor Janukovitj att underteckna avtalet med Ryssland.²⁹ Ukraina kunde ändå inte utsätta sin suveränitet i fara ifall ett

---

²² Historiska media 2021. Kallas även för det Ottomanska riket. Det Osmanska riket var en av historiens mäktigaste stormakter med epicentrum i Turkiet.

²³ Lundstedt – Hannikainen 2016, s. 445.

²⁴ FN-sambandet 2020.

²⁵ Lundstedt – Hannikainen 2016, s. 446.

²⁶ FN-sambandet 2020.

²⁷ Rotaru 2018, s. 137–138 och Forsberg – Haukkala 2016, s. 35.

²⁸ Forsberg – Haukkala 2016, s. 36 och Rotaru 2018, s. 76–77 (mera om handelserbjudanden i litteraturen).

²⁹ Forsberg – Haukkala 2016, s. 36.

associeringsavtal skulle undertecknas. Därmed bestämde sig president Viktor Janukovitj att underteckna avtalet med Ryssland.³⁰ Ryssland ansåg att president Viktor Janukovitjs plötsliga avgång var en form av statskupp, som var organiserad av västvärlden. Ryssland upplevde det hotfullt med EU:s och Natos expansion i forna sovjetiska länder och president Janukovitjs avgång var den så kallade ”sista droppen”. Under våren 2014 annekterade Ryssland Krim.³¹ Krim hade sedan tidigare varit bosatt av rysktalande befolkning och för att skydda dem från situationen i Ukraina ansågs enda utvägen vara att lösgöra Krim från Ukraina och därmed inleddes annekteringen av halvön.³²

Forskare har försökt kartlägga olika svar på orsakerna till annekteringen och enligt forskarna ligger problematiken i den ryska regimens tankesätt om deras rättighet till annektering av Krim. Enligt Rotaru har Ryssland aldrig accepterat Ukraina som en självständig stat och Ryssland anser att alla forna sovjetiska länder ska behandlas annorlunda jämfört med resten av världen. Därför har Ryssland aldrig ansett annekteringen utgöra ett brott utan istället något som de har haft rättighet till.³³ Hannikainen och Lundstedt tillägger Rysslands behov att skydda den ryska befolkningen på Krim och att annekteringen var en sorts lösning på skyddsbehovet.³⁴ I Hannikainens och Lundstedts andra gemensamma skrivna text tar de upp president Vladimir Putins tal under annekteringsåret var han anser att Krim borde höra till Ryssland eftersom förflyttningen av halvön till Ukraina år 1954 hade gått emot den sovjetiska grundlagen. Därmed betonas det att enligt den ryska regimens tankesätt borde Ukraina utgöra en del av Ryssland. Därav var annekteringen lagligt acceptabel enligt den ryska regimen.³⁵

Enligt FN-stadgan 2(4) ska alla staters suveräna likställdhet respekteras, varför ingen annan stat har rätt till hot om eller bruk av våld mot en annan stat.³⁶ Med andra ord anses annekteringen av Krimhalvön utgöra brott mot folkrätten. Såsom Haukkala och Forsberg

---

³⁰ Rotaru 2018, s. 139.

³¹ FN-sambandet 2020. Se även Rotaru 2018, s. 77.

³² Lundstedt – Hannikainen 2016, s. 460.

³³ Rotaru 2018, s. 156.

³⁴ Lundstedt – Hannikainen 2016, s. 460.

³⁵ Hannikainen – Lundstedt 2016, s. 39–40.

³⁶ Förenta nationernas stadga och stadga för den internationella domstolen. Stadgan undertecknades den 26.6.1945. Artikel 2(4) lyder: Alla medlemmar skola i sina internationella förbindelser avhålla sig från hot om eller bruk av våld, vare sig riktat mot någon annan stats territoriella integritet eller politiska oberoende, eller på annat sätt oförenligt med Förenta nationernas ändamål.

beskriver utgör den ryska annekteringen en klar kränkning mot Ukrainas suveränitet. Till följd av annekteringen av Krimhalvön försämrades EU:s och Rysslands relation.³⁷ Ukrainakrisen tolkas inte utgöra en konflikt mellan enbart Ukraina och Ryssland, utan mera som en internationell konflikt mellan Ryssland och västvärlden.³⁸

Den 24 februari 2022 inledde Ryssland en invasion av Ukraina. Några dagar innan det militära angreppet hade president Vladimir Putin erkänt de icke regeringskontrollerade områdena i länen Donetsk och Luhansk i Ukraina som oberoende enheter. President Vladimir Putin hade även skickat ryska trupper till området. Relationen mellan EU och Ryssland har blivit allt sämre och efter invasionen frystes Ryssland ut från den internationella marknaden och samhörigheten.³⁹ EU fördömer både president Vladimir Putins beslut att erkänna Donetsk och Luhansk som icke regeringskontrollerade områden och beslutet att invadera Ukraina. Därtill fördömer EU också Belarus medverkan i Rysslands militära angrepp. Rysslands invasion av Ukraina bryter mot internationell rätt och undergräver den europeiska och globala säkerheten och stabiliteten. Efter invasionen har de europeiska ländernas ledare träffats med jämna mellanrum för diskussioner om tillvägagångssätt för att få president Vladimir Putin att dra tillbaka sina trupper från Ukraina. Medan EU:s och Ukrainas förhållande förstärktes så frystes EU:s och Rysslands förhållande.⁴⁰

2.2. Handelssanktionerna

Ukrainakrisen anses utgöra en så kallad kulminationspunkt för det försämrade förhållandet mellan Ryssland och EU.⁴¹ Som motreaktion på Rysslands annektering av

---

³⁷ Forsberg – Haukkala 2016, s. 39 och s. 43. Se även Rotaru 2018, s. 77.

³⁸ FN-sambandet 2020.

³⁹ I tidigare forskningar om förhållandet mellan EU och Ryssland har forskare beskrivit att förhållandet har fått en allt ”större svacka” eller att förhållandet ”nått botten” sedan annekteringen av Krimhalvön. Rysslands förhållande till EU var med andra ord redan dålig efter annekteringen 2014 (Forsberg – Haukkala 2016, s. 39 och s. 43 och Rotaru 2018, s. 77.).

⁴⁰ Europeiska rådet – Europeiska unionens råd 2022.

⁴¹ Forsberg – Haukkala 2016, s. 10 och s. 33. Jämför Rotaru 2018, s. 17 som beskriver ” The two partners often found their cooperation dominated by mutual distrust and divergent interests. Accusations of violations of democratic rules and values from one side and of using double standards from the other side

Krimhalvön införde EU de första handelssanktionerna mot Ryssland.⁴² Sanktionsförordningen nr 833/2014⁴³ trädde i kraft den 31 juli 2014 och har påverkat handelsrelaterade angelägenheter med Ryssland sedan dess. Annekteringen har kostat Ryssland dyrt på den internationella arenan och främst har den ryska ekonomin lidit i samband med begräsningarna av de finansiella tillgångarna på den externa marknaden.⁴⁴ Enligt den ryska regimens tankesätt anses sanktionerna främst utgöra försök till försvagande av den ryska staten.⁴⁵ Emellertid är sanktionernas huvudsakliga uppgift att med hjälp av politiska resolutioner få Ryssland att återställa Ukrainas självständighet, suveränitet och territoriella integritet.⁴⁶ Vid instiftande av ekonomiska sanktioner utgår man från kvävning av den ena partens handel och ekonomiska situation.⁴⁷ Ekonomiska sanktioner, handelssanktioner, uppkommer i syfte att trygga den internationella freden och säkerheten, som hotas av en stat. Med andra ord försöker man med diplomatiska medel få parten att ändra sina ageranden och handlingar.⁴⁸ Tyvärr påverkar handelssanktioner inte enbart det land som handelssanktionerna skapats för. Handelssanktionerna kan även påverka de parter som i första hand skapat sanktionsförordningen.⁴⁹

Sanktionerna från 2014 är indelade i en tredelad sanktionsstrategi⁵⁰, varav den första sanktionsdelen var uteslutande av Rysslands medlemskap från G8⁵¹ och andra bilaterala toppmöten.⁵² Den andra sanktionsdelen var införande av restriktiva åtgärder mot personer

---

have often poisoned the relationship between the two actors”. Observera att detta är skrivet innan invasionen av Ukraina den 24.2.2022 och som fotnot 40 anger är förhållandet fryst mellan EU och Ryssland.

⁴² Fischer 2015, s. 1 och Europeiska rådet – Europeiska unionens råd 2022. OBS! EU var inte enda parten som införde sanktioner. Enligt Rotaru 2018, s. 77 var USA först ute med införandet av sanktionerna.

⁴³ Rådets förordning (EU) nr 833/2014 om restriktiva åtgärder mot bakgrund av Rysslands åtgärder som destabiliserar situationen i Ukraina.

⁴⁴ Rotaru 2018, s. 162 och Hannikainen – Lundstedt 2016, s. 49.

⁴⁵ Hannikainen – Lundstedt 2016, s. 50.

⁴⁶ Fischer 2015, s. 2.

⁴⁷ Silva – Selden 2019.

⁴⁸ Utrikesministeriet 2022. Jämför Pursiainen 2021, s. 19 och Lundberg 1976, s. 22 som beskriver sanktionerna utgöra regler och bestämmelser vars syften är att få en part att ändra sitt agerande. Med andra ord är sanktionernas främsta uppgift att främja utrikes- och säkerhetspolitiska angelägenheter. Se även RP 288/2014 s. 3 och s. 24.

⁴⁹ Hannikainen – Lundstedt 2016, s. 49 och Europeiska rådet – Europeiska unionens råd 2022

⁵⁰ Forsberg – Haukkala 2016, s. 39. och Fischer 2015, s. 2. och Hannikainen – Lundstedt 2016, s. 49.

⁵¹ G8 (nutida G7) är en mellanstatlig organisation som består av ledare från världens största industrialiserade länder. Taget av Mingst, Britannica.

⁵² Silva – Selden 2019 och Rotaru 2018, s. 162.

genom frysning av tillgångar och reseförbud.⁵³ Den tredje sanktionsdelen infördes i juli 2014 och bestod av ekonomiska sanktioner och restriktioner i ekonomiska förbindelser. Sanktionerna bestod av vapenembargo, begränsningar i både import och export av varor, utrustning och teknologi samt förbud mot kapitalmarknaderna.⁵⁴ Vid samma tidpunkt stiftades även sanktionsförordningen nr 833/2014 och den har sedan dess årligen uppdaterats med ytterligare sanktioner och riktlinjer.⁵⁵ EU:s sanktioner mot Ryssland var de första ryska sanktionerna som EU infört under fredstid.⁵⁶ Sanktionernas mängd har ökat till antal och omfattar allt flera områden. Bland annat införde EU den 25 februari 2022 sanktioner mot president Vladimir Putin efter hans beslut att attackera Ukraina den 24 februari 2022. År 2014 infördes de första handelssanktionerna mot Ryssland och de har successivt förlängts med 6 månader i taget sedan 2016. De ekonomiska sanktionerna som infördes mot Ryssland var bland annat:

- begränsning av tillgång till EU:s kapitalmarknader – såväl förstahandsmarknader som andrahandsmarknader
- förbud mot export och import av vapen
- inskränkningar i Rysslands tillgång till teknik och andra tjänster inom oljeproduktion och oljepropektering.

EU införde även specifika restriktioner för ekonomiska förbindelser med Krim och Sevastopol i samband med Rysslands annektering av områdena. Restriktionerna för dessa områden omfattar:

- importförbud för varor från dessa platser
- restriktioner för handel och investeringar för vissa ekonomiska sektorer och infrastrukturprojekt
- förbud mot turisttjänster inom området
- exportförbud för vissa varor och viss teknik.

---

⁵³ Silva – Selden 2019.

⁵⁴ Fischer 2015, s. 2. och Rotaru 2018, s. 77–78 och Hannikainen – Lundstedt 2016, s. 49 och Silva – Selden 2019 och Forsberg – Haukkala 2016, s. 39.

⁵⁵ Europeiska rådet – Europeiska unionens råd 2022.

⁵⁶ Forsberg – Haukkala 2016, s. 109 och Silva – Selden 2019.

Till följd av Rysslands erkännande av separatistområdena i Ukraina i februari 2022 uppkom det ytterligare ekonomiska sanktioner som riktar sig mot områdena i Donetsk och Luhansk. Ekonomiska sanktionerna är detsamma som för Krim och Sevastopol.

- importförbud för varor från dessa platser
- restriktioner för handel och investeringar för vissa ekonomiska sektorer och infrastrukturprojekt
- förbud mot turisttjänster inom området
- exportförbud för vissa varor och viss teknik.⁵⁷

Till följd av sanktionsförordningen införde Ryssland motsanktioner. Motsanktionerna innebar bland annat förbud av försäljning av vissa varor samt förbud i livsmedelsimporter. Syftet med motsanktionerna var främst att försvaga EU:s position och få handelssanktionerna avlägsnade.⁵⁸ Kortfattat kan man dra slutsatsen att handelssanktionerna är relativt problematiska och utmanande instrument, i och med att deras uppgift är att sanktionera ett land. Tyvärr kan även flera andra parter påverkas av handelssanktionerna i samband med prestationshindrens uppkomst inom handelsavtalsförhållanden. Handelssanktionerna har med andra ord en negativ effekt på avtalsrättsliga förhållanden.⁵⁹ Ukrainakrisen har så gott som orsakat ett handelskrig mellan EU och Ryssland och som ovan nämnts fortsätter sanktioner att instiftas tills Ryssland bestämmer sig för andra tillvägagångssätt.⁶⁰

Till följd av Rysslands militära aggression mot Ukraina den 24 februari 2022 beslutade EU om införande av nya sanktioner som antogs samma dag. Följande dag, den 25 februari 2022 införde EU det andra sanktionspaketet som omfattade frysning av president Vladimir Putins och utrikesminister Sergej Lavrovs tillgångar samt ekonomiska

---

⁵⁷ Från Europeiska rådets och Europeiska unionens råds hemsida (2022) finner man mera läsning om sanktionerna. Förordning nr 833/2014 bidrar även med mera läsning om handelssanktionerna och deras innebörd för Ryssland. Punkt 2 betonar skyldigheten till inskaffande av sanktionerna i syfte att förhindra Ryssland att kränka Ukrainas suveränitet, självständighet och territoriell integritet.

⁵⁸ Silva – Selden 2019 och Finansministeriet 2014, s. 8. I finansministeriets publikation beskrivs det om varor som Ryssland införde importförbud på. Varorna var bland annat kött och köttprodukter, mjölk och mjölkprodukter, rotfrukter, grönsaker, frukt och nötter, växtfettbaserade livsmedelsprodukter och fisk. Importförbudet infördes den 7 augusti 2014.

⁵⁹ Sisula-Tulokas 2015, s. 194.

⁶⁰ Forsberg – Haukkala 2016, s. 110.

sanktioner.⁶¹ Det tredje sanktionspaketet infördes under perioden 28 februari - 2 mars 2022. Sanktionerna omfattar bland annat finanssektorn, energi- och transportsektorerna, exportkontroll och exportfinansiering samt sanktioner mot personer. Den 15 mars 2022 införde Europeiska rådet det fjärde sanktionspaketet som består av ytterligare ekonomiska och individuella sanktioner. Till skillnad från de tidigare sanktionerna omfattar de nya sanktionerna förbud mot alla transaktioner med vissa statsägda företag, tillhandahållande av kreditvärderingstjänster till alla ryska personer och enheter samt förbud mot nya investeringar i den ryska energisektorn. Europeiska rådet införde även strängare exportrestriktioner för varor och teknik som skulle kunna bidra till tekniska förbättringar av Rysslands försvars- och säkerhetssektor. Europeiska rådet införde även handelsrestriktioner för järn, stål och lyxvaror. Den 8 april 2022 införde EU det femte sanktionspaketet för år 2022 och den omfattar importförbud av rysk kol, fossilbränslen, träd, cement, skaldjur och sprit samt exportförbud av bensin och andra varor. Under vårens gång har Europeiska rådet fryst ut nästan 900 personers och över 60 enheters tillgångar samt så har den nuvarande sanktionsförordningen nr 833/2014 förlängts och blivit tillsatt med bestämmelser om export- och importförbud. Dessvärre kan flera sanktioner hotas att instiftas till följd av det pågående kriget.⁶²

2.2.1. Rådets förordning (EU) nr 833/2014 om restriktiva åtgärder mot bakgrund av Rysslands åtgärder som destabiliserar situationen i Ukraina

Som motreaktion på Rysslands annektering av Krimhalvön införde EU handelssanktioner mot Ryssland.⁶³ Rådets förordning nr 833/2014 om restriktiva åtgärder mot bakgrund av Rysslands åtgärder som destabiliserar situationen i Ukraina publicerades den 31 juli 2014 i Europeiska unionens tidning och sanktionsbestämmelserna trädde i kraft den 1 augusti 2014. En sanktionsförordning träder omedelbart i kraft dagen efter att den offentliggjorts

---

⁶¹ Mera om ekonomiska sanktionerna finner man här: <https://www.consilium.europa.eu/sv/press/press-releases/2022/02/25/russia-s-military-aggression-against-ukraine-eu-imposes-sanctions-against-president-putin-and-foreign-minister-lavrov-and-adopts-wide-ranging-individual-and-economic-sanctions/>

⁶² Europeiska rådet – Europeiska unionens råd 2022.

⁶³ Fischer 2015, s. 1 och Europeiska rådet – Europeiska unionens råd 2022.

i Europeiska unionens officiella tidning.⁶⁴ Med andra ord har sanktionsförordningen nr 833/2014 trätt i kraft den 1 augusti 2014. Förordningens artikel 14 stadgar om dess ikraftträdelse.⁶⁵

Sanktionsförordningens bestämmelser angår de parter som stadgas i art. 13. Med andra ord ska förordningens bestämmelser följas av unionsmedborgarna och andra parter som har affärsställen eller annan motsvarande koppling till Europeiska unionen och dess territorium. Förordningen tillämpar även på tredjepartsavtalsförhållanden med en rysk mottagare eller att den exporterade varans slutanvändning och leveransställe är i Ryssland.⁶⁶ Rådets förordning (EU) nr 833/2014 om restriktiva åtgärder mot bakgrund av Rysslands åtgärder som destabiliserar situationen i Ukraina är skapad i beaktande av FEUF art. 215. Art. 215 (1) stadgar rådets beslutanderätt vid eventuella åtgärder beaktande beslut om ekonomiska och finansiella förbindelsers begränsning eller avbrytning.⁶⁷ Enligt art. 215 (2) ska rådets beslut vara i enlighet med bestämmelserna i FEU avdelning V kapitel 2.⁶⁸ I FEU avdelning V kapitel 2 nämns FEU artiklarna 21 och 28 som stadgar rådets möjligheter att besluta om ärenden som skulle innebära inskaffande av handelssanktioner. FEU art. 21 (1) stadgar om unionens möjligheter att ta till åtgärder i internationella sammanhang ifall det visar sig vara en handling som strider mot demokrati, rättsstaten, de mänskliga rättigheternas och grundläggande friheternas respekt för människors värde, jämlikhet och solidaritet samt respekt för principerna i Förenta nationernas stadga och i folkrätten.⁶⁹ Med andra ord har finns det en artikel som förser

---

⁶⁴ Pursiainen 2021, s. 24–25 och Riksdagen 2022 och Raitio – Tuominen 2020, s. 80. Förordning nr 833/2014 publicerades i femtiosjunde årgångens publikation: Europeiska unionens officiella tidning L 229/31.7.2014.

⁶⁵ ”Denna förordning träder i kraft dagen efter det att den har offentliggjorts i Europeiska unionens officiella tidning”. Förordningen publicerades i tidningen den 31 juli 2014 vilket medföljer att dess bestämmelser ska följas dagen efter publiceringen, d.v.s. från och med den 1 augusti 2014.

⁶⁶ Kommerskollegium 2019.

⁶⁷ ”Om ett beslut som har antagits i enlighet med avdelning V kapitel 2 i fördraget om Europeiska unionen föreskriver att de ekonomiska och finansiella förbindelserna med ett eller flera tredjeländer helt eller delvis ska avbrytas eller begränsas, ska rådet på gemensamt förslag av unionens höga representant för utrikes frågor och säkerhetspolitik och kommissionen med kvalificerad majoritet besluta om de åtgärder som krävs. Rådet ska underrätta Europaparlamentet om detta”.

⁶⁸ ”Om så föreskrivs i ett beslut som har antagits i enlighet med avdelning V kapitel 2 i fördraget om Europeiska unionen, får rådet i enlighet med förfarandet i punkt 1 besluta om restriktiva åtgärder mot fysiska eller juridiska personer, grupper eller enheter som inte är stater” (FEU avdelning V kap. 2).

⁶⁹ ”Unionens åtgärder i internationella sammanhang ska utgå från de principer som har legat till grund för dess egen tillblivelse, utveckling och utvidgning och som den strävar efter att föra fram i resten av världen:

EU möjligheten att inskaffa sanktioner mot en stat som äventyrar de nämnda principerna. Enligt FEU art. 28 (1) ska rådet anta ett nödvändigt beslut ifall en internationell situation kräver en operativ insats av unionen.⁷⁰ Bland annat kan handelssanktioner införskaffas i utförande av en operativ insats för förhindrande av en stats hotfulla och principiellt kränkande beteende. Enligt sanktionsförordningen nr 833/2014 art. 8 ska unionens medlemsstater omedelbart fastställa de uppkomna sanktionsreglerna och därtill förse att sanktionsreglerna följs. Art. 9 stadgar om medlemsstaternas skyldighet att utse behöriga myndigheter som kontrollerar att parterna i art. 13 följer de uppkomna sanktionsbestämmelserna.

Enligt art. 12 är det förbjudet att medvetet delta i en verksamhet som kringgår förbuden i artiklarna 2, 4 och 5 (inbegripet genom att agera som ersättare för de enheter som avses i art. 5).⁷¹ Däremot kan det inte medföra ansvar ifall exempelvis handel utgörs mellan parter som inte kände till eller omöjligen kunde ha känt till sanktionsförordningens bestämmelser.⁷² Dock ska det vara en uppenbar omedvetenhet från avtalsparternas sida för att art. 10 ska kunna tillämpas.⁷³ Förordningens huvudbestämmelser är stadgade i artiklarna 2, 4 och 5. Enligt art. 2 (1) är det förbjudet att på något villkor idka handel med ryska parter ifall varorna eller teknikens preliminära huvudsyfte är för militär användning. Art 2 (1) lyder:

---

demokrati, rättsstaten, de mänskliga rättigheternas och grundläggande friheternas universalitet och odelbarhet, respekt för människors värde, jämlikhet och solidaritet samt respekt för principerna i Förenta nationernas stadga och i folkrätten” (FEU art. 21 (1)).

⁷⁰ ”När den internationella situationen kräver en operativ insats av unionen, ska rådet anta nödvändiga beslut. De ska ange mål, omfattning, de medel som ska ställas till unionens förfogande, vid behov varaktighet, samt på vilka villkor de ska genomföras” (FEU art. 28 (1)).

⁷¹ ”Det ska vara förbjudet att medvetet och avsiktligt delta i verksamhet vars syfte eller verkan är att kringgå förbuden i artiklarna 2, 4 och 5, inbegripet genom att agera som ersättare för de enheter som avses i artikel 5”.

⁷² Förordningens art. 10 lyder: Handlingar som utförs av fysiska eller juridiska personer, enheter eller organ ska inte medföra ansvar av något slag för dem, om de inte kände till och inte hade någon rimlig anledning att misstänka att deras handlingar stred mot bestämmelserna i denna förordning.

⁷³ Sisula-Tulokas 2015, s. 210. ”En EU-handelssanktion som införts efter avtalsslutet ligger utanför säljarens kontroll och det kan skäligen inte förutsättas att säljaren skulle ha beaktat hindret vid avtalsslutet eller att han skulle kunna undvika eller övervinna hindret eller dess följder.”

Observera art. 14 som stadgar att bestämmelserna träds i kraft från den dagen som förordningen publicerats i Europeiska unionens tidning. Detta innebär att avtalsparterna i praktiken kunde omöjligen vara medvetna om den uppkomna förordningen ifall avtalet slutats den 30 juli 2014. Däremot kan andra tillämpningar tillämpas ifall det visar sig att parterna ingått handelsavtalet efter den 1 augusti 2014.

”Det ska vara förbjudet att, direkt eller indirekt, sälja, leverera, överföra eller exportera varor och teknik med dubbla användningsområden, oavsett om varorna och tekniken har sitt ursprung i unionen eller inte, till varje fysisk eller juridisk person, enhet eller organ i Ryssland eller för användning i Ryssland, om dessa produkter är eller kan vara avsedda, helt eller delvis, för militär användning eller en militär slutanvändare”.

Däremot får myndigheterna bevilja tillstånd om export av motsvarande varor och teknik ifall ett handelsavtal eller överenskommelse har ingåtts före den 1 augusti 2014 (art. 2 (2) (2)).⁷⁴ Art. 2 (2) (2) lyder:

” De behöriga myndigheterna får dock bevilja tillstånd om exporten avser fullgörande av en skyldighet i enlighet med ett avtal eller en överenskommelse som har ingåtts före den 1 augusti 2014”.

Undantaget beror främst på att sanktionsförordningen inte var i kraft innan den publicerades i Europeiska unionens tidning. Därmed kunde inte handeln förbjudas, eftersom det inte fanns ett förbud i första hand (art. 14). Dessvärre beror det på självaste handelsavtalet om det i första hand kan utföras eller inte – trots att avtalet uppkommit innan den 1 augusti 2014. I förordningens art. 4 stadgas ytterligare faktorer som anses vara förbjudna enligt förordningens bestämmelser. Enligt förordningens art. 4 (1) (a-d) anses det vara förbjudet att tillhandahålla tekniskt bistånd, finansiering och finansiellt bistånd, förmedlingstjänster eller andra motsvarande tjänster till ryska parter. För tillhandahållande av dessa faktorer krävs det tillstånd av partens statsmyndigheter (art. 4 (3)). De ansvariga statsmyndigheternas kontroll att medlemsstatens parter följer sanktionsförordningens bestämmelser stadgas i art. 9. Även förordningens art. 4 (2) stadgar om reglerna för avtal som ingåtts före den 1 augusti 2014 ifall ”tillhandahållandet av bistånd är nödvändigt för underhåller av och säkerheten för befintlig kapacitet inom unionen”. I art. 5 stadgas om förbudet av avtal om förmedlingstjänster eller bistånd av diverse värdepapper och penningmarknadsinstrument med en löptid som överstiger 90 dagar och som utfärdats efter den 1 augusti 2014.

---

⁷⁴ Detta innebär att myndigheterna kan bevilja tillstånd för avtalsparter för handel av de olovliga varorna och tekniken ifall deras avtal ingåtts innan den 1 augusti 2014. Däremot beror det helt på avtalsförhållandet och avtalssyftet. Motsvarande bestämmelser som art. 2 (2) (2) stadgas även i förordningen art. 3 (5) (2).

Medlemsstaterna och kommissionen har en underrättelseplikt ifall det uppkommer överträdelser, problem samt avkunnade domar i nationella domstolar. Underrättelseplikten stadgas i art. 6. Artikeln innebär med andra ord att vid uppstådda problem som rör sanktionsförordningens bestämmelser är parterna informationspliktiga mot varandra. Som ovan behandlat, har den här förordningen årligen förnyats och i beaktande till Rysslands attack mot Ukraina verkar det inte finnas något respektive dagsljus för förordningens hävning.⁷⁵

3. HANDELSHINDER SOM ETT DIPLOMATISK VAPEN – en juridisk studie i handelshindrens funktion och betydelse

3.1. Handelssanktioner som definition

Utrikesministeriet definierar handelssanktioner som begränsningar eller förbud i ett diplomatiskt, ekonomiskt eller kommersiellt samarbete med en viss stat.⁷⁶ Pursiainen beskriver handelssanktionerna utgöra förbud att sälja, låna eller överföra varor eller tjänster till en part som är tillsatt på sanktionslistan.⁷⁷ Handelssanktioner innebär bland annat förbud i export och import av specifika varor, mjukvara, teknologi och andra tjänster.⁷⁸ Handelssanktioner utgör med andra ord begräsning i allt som har med ekonomiska tillgångar att göra.⁷⁹ Handelssanktioner uppkommer i syfte att trygga den internationella freden och säkerheten som hotas av en stat varav sanktioner är en utväg

---

⁷⁵ Europeiska rådet – Europeiska unionens råd 2022.

⁷⁶ Utrikesministeriet 2022. På utrikesministeriets sidor finner man mera information om de olika internationella sanktionerna och vad de omfattas av. Bland annat nämns det att sanktioner innebär begränsning i export och import av vissa produkter eller teknologier för en stat som blivit tillsatt på sanktionslistan. Även i Pursiainen, 2021 s. 27–28 finner man tydlig läsning över sanktionslistan och dess innebörd.

⁷⁷ Pursiainen, 2021, s. 32.

⁷⁸ Pursiainen, 2021, s. 59–60. Mera läsning om exportförbud på sidorna 59–60 och om importförbud s. 63.

⁷⁹ Ekonomiska tillgångar innebär alla varor som har ett samband med en produktions försäljning, köp och användning. Ekonomiska tillgångar innebär även olika tjänster som är relaterade till ekonomisk, kommersiell eller produktionsbaserad verksamhet (s. 29).

för dämpande av de hotfulla gesterna.⁸⁰ Nationen som blivit utsatt för sanktioner har med andra ord begått en handling som hotar både demokrati och suveränitet varav sanktioners syfte är att ändra på den målsägande statens handlingar.⁸¹ Med andra ord kan sanktioner anses utgöra en politisk press till nationen i syfte att få staten att ändra sitt politiska agerande.⁸² Som Sisula-Tulokas nämner har handelssanktioner blivit ett allt vanligare politiskt påtryckningsmedel.⁸³ Likväl är McGillivray och Stam på samma spår som Sisula-Tulokas i hänsyn till deras påstående om handelssanktioner. Handelssanktioner anses utgöra tvångsdiplomati, eftersom de är utformade att få en målsägande stat att ändra om sin politik. Handelssanktioner kan definieras utgöra straff mot en stat för sitt hotfulla agerande varav finansiella förbinder utgör straffmedlet. Handelssanktioner är så kallade bojkotter mot handelsförbindelser med det skyldiga landet.⁸⁴

FN-stadgans sjunde kapitel stadgar handlingar som kan tillämpas i syfte att bekämpa handlingar som anses utgöra hot mot fred och säkerhet.⁸⁵ I enlighet med EU:s sanktionsförordningar krävs det att varje medlemsstat ska i sin nationella lagstiftning föreskriva behörig myndighet för nationella genomförandet av sanktioner.⁸⁶ I nationell

---

⁸⁰ Utrikesministeriet 2022. Se även Pursiainen 2021, s. 19 och Lundberg s. 22 som beskriver sanktionerna utgöra regler och bestämmelser vars syften är att få en part att ändra sitt agerande. Med andra ord anses handelssanktionernas uppkomst utgöra främjande av utrikes- och säkerhetspolitiska angelägenheter.

⁸¹ Cortright – Lopez 1995, s. 29–30.

⁸² Cortright – Lopez 1995, s. 51.

⁸³ Sisula-Tulokas 2015, s. 195.

⁸⁴ McGillivray och Stam, 2004, s. 156–158. Se även Paavilainen, 2016 s. 523, som betonar att självaste utövningen av handelssanktioner ligger i bestraffning av oönskat beteende från stater genom att utöva politiska och ekonomiska påtryckningar på dem.

⁸⁵ Främst artiklarna 41 och 42 har syften att upprätthålla eller återställa internationell fred och säkerhet. De innehåller olika metoder och tillvägagångssätt som säkerhetsrådet och FN:s medlemmar ska tillämpa ifall en situation så kräver handlingar från artiklarna 41 och 42. Artikel 41 stadgar ”Säkerhetsrådet äger besluta, vilka åtgärder, icke innebärande bruk av vapenmakt, som skola användas för att giva verkan åt dess beslut, och äger uppfordra Förenta nationernas medlemmar att vidtaga sådana åtgärder. Åtgärder kunna innefatta fullständigt eller partiellt avbrytande av ekonomiska förbindelser, järnvägs-, sjö-, luft-, post-, telegraf och radioförbindelser samt annan samfärdsel ävensom avbrytande av de diplomatiska förbindelserna”. Artikel 42 stadgar ”Finner säkerhetsrådet, att åtgärder enligt artikel 41 skulle bli otillräckliga eller redan visat sig otillräckliga, äger rådet företaga sådant inskridande medelst luft-, sjö-, eller landstridskrafter, som må finnas nödvändigt för att upprätthålla eller återställa internationell fred och säkerhet. Dessa åtgärder kunna innefatta demonstrationer, blockad samt andra operationer av luft-, sjö- och landstridskrafter tillhörande medlemmar av Förenta nationerna”. Artikel 43 stadgar om medlemmarnas skyldighet att tillämpa de åtgärder som säkerhetsrådet beslutar om.

⁸⁶ Observera att främst är det Förenta nationernas säkerhetsråd, EU eller USA som är aktiva parter för uppsättande av sanktioner (Pursiainen 2021, s. 20.). EU:s sanktioner är uppbyggda av beslut som fattas av EU-rådet, som en del av den gemensamma utrikes- och säkerhetspolitiken. Besluten kräver enhällighet av

lagstiftning är ärendet stadgat i sanktionslagen det vill säga lagen om fullgörande av vissa skyldigheter för Finland som medlem av Förenta nationerna och Europeiska unionen (659/1967). Om inte annat föreskrivs i lag är utrikesministeriet behörig myndighet.⁸⁷ Enligt sanktionslagen 4 § anses det utgöra brott mot myndighetsåtgärderna ifall någon går emot de sanktionsbestämmelser som myndigheterna förrättat. Sanktionslagen 4 § stadgar:

”...brott eller försök till brott mot regleringsföreskrifterna som någon myndighet har meddelat med stöd av den lagen samt för brott mot eller försök till brott mot de förordningar som omfattas av Europeiska unionens gemensamma utrikes- och säkerhetspolitik...”

Enligt strafflagen 89/1889 46 kap 1 § är det straffbart vid brott mot handelssanktioner. Med andra ord är det brottsligt agerande vid äventyrande av handelssanktioners bestämmelser och den äventyrande parten kan påläggas med straffpåföljder.⁸⁸

EU:s befogenheter inom sanktionspolitiken utgås från fördraget om Europeiska unionen och fördraget om Europeiska unionens funktionssätt (FEUF).⁸⁹ EU:s förordningar träder i kraft när de offentliggörs i unionens officiella tidning. För att en handling ska anses vara brott mot en sanktionsförordning ska den vara orsakad dagen efter att sanktionsförordningen blivit trädd i kraft. Det vill säga publicerats i unionens officiella tidning.⁹⁰ FEUF art. 288 stadgar om medlemsstaternas tvång att följa de förordningar, direktiv och beslut m.m. som unionen utövar.⁹¹ Som ovan nämnts är det bestämda

---

medlemsstaterna vilket därefter innebär att efter beslut uppkommer det ansvar för medlemsstaterna att riktlinjerna följs (Pursiainen 2021, s. 23). Exempelvis har sanktionsförordningen 833/2014 i artikel 9 stadgat om medlemsstaternas plikt att förse en ansvarig myndighet för övervakande av att sanktionsbestämmelserna följs. Se även RP 288/2014 s. 3.

⁸⁷ Pursiainen 2021, s. 24. RP 288/2014 s. 1.

⁸⁸ Se Utrikesministeriets meddelande om de straffbestämmelser som gäller vid överträdelser av rådets förordning (EU) nr 833/2014 om restriktiva åtgärder mot bakgrund av Rysslands åtgärder som destabiliserar situationen i Ukraina 1.8.2014/603 var utrikesministeriet har meddelat om straffpåföljder för överträdelser av förordning nr 833/2014. Utrikesministeriet hänvisar till sanktionslagen 2 a § 2 mom. som ger ministeriet skyldigheten att handskas med ikraftträdandet av förordningar instiftade av Europeiska unionen.

⁸⁹ Utrikesministeriet 2022.

⁹⁰ Pursiainen 2021, s. 24–25 och Riksdagen 2022 och Raitio – Tuominen 2020, s. 80.

⁹¹ Fördraget om Europeiska unionens funktionssätt (FEUF) artikel 288: (1) När institutionerna utövar unionens befogenheter ska de anta förordningar, direktiv, beslut, rekommendationer och yttranden. (2) En

nationella myndigheter som vaktar att medlemsstaternas medborgare följer bestämmelserna. Vid utövande av verksamhet mot sanktionsförordningens bestämmelser kan den skyldige parten brottsförklaras i enlighet med strafflagen 46 kap 1 §. Detta innebär att efter den 1 augusti 2014 har unionsmedborgarna varit skyldiga att följa bestämmelserna i sanktionsförordningen nr 833/2014. Bland annat stadgar sanktionsförordningen ett förbud för medlemsstaterna att ingå handelsavtal med Ryssland ifall varorna eller tekniken kommer att användas för militära syften (art. 2 (1)). I praktiken innebär detta att Ryssland är försedd med i förordning stadgade handelssanktioner som därefter förbinder EU:s medlemsstater att inte ingå dylika handelsavtal med Ryssland ifall avtalens slutgiltiga tillämpning skulle vara för militärt bruk – som då förordningen förbjuder. I förordningen nr 833/2014 art. 13 stadgas parterna och området var förordningens bestämmelser ska tillämpas. Förordningen ska tillämpas:

- inom unionens territorium
- ombord på varje flygplan och varje fartyg under en medlemsstats jurisdiktion
- av varje person inom och utanför unionens territorium som är medborgare i en medlemsstat
- av varje juridisk person, enhet eller organ, inom eller utom unionens territorium, som har bildats eller instiftats enligt en medlemsstats rätt
- av varje juridisk person, enhet eller organ vad gäller affärsverksamhet som helt eller delvis bedrivs inom unionen (art. 13).

Detta innebär att dessa parter som har affärssätten eller hemvist i en EU medlemsstat påverkas av sanktionsförordningen och är skyldiga att följa dess bestämmelser om handelssanktionerna mot Ryssland. Däremot har amerikanska avtalsparter utsatts för strängare bestämmelser när det tillkommer handelssanktioner mot Ryssland. De amerikanska myndigheterna utförde nämligen ett embargo mot Ryssland till följd av annekteringen av Krim. Embargon omfattar en total blockad av export, import och ingående av handelsavtal med ryska avtalsparter. Embargon förutsätter även att amerikanska parter får inte heller underlätta europeiska företag med transaktioner till eller

---

förordning ska ha allmän giltighet. Den ska till alla delar vara bindande och direkt tillämplig i varje medlemsstat.

med Ryssland.⁹² USA:s handelssanktioner mot Ryssland innebär export och importförbud inom olje- och finansbranschen, finansiering av företag och finansiella transaktioner eller tillhandahållande av produkter eller tjänster.⁹³

Handelssanktioner kan vara antingen unilaterala eller multilaterala. Beroende på sanktionsorganet utses handelssanktioner till någondera format. Enligt Paavilainen är EU:s handelssanktioner unilaterala.⁹⁴ EU:s handelssanktioner kallas även för restriktiva åtgärder eftersom de är uppbyggda på EU-rådets gemensamma utrikes- och säkerhetspolitiska beslut.⁹⁵ Handelssanktioner har under de senaste åren blivit allt vanligare och i modern tid kan dessa tänkas utgöra det så kallade moderna och diplomatiska krigsvapnet. I stället för lösa tvister med järnhanden utgår man från diplomatiska lösningar och sanktioner.⁹⁶

3.2. Handelshinder och deras juridiska position från nationell synvinkel

3.2.1. Lagen om rättshandlingar på förmögenhetsrättens område 228/1929

Handelssanktioner uppkommer inte på grund av avtalsparternas ageranden utan dessa uppkommer från bestämda myndighetsbeslut.⁹⁷ Därmed kan handelssanktioner delvis anses utgöra diskriminering mot avtalsparter och deras avtalsförhållanden eftersom avtalsförpliktelse påverkas i samband med de yttre omständigheternas beslut om införande av handelssanktioner. Med andra ord orsakar myndighetsbeslutade handelssanktioner så kallade handelshinder för avtalsparterna. Eftersom handelssanktioner uppkommer efter myndighetsbeslut⁹⁸ och därefter träder omedelbart i

---

⁹² Pursiainen 2021, s. 140–143.

⁹³ Pursiainen 2021, s. 162–163.

⁹⁴ Jämför FN:s handelssanktioner som är multilaterala. Ifall handelssanktioner är multilaterala eller unilaterala beror på sanktionsorganet. Med andra ord om det är FN eller annat organ som instiftar sanktionerna. Sanktioner som är införda av FN:s säkerhetsråd är multilaterala medan sanktioner som införs av en viss stat, en grupp av stat eller exempelvis EU är unilaterala (Paavilainen 2016, s. 525).

⁹⁵ Pursiainen 2021, s. 23.

⁹⁶ Afesorgbor 2019, s. 11.

⁹⁷ Sisula-Tulokas 2015, s. 196.

⁹⁸ Lundberg 1976, s. 21.

kraft efter publicering i unionens officiella tidning⁹⁹, uppstår dessa snabba åtgärder som handelshinder för avtalsparterna.¹⁰⁰ Därmed orsakar handelssanktioner avtalsmässiga tvister i och med deras påverkan på avtalsförhållanden och deras förpliktelser.¹⁰¹ Handelssanktioner har nämligen en tendens att äventyra de avtalsrättsligt tvingande bestämmelserna. För att avtalsparter ska möjligtvis kunna fullgöra avtalsförpliktelserna är de tvungna att agera dispositivt och därefter komma överens om andra tillvägagångssätt.¹⁰² Men hur egentligen ska avtalsparter gå till väga i en situation var en nystiftad sanktionsförordning förhindrar deras prestationer? Är lösningen enbart att komma överens om andra tillvägagångssätt eller är handelshindret omöjligt att övervinna?

Enligt avtalsrättens bestämmelser är avtalsingående en förpliktelse var avtalsparter överenskommer om en viss handling eller förpliktelse som de ska utföra enligt överenskommelsen. Vid avtalsslut har avtalsparter överenskommit om förpliktelserna och därmed förbinder sig att agera enligt avtalat.¹⁰³ Principen *pacta sunt servanda* anses utgöra grundstenen för avtalsrätten och betonar avtalens bindande verkan.¹⁰⁴ Med andra ord innebär principen att avtalsparter har bundit sig att följa avtalets handlingsnormer samt de skyldigheter och rättigheter som förekommer i avtalsförhållandet.¹⁰⁵ Principen framställs som strikt och innebär att avtalsbundenheten är delvis inte något man direkt kan kringgå.¹⁰⁶ Däremot framkommer det situationer var en avtalspart är tvungen att kringgå avtalsrättens bestämmelser. Dessa omständigheter är stadgade i lag och bland annat i lagen om rättshandlingar på förmögenhetsrättens område 228/1929 (AvtL) 36 § nämner man befrielsegrunder från avtalens bindande verkan.¹⁰⁷ AvtL 36 § 1–2 mom. stadgar;

---

⁹⁹ Pursiainen 2021, s. 24–25 och Riksdagen 2022 och Raitio – Tuominen 2020, s. 80. Observera att denna regel är stadgad i förordningen nr 833/2014 art. 14.

¹⁰⁰ Pursiainen 2021, s. 20–24. Enligt EU-rätten stadgar exempelvis FEUF art. 288 om motsvarande bestämmelser samt från nationell lagstiftning är det sanktionslagen 4 §.

¹⁰¹ Paavilainen 2016, s. 523.

¹⁰² Paavilainen 2016, s. 528.

¹⁰³ Taxell 1972, s. 1–3.

¹⁰⁴ Bärlund – Nybergh – Petrell 2016, s. 257 och s. 260.

¹⁰⁵ Taxell 1972, s. 21.

¹⁰⁶ Surakka 2012, s. 49 och Taxell 1997, s. 39.

¹⁰⁷ Surakka 2012, s. 49.

”Är villkor i rättshandling oskäligt eller skulle dess tillämpning leda till oskälighet, kan villkoret antingen jämkas eller lämnas utan avseende. Vid prövning av oskäligheten skall beaktas rättshandlingens hela innehåll, parternas ställning, förhållandena då rättshandlingen företogs och därefter samt övriga omständigheter.

Är i 1 mom. avsett villkor sådant att det till följd av jämkningen av villkoret inte är skäligt att avtalet i övrigt oförändrat förblir i kraft, kan avtalet jämkas även till övriga delar eller förordnas att förfalla”.

AvtL 36 § 1 mom. syftar på att ifall en händelse kan definieras leda till oskälighet kan det finnas en sannolikhet att avtalet antingen jämkas eller lämnas utan avseende. AvtL 36 § 2 mom. föreskriver att enbart vissa delar av avtalet kan jämkas ifall inte hela avtalet behöver jämkas. AvtL 36 § betonar med andra ord avtalsparterns möjlighet att jämkas avtal ifall det annars skulle anses vara oskäligt att fortsätta med pågående avtalsförpliktelser.¹⁰⁸

Men hur ska avtalsparter gå till väga i en situation var en nystiftad sanktionsförordning förhindrar avtalsprestationerna? Till att börja med skulle man primärt kunna utföra en helhetsbedömning över det nuvarande avtalet om den nystiftade sanktionsförordningen påverkar på avtalet. Därefter kan man kolla om sanktionsförordningen för med sig oskälighet för avtalet och dess prestationer.¹⁰⁹ På basis av AvtL 36 § kan man jämkas avtal om avtalet anses vara oskäligt. Men utgör sanktionsförordningar oskälighet för avtalsförhållanden? Som ovan behandlat betonar Sisula-Tulokas att avtalsparter omöjligen kan förutspå eller påverka en situation som uppkommit till följd av handelshinder. Vid instiftande av en handelssanktion som förbjuder prestationer inom det område som avtalsparter befinner sig i, kan de inte direkt göra någonting annat än att följa sanktionens bestämmelser och därefter utgå från dem. Avtalsparter kan omöjligen vara medvetna om handelssanktioners uppkomst och därmed kan de omöjligen ha bearbetat på motreaktioner mot de handelshinder som skulle uppkomma eller har uppkommit.¹¹⁰ Eftersom handelssanktioner instiftas med relativt rask takt ger det inget utrymme för avtalsparter att överväga eventuella motprestationer. Därför orsakar handelssanktioner hinder för avtalsparter.¹¹¹ Därmed skulle AvtL 36 § kunna tillämpas i och med att

---

¹⁰⁸ Surakka 2012, s. 50.

¹⁰⁹ Taxell 1972, s. 347.

¹¹⁰ Sisula-Tulokas 2015, s. 196.

¹¹¹ Pursiainen 2021, s. 24–25 och Riksdagen 2022 och Raitio – Tuominen 2020, s. 80.

situationen är oskälig för avtalsparter att kunna prestera enligt avtalade prestationer. Som lösning på problemet skulle avtalsparter kunna jämka avtalet så det kan fortsätta vara i kraft i enlighet med pacta sunt servanda.¹¹² Men till följd av handelshinders plötsliga uppkomst kan det delvis vara en utmaning att jämka fram en annan utväg.¹¹³

3.2.2. Köplagen 355/1987

Eftersom avhandlingen avgränsar sig inom handelsavtal och köp av varor behandlas även Köplagen 355/1987 (KöpL). KöpL omfattar bestämmelser om bland annat köpeavtal. I samband med köpeavtal förbinder sig parterna att följa de överenskomna avtalsförpliktelseerna i enlighet med pacta sunt servanda. Det vill säga att parterna ingår avtal var ena parten säljer varan medan den andra köper varan. Varan utväxlas mot betalning, ”zug um zug”.¹¹⁴ KöpL är i sin helhet dispositiv och lagens bestämmelser tillämpas inte ifall något annat följer av avtalet, praxis som uppkommit mellan avtalsparterna, handelsbruk eller annan sedvänja (KöpL 3 §).¹¹⁵ Trots dess dispositivitet innebär det ändå inte att lagen skulle vara totalt obegränsad. Vissa normer och bestämmelser är delvis inte möjliga att avtala om.¹¹⁶ Bland annat är skyddsprincipen, skälighetsprincipen, en tvingad bestämmelse i KöpL eftersom dess syfte är att förse avtalsförhållandets svagare part med skydd från den starkare avtalsparten. Inom köpeavtal är det främst köparen som är den svagare parten.¹¹⁷

KöpL är till helheten skapad i stöd av avtalsrättens allmänna principer. Avtalsrättsliga principerna som avtalsfrihet, avtalsbundenhet och skyddsprinciperna dominerar KöpL.¹¹⁸

---

¹¹² Hemmo – Hoppu 2021.

¹¹³ Se Europeiska rådet – Europeiska unionens råd 2022 var det nämns om sanktionsförordningens årliga förnyelse.

¹¹⁴ Runesson 2016, s. 100–101.

¹¹⁵ Bärlund – Nybergh – Petrell 2016, s. 308.

¹¹⁶ Taxell 1991 s. 27.

¹¹⁷ Taxell 1991 s. 35.

¹¹⁸ Taxell 1991 s. 23. Med avtalsfrihet menas att parterna får själva avgöra om de i första hand vill ingå avtal. Avtalsbundenheten utgör principen om pacta sunt servanda och innebär att parterna förbinder sig att iaktta de avtalade handlingsnormerna samt skyldigheterna och rättigheterna som tillkommer med avtalet. Se även Taxell 1972, s. 21 om avtalsbundenhet. Den tredje faktorn är skyddsprinciperna som innebär ett enhetligt sanktionssystem av principer och skydd av avtalsparterna med avseende på avtalsbrott. Taxell tar även upp avtalsprinciperna i sitt verk ”Avtalsrätt” årgång 1997, s. 34–40.

Däremot tolkas KöpL utgöra en så kallad betjänande lagstiftning som tillämpas enbart om det i avtal inte finns bestämmelser om eventuella problemlösningar.¹¹⁹ Avtalsfrihet innebär att parter får själva avgöra om de i första hand vill ingå avtal. Ingentida avtalsparten ska uppleva sig vara pressad att ingå avtal, utan viljeförklaringen ska komma från avtalsparten själv. Ifall avtalsparter bestämmer sig för att ingå avtal med varandra, avtalar de om avtalets handlingsnormer samt skyldigheter och rättigheter som parterna har och ska följa i avtalsförhållandet. I samband med avtalsslutet förbinder sig parterna att följa avtalet. Vanligtvis brukar köpeavtalens avtalsförpliktelser innebära att säljaren avtalar om att sälja varan medan köparen avtalar om att köpa varan.¹²⁰ Avtalsbundenheten uppkommer vid avtalsslutet och innebär att avtalsparterna är bundna av det köpeavtal som de ingått (*pacta sunt servanda*).¹²¹ Skyddsprinciperna är ett enhetligt sanktionssystem av principer och skydd av avtalsparterna med avseende på avtalsbrott. Exempelvis skälighetsprincipen är en form av skyddsprincip i hänsyn till dess skydd av svagare avtalsparten.¹²²

KöpL tillämpar på varor som utgör lös egendom. Därtill innebär detta att KöpL gäller inte avtal om uppförande av byggnad eller annan fast anläggning på mark eller vatten. Respektive avtal faller med andra ord utanför köplagens tillämpningsområde. Däremot kan KöpL tillämpas på handel av byggmaterial eller byggelement eftersom dessa utgör lös egendom (def. varor, "goods").¹²³ Som ovan nämnts går avtal ut på att avtalsparter förbinder sig till överenskomna handlingsnormer och de skyldigheter och rättigheter som förekommer i avtalsförhållandet.¹²⁴ Med andra ord förbinder sig parter vid köpeavtal om att ena parten köper varan, som den andra parten säljer.¹²⁵ Det kan klassas som avtalsbrott ifall en avtalspart inte utför sina avtalsförpliktelser. Avtalsbrott innebär att det har

---

¹¹⁹ Bärlund – Nybergh – Petrell 2016, s. 308.

¹²⁰ Se kap. 1 "Tillämpningsområdet" i Taxell 1991 s. 24–27 och Bärlund – Nybergh – Petrell 2016, s. 290.

¹²¹ Taxell 1991 s. 61 och Bärlund – Nybergh – Petrell 2016, s. 258–259. Avtalsbundenhet är en viljeförklaring. Se även Taxell 1972, s. 21 om avtalsbundenhet.

¹²² Taxell 1972, s. 21 och Taxell 1991, s. 35.

¹²³ Vad som menas med lös egendom finner man i köplagens första kapitel. KöpL 1 § 1 mom. stadgar "Denna lag gäller köp av lös egendom" och KöpL 1 § 3 mom. lyder: "Lagen gäller inte överlåtelse av byggnad eller fast anläggning på annan grund..." och KöpL 2 § 1 mom. "...Lagen gäller inte avtal om uppförande av byggnad eller annan fast anläggning på mark eller i vatten". Jämför med CISG som behandlar "goods" och inte varor. För mera läsning se Taxell 1991, s. 24–25 och Wilhelmsson – Sevón – Koskelo 2006, s. 5–8.

¹²⁴ Taxell 1972, s. 21. Se även Wilhelmsson – Sevón – Koskelo 2006, s. 16.

¹²⁵ Bärlund – Nybergh – Petrell 2016, s. 290.

förekommit en avvikelse i en handlingsnorm från antingen köparens eller säljarens sida. Däremot reglerar avtalsbrott inte andra avtalsstörningar som ogiltighet, jämkning av oskäligen avtalsvillkor, inverkan av ändrade avtalsförhållanden etc. Detta innebär att avtalsbrott inte reglerar omständigheter som står utanför parternas verkningsområde som exempelvis export- eller importförbud, naturhinder etc.¹²⁶ Köplagens bestämmelser om dylika hinder stadgas i 23 § 1 mom. och lyder:

”Säljaren är inte skyldig att fullgöra köpet om det föreligger ett hinder som han inte kan övervinna eller om fullgörande skulle förutsätta uppoffringar som inte är rimliga med hänsyn till köparens intresse av att säljaren fullgör köpet”.

Detta innebär att vid en omständighet som står utanför säljarens verkningsområde är säljaren inte skyldig att fullgöra köpet ifall hindret är så pass mäktigt att det omöjligt kan övervinnas. Därvid skulle handelshinder kunna klassas som dugliga hinder som stadgas i KöpL 23 § 1 mom.¹²⁷ Däremot nämns det inte i KöpL om vad som utgör ”hinder”. Detta innebär att man är tvungen att själv avgöra och tolka olika faktorer som skulle kunna anses vara plötsliga och utanför säljarens verkningsområde. Exempelvis brukar tolkningen ske med hjälp av en skälighetsbedömning av orsakssambandet och verkan.¹²⁸ Som Sandvik beskriver ligger orsaken främst i att paragrafens tolkning skulle bli relativt snäv och troligtvis utebliva motsvarande faktorer som inte nämns i lagen, men som ändå anses utgöra exemplariska definitioner på hinder.¹²⁹ Eftersom handelshinders uppkomst är plötsliga och utanför avtalsparters verkningsområde brukar dessa tolkas utgöra hinder enligt KöpL 23 § 1 mom.¹³⁰

I vissa situationer kan hinder vara endast för en kort period och säljaren blir prestationsskyldig efter hindrens bortgång. KöpL 23 § 2 mom. stadgar säljarens skyldighet att fullgöra köpet om möjligt och efter hindrets bortgång, ifall det fortfarande visar sig vara skäligt. Med andra ord ska säljaren försöka upprätthålla avtalet trots det uppkomna hindret som kom och fördröjde avtalsprestationerna. Tyvärr kan det i vissa

---

¹²⁶ Taxell 1991 s. 61–62.

¹²⁷ Lundberg 1976, s. 21. Se ovanför kap. 3.2.1.

¹²⁸ Taxell 1972, s. 347.

¹²⁹ Sandvik 2004, s. 180. Nedanför tillämpas detta i samband med *force majeure* som tolkas utgöra den så kallade läran om plötsliga hinder utanför säljarens verkningsområde (Sandvik 2004, s. 183–197).

¹³⁰ Lundberg 1976, s. 21.

situationer vara omöjligt att vänta ut hindret eller för den delen försöka utföra avtalsförpliktelse om det exempelvis handlar om ett långvarigt handelshinder.¹³¹ Med beaktande på förordning nr 833/2014 verkar det se ut som att sanktionsbestämmelserna inte kommer att hävas inom tidig framtid. Detta innebär att de handelspartners som övervägt att vänta ut handelshindret torde nästan häva avtalet, eftersom sanktionsförordningen nr 833/2014 verkar inte hävas inom den närmaste tiden.¹³² Men vad sker egentligen med avtalen som trätt i kraft före 1 augusti 2014? Hur egentligen kan handelshinder anses utgöra godtagbara hinder enligt KöpL ifall den inte ens beskriver betydelsen med i lag nämnda ”hinder”?

Handelssanktioner uppkommer vanligtvis plötsligt för avtalsparter och därmed är det omöjligt för avtalsparter att hinna fundera ut på förhand olika tillvägagångssätt innan handelssanktionerna instiftas.¹³³ Detta innebär att handelssanktioner orsakar handelshinder för avtalsparter, eftersom de inte kan prestera enligt avtal. Till följd av detta kan handelshinder anses utgöra godtyckliga hinder i ljuset av köplagens bestämmelser.¹³⁴ Såsom KöpL 23 § 1 mom. stadgar är säljaren inte skyldig att fullgöra köpet om det föreligger ett hinder som säljaren omöjligen kan övervinna. I KöpL 27 § 1 mom. stadgas även om säljarens befrielse från ersättningsskyldigheten ifall säljaren kan bevisa att hindret var utanför säljarens kontroll.¹³⁵ Eftersom handelshinder är oförutsedda, är deras uppkomst och existens utanför säljarens kontroll.¹³⁶ Även KöpL 40 § stadgar säljarens befrielse från ersättningsskyldigheten ifall säljaren kan bevisa att hindret var utanför hans kontroll.¹³⁷ Kortfattat kan man dra slutsatsen att för avtal som uppkommit efter den 1

---

¹³¹ Taxell 1991 s. 83.

¹³² Europeiska rådet och Europeiska unionens råd 2022. Som ovan nämnts i texten, förlänger EU sanktionerna mot Ryssland var sjätte månad och i hänsyn till Putins attack mot Ukraina den 24 februari 2022 finns det direkt inget ljus i tunneln för att EU slopar sanktionsförordningen nr 833/2014. Detta leder till att de påverkade avtalsförhållandena troligen borde tänka om när det kommer till avtalsförhållandets verkan.

¹³³ Pursiainen 2021, s. 20–24.

¹³⁴ Lundberg 1976, s. 21.

¹³⁵ ”Köparen har rätt till ersättning för den skada han lider genom säljarens dröjsmål, om inte säljaren visar att dröjsmålet beror på ett hinder utanför hans kontroll som han inte skäligen kunde förväntas ha räknat med vid köpet och vars följd han inte heller skäligen kunde ha undvikit eller övervunnit” (KöpL 27 § 1 mom.).

¹³⁶ Pursiainen 2021, s. 20–24.

¹³⁷ ”Köparen har rätt till ersättning för den skada han lider genom att varan har fel, om inte säljaren visar att det har förelegat ett sådant hinder som avses i 27 § 1 eller 2 mom. för att avlämna felfri vara.”

augusti 2014 delvis kan förklara uppkomsten av sanktionsförordningen nr 833/2014 som ett hinder.¹³⁸

KöpL stadgar även köparens motsvarande förpliktelser vid situation av uppkommen hinder. KöpL 53 § stadgar att köparen inte behöver medverka i köpet ifall hindret visar sig ha uppkommit omedvetet och orsakat en omöjlighet till avtalsmedverkande. Därmed stadgar KöpL att båda parterna kan befrias från ersättningskyldigheten ifall de kan bevisa att handelshindret är oförutsett och orsakar prestationshinder. Däremot är parterna förpliktade att meddela varandra om ett hinder som de fått kännedom om, ifall det visar sig vara omöjligt att fullgöra köpet. Meddelandeplikten stadgas i KöpL 28 § och 58 §.¹³⁹ Avhandlingen kommer inte att behandla om meddelandepliktens tidsfrist.

3.3. Handelshinder och deras juridiska position från internationella köplagens synvinkel

3.3.1. Internationella köplagen (CISG)

Avhandlingens tredje frågeställning utgår bland annat från hur man kan kombinera diplomatiska handels-vapen med CISG. Som ovan behandlats innebär handelshinder att en sanktionsförordning har trätt i kraft varav myndigheter har förbjudit handel med en viss vara.¹⁴⁰ Detta innebär att främst internationella handelsavtal påverkas varför CISG utgör en central del i avhandlingen.

---

¹³⁸ I beaktande till handelssanktionernas snabba uppkomst och hur de blir snabbt präglade i nationell lag. Likväl att de förhindrar avtalsparterna att slutföra handelsavtalet till följd av sanktionsförordningens stränga bestämmelser (förordningen nr 833/2014 art. 2 och art. 14).

¹³⁹ KöpL 28 §: "Hindras säljaren att fullgöra köpet i rätt tid, skall han lämna köparen meddelande om hindret och dess inverkan på möjligheterna till fullgörelse. Får köparen inte ett sådant meddelande inom skälig tid efter det att säljaren har fått eller borde ha fått kännedom om hindret, har köparen rätt till ersättning för den skada som kunde ha undvikits om han hade fått meddelandet i tid".

KöpL 58 §: "Hindras köparen att fullgöra köpet i rätt tid, skall han lämna säljaren meddelande om hindret och dess inverkan på möjligheterna till fullgörelse. Får säljaren inte ett sådant meddelande inom skälig tid efter det att köparen har fått eller borde ha fått kännedom om hindret, har säljaren rätt till ersättning för den skada som kunde ha undvikits om han hade fått meddelandet i tid".

¹⁴⁰ Sisula-Tulokas 2015, s. 196. Se även förordningen nr 833/2014 art. 14.

CISG (United Nations Convention on Contracts for the International Sale of Goods) är den internationella köplagen och den har blivit en internationell succé¹⁴¹. CISG anses vara en av privaträttens stora internationella konventioner och CISG:s primära syfte är att främja internationell handel genom gemensamma spelregler som beaktar avtalsparters avtalsrättsliga förhållanden. Inom den internationella världshandeln representerar CISG-staterna ungefär tre fjärdedelar av den totala världshandeln.¹⁴² I skrivande stund har 94 stater anslutit sig till CISG. Både Finland och Ryssland är anslutna till CISG.¹⁴³ CISG anses utgöra grundstenen till stiftandet av de nordiska köplagarna. Med andra ord har CISG varit modellagstiftningen i samband med stiftandet av de nordiska köplagarna.¹⁴⁴

Om man ska tillämpa konventionens regler förutsätts det att avtalet är internationellt. Art. 1 stadgar att konventionen är tillämplig om köpeavtalet ingås mellan parter vilkas affärsställen är belägna i skilda stater.¹⁴⁵ Därtill regleras det inte i CISG om vad som definieras vara en ”part” i avtalet och därmed är man tvungen att tillämpa nationella rättens köprättsliga bestämmelser.¹⁴⁶ Detta innebär att CISG kan delvis tillämpas i situationer var båda avtalsparterna är privatpersoner samt om båda avtalsparterna är näringsidkare. Huvudutgångspunkten är att avtalsparterna ska vara från olika länder för att avtalet ska anses vara internationellt.¹⁴⁷ Dock finns det inget krav på att avtalsparterna måste vara anslutna till CISG. Detta innebär att CISG kan tillämpas inom avtalsförhållanden var antingen ena avtalspartens stat är ansluten till CISG eller i avtalsförhållanden var ingendera parts stat är ansluten till CISG.¹⁴⁸ CISG är med andra ord till karaktären dispositiv. Avtalsparterna kan fritt välja huruvida de vill tillämpa CISG eller inte. Utgångspunkten är dock att parterna ska ha avtalat om saken. Ifall parterna väljer att utesluta CISG från avtalet kan parterna exempelvis förhandla om olika villkor, använda ett standardavtal som upprättats av en av parterna eller använda ett *agreed document* som upprättas av internationella organisationer för användning i internationell

---

¹⁴¹ Sandvik - Sisula-Tulokas 2013, s. 18–19.

¹⁴² Sisula-Tulokas, 2015, s. 195.

¹⁴³ Kritzer, Albert – Gizem, Alper 2021.

¹⁴⁴ Sandvik – Sisula-Tulokas 2013, s. 22–23 och Haapio – Järvinen 2014, s. 243. Notera årtalen för CISG:s uppkomst (1980) och exempelvis köplagens uppkomst (1987).

¹⁴⁵ Artikel 1 (1) ”Denna konvention är tillämplig på avtal om köp av varor mellan parter, vilkas affärsställen är belägna i skilda stater:”

¹⁴⁶ Herre – Ramberg 2016, s. 67.

¹⁴⁷ Sandvik – Sisula-Tulokas 2013, s. 38.

¹⁴⁸ Sandvik – Sisula-Tulokas 2013, 2. 35.

handel. Parterna har också möjlighet att använda sig av modell för internationellt handelsavtal som utarbetas av Internationella handelskammaren (ICC). I slutändan är det kontraktets villkor som har företräde framför CISG.¹⁴⁹ Dock kan det inom vissa avtalsförhållanden vara så att parterna har bestämt att tillämpa nationell lagstiftning, men till följd att den nationen har ratificerat CISG kan det innebära att vid tillämpning av den nationella lagstiftningen tillämpas ändå CISG.¹⁵⁰ Ifall avtalsparterna inte kommit överens om vilken lagstiftning man ska tillämpa, utgår man vanligtvis från den lagstiftning som anses vara lämpligast.¹⁵¹ Ifall avtalsparterna är nordiska brukar man vanligtvis tillämpa nordiska köplagarnas bestämmelser.¹⁵² Konventionens art. 6 möjliggör det för avtalsparterna att antingen totalt utesluta bestämmelserna i CISG eller tillämpa dess bestämmelser.

Vid tolkning och tillämpning av konventionen ska man ta i beaktande dess internationella karaktär (art. 7).¹⁵³ Därtill måste man även ta i beaktande konventionens förarbeten, internationell doktrin och den rättspraxis som CISG etableras runt om i världen.¹⁵⁴ CISG är tillämplig på avtal om köp av ”goods” (varor).¹⁵⁵ Någon specifik definition på vad som definieras med ”goods” behandlas därmed inte, men det avses utgöra köp av lösöre, lös egendom, såsom det i stadgas i KöpL 1 § 1 mom. Konventionen tillämpar med andra ord inte på köp av arrende- och hyresrätter, andra nyttjanderätter, panträtter, immaterialrättigheter, fordringar, aktier och andra värdepapper. I art. 2 stadgas ytterligare faktorer som konventionen inte tillämpar på.¹⁵⁶ Konventionen gäller inte heller för köp av fast egendom.¹⁵⁷

---

¹⁴⁹ Sandvik – Sisula-Tulokas 2013, s. 46–47 och Herre – Ramberg 2016, s. 101.

¹⁵⁰ Sandvik & Sisula-Tulokas s. 23 och Haapio 2013, s. 244.

¹⁵¹ Sandvik – Sisula-Tulokas 2013, s. 49.

¹⁵² Bärlund – Nybergh – Petrell 2016, s. 317.

¹⁵³ Herre – Ramberg 2016, s. 106. CISG art. 7 lyder:

”1) Vid tolkningen av denna konvention skall hänsyn tas till dess internationella karaktär samt till behovet av att främja en enhetlig tillämpning av konventionen och ett iakttagande av god sed i internationell handel. 2) Frågor som regleras i denna konvention, men som inte uttryckligen har lösts i den, skall lösas i enlighet med de allmänna principer som konventionen är grundad på eller, om sådana principer saknas, enligt den lag som är tillämplig enligt internationellt privaträttsliga regler”.

¹⁵⁴ Herre- Ramberg 2016, 2. 107.

¹⁵⁵ Herre – Ramberg 2016, s. 60 och s. 64.

¹⁵⁶ Herre-Ramberg 2016, s. 50–51 och s. 64 och Sandvik – Sisula-Tulokas 2013, s. 35.

¹⁵⁷ Herre – Ramberg 2016, s. 65.

3.3.2. CISG och dess giltighet

Som tidigare nämnts är det en förutsättning att avtalet är internationellt för att CISG ska kunna tillämpas. Med andra ord ska avtalsparterna ha affärsställen eller hemvisten belägna i skilda stater.¹⁵⁸ Enligt CISG art. 6 har avtalsparter en avtalsfrihet som innebär att de har friheten att bestämma vare sig de vill ingå avtal eller inte. Likväl har avtalsparter frihet från formkrav vilket innebär att de får sinsemellan diskutera om juridiska tillämpningar och förhållningssätt till varandra i avtalsförhållandet.¹⁵⁹ Konventionens del II stadgar bestämmelserna om ingående av avtal. Enligt bestämmelserna formas ett internationellt avtal enligt lika grunder som ett nationellt avtal (anbud och acceptans). Avtalet blir giltigt efter att det trätts i kraft efter acceptans av anbud.¹⁶⁰

Eftersom avtalsparter väljer själva om de vill tillämpa CISG eller inte, har CISG inga desto mera tydligare regler på avtalsgiltigheten. Det är nationella rätten som främst avgör om avtalsförhållandet har en ogiltig grund eller inte.¹⁶¹ Enligt CISG art. 4 reglerar konventionen endast ingående av avtal om köp samt de rättigheter och skyldigheter som tillkommer avtalsparterna. I princip reglerar konventionen inte på avtalets giltighet eller någon annan bestämmelse i det eller giltigheten av en sedvänja.¹⁶² Därmed är avtalsparter tvungna att tillämpa den nationella lagstiftningen som är lämpligaste enligt internationellt privaträttsliga regler. Detta beror delvis på problematiken med ogiltighetens klara betydelse i och med att dess definition stadgas olika beroende vilket språk man läser konventionen på.¹⁶³ Därmed innebär det att CISG tar ingen ställning till köpeavtalens

---

¹⁵⁸ Herre – Ramberg 2016, s. 67.

¹⁵⁹ Herre – Ramberg 2016, s. 72 och Sandvik – Sisula-Tulokas 2013, s. 46–47 och Sisula-Tulokas 2015, s. 206. Se art. 6 om bestämmelsen om tillämpning av CISG ” Vid avtalsslutet har avtalet trätts i kraft och är därmed giltigt” samt art. 11 om formkraven ” Ett köpeavtal behöver inte ingås eller bekräftas i skriftlig form och behöver inte uppfylla något annat formkrav. Det kan styrkas på vilket sätt som helst, också med vittnen”.

¹⁶⁰ Se CISG art. 14 och 15.

¹⁶¹ Sisula-Tulokas 2015, s. 197–198.

¹⁶² Art. 4 lyder: ”Denna konvention reglerar endast ingående av avtal om köp samt de rättigheter och skyldigheter för säljaren och köparen som härrör från ett sådant avtal. Den gäller inte, om inte annat är uttryckligen föreskrivet i konventionen:

- a) giltigheten av ett avtal eller någon av bestämmelserna i det eller giltigheten av någon sedvänja;
- b) den verkan som avtalet kan ha på äganderätten till den sålda varan”.

¹⁶³ Sisula-Tulokas 2015, s. 196–197. På sidan 196 behandlar Sisula-Tulokas kortfattat självaste problematiken med begreppet ”ogiltighet”. Självaste ogiltighets begreppet kan anses vara problematisk i samband med tillämpningar av CISG eftersom de olika översättningarna av CISG kan leda till svackor i

ogiltighet utan i stället är det avtalsförhållandet som drabbas av sanktionerna men köpeavtalet i sig blir inte ogiltigt av sanktionerna. Avtalet i sig är giltigt efter avtalslut men självaste avtalsförhållandet kan anses som ogiltigt ifall ett uppkommen hinder förorsakar prestationshinder för en part.¹⁶⁴

3.3.3. CISG och handelssanktioner

Handelssanktioner orsakar prestationshinder för avtalsparter.¹⁶⁵ I samband med handelshinders uppkomst kan avtalsparternas situation variera. I ett scenario kan ingendera av avtalsparterna hunnit utföra sina avtalsprestationer, medan i ett annat scenario har enbart den ena avtalsparten hunnit prestera innan förordningen instiftades.¹⁶⁶ Likväl kunde scenarierna vara detsamma som vid uppkomsten av förordningen nr 833/2014. Medan en säljare har lyckats sälja varan kan det uppkomma förhinder för köparen att ta emot den köpta varan till följd av det uppkomna importförbudet. En annan avtalspart kan däremot förhindras att leverera varan till följd av exportförbudet. Handelssanktioner instiftas inte i syfte att förstöra avtalsförhållanden. Handelssanktioners uppkomst beror på säkrande av utrikes- och säkerhetspolitiska angelägenheter under en situation där en stat anses utgöra hot mot internationella freden och säkerheten.¹⁶⁷ Som behandlat i kapitel 3.3.2. kan köpeavtalen delvis anses ogiltiga eftersom handelssanktioner påverkar på avtalsprestationer. Dessvärre kan köpeavtal inte förklaras ogiltiga enligt CISG:s bestämmelser. Det är i stället avtalsförhållandet som drabbas av sanktionerna, men köpeavtalet förblir giltigt.¹⁶⁸ Handelssanktioner kan inte påverka avtalens giltighet eftersom avtalet ändå är i kraft och giltigt trots uppkomna handelssanktioner.¹⁶⁹

---

konventionens syfte. Med andra ord innebär det att CISG delvis kan tolkas en aning olika beroende på språket som läsaren läser CISG med. För mera läsning om de olika terminologierna hittar man på s. 196 i fotnot 18 i Sisula-Tulokas ”Handelssanktioner mot Ryssland och tillämpningen av CISG”. Sisula-Tulokas jämför de olika betydelseerna med ordvändning inom konventionen samt hur ordbegrepp kan leda till olika tolkningar och betydelser av konventionens tillämpningsområde.

¹⁶⁴ Sisula-Tulokas 2015, s. 203–204.

¹⁶⁵ Sisula-Tulokas 2015, s. 196 och Lundberg 1976, s. 21.

¹⁶⁶ Sisula-Tulokas 2015, s. 206–207.

¹⁶⁷ Utrikesministeriet 2022. Jämför Pursiainen 2021, s. 19 och Lundberg 1976, s. 22 som beskriver sanktionerna utgöra regler och bestämmelser vars syften är att få en part att ändra sitt agerande.

¹⁶⁸ Sisula-Tulokas 2015, s. 203–204 och s. 211.

¹⁶⁹ I delkapitlet 3.3.2. finner man mera information om sambandet mellan CISG och ogiltigheten.

Men vad egentligen händer med avtalen på sanktionsbelagt gods? I Sisula-Tulokas artikel lyfter hon upp två potentiella ståndpunkter som troligtvis svarar på vad som händer med köpeavtalen. Ståndpunkterna urskiljer sig från varandra på basis av tidpunkten för avtalsingående, i beaktande till 1 augusti 2014. För avtal som ingåtts innan sanktionstidens början kan avtalsparterna med myndigheternas tillåtelse få slutföra sina avtalsprestationer. Inom dessa avtalsituationer är det förväntat att dröjsmål kan förekomma eftersom avtalsparterna är tvungna att vänta ut hindret ifall man inte kan arbeta runt förordningens bestämmelser och på något bisarrt sätt få avtalsprestationerna utträttade. Dessvärre kan det ändå innebära att avtalet måste hävas ifall väntetiden anses oskäligen i beaktande till varans art och avtalsförhållandets omfattning. För avtal som ingåtts under sanktionstiden kan situationen variera på basis av om avtalsparterna var medvetna om sanktionerna eller borde ha varit medvetna om sanktionerna. Ifall parterna var medvetna om sanktionerna torde avtalsparterna vara medvetna om att det finns en risk för att avtalsprestationerna inte kommer att kunna utföras till följd av sanktionerna. Avtalsparterna borde i helhet ha varit medvetna om risken de tagit till följd att ingå avtal om sanktionsbelagt gods. Som Sisula-Tulokas betonar torde avtalet troligtvis ha varit i förväg uppbyggt på omförhandlingar var man eftersträvar att ändra om avtalsförpliktelserna till följd av sanktionsförordningens bestämmelser och förnyelser.¹⁷⁰ CISG art. 29 (1) (1) stadgar möjligheten för avtalsparterna att överenskomma om potentiella förändringar i ingångna avtal. Med andra ord har avtalsparterna även i CISG tryggade regler om möjlighet att ändra om avtalet till följd av då exempelvis handelssanktioner. Art. 29 (1) (1) lyder:

”Ett avtal kan ändras eller bringas att upphöra genom en överenskommelse mellan parterna”.

I beaktande till avtalsbrott kan detta förklaras väsentligt ifall ena avtalsparten har blivit påverkad av en olägenhet som han eller hon inte kunde förvänta sig hända. Detta innebär att vid handelssanktioner är avtalsbrott väsentligt att förklaras i och med att avtalsparter kommer troligtvis inte att kunna utföra sina avtalsförpliktelser till följd av uppkomna handelssanktioner. Avtalsparter kan omöjligen vara medvetna om beslut som fattas av

---

¹⁷⁰ Sisula-Tulokas 2015, s. 205–206.

tredje parter innan besluten fattats och offentliggjorts. CISG art. 25 stadgar om väsentligheten med förklarande av avtalsbrott:

”Ett avtalsbrott från ena partens sida är väsentligt om det medför en sådan olägenhet för den andra parten att det i huvudsak berövar honom vad han hade rätt att vänta sig enligt avtalet.

Däremot kan avtalsbrottet inte förklaras vara av väsentlig orsak ifall det beror på en avtalsparts försummelser:

... Avtalsbrottet är dock inte väsentligt om den part som är skyldig till avtalsbrottet inte förutsåg och en förnuftig person i samma ställning under samma omständigheter inte heller skulle ha förutsett ett sådant resultat” (CISG art. 25).

Art. 25 kan tillämpas på handelsavtal som ingåtts överoptimistiskt efter handelssanktioners ikraftträdande varav avtalsparter noterat att avtalsprestationerna inte kommer att kunna presteras. I detta fall brukar avtal hävas och ärenden kan delvis tolkas utgöra väsentliga orsaker för avtalsbrott.¹⁷¹ I vissa situationer kan enbart en partiell del av avtalet hävas ifall det enbart är en partiell del av avtalsförhållandet som påverkas av avtalshinder.¹⁷² Däremot är det noterbart att hävningsreglerna i CISG lägger inte tyngd på orsaken till avtalsbrottet, utan mera på avtalsbrottets väsentlighet. Därtill finns inte självaste betydelsen med väsentlighet stadgat i konventionen utan ansvaret ligger främst på avtalsparterna som kan dispositivt överenskomma om det är väsentligt avtalsbrott eller inte. Därmed skulle man kort kunna anta att handelssanktioners uppkomst skulle kunna vara en godtagbar orsak till förklarande av väsentligt avtalsbrott i och med att handelssanktioner medför prestationshinder.¹⁷³ Ifall avtalsparter bestämmer sig för att vänta ut förordningen måste man även lägga märke till om varorna till sin art kan lagras på paus för den tid som det tar för förordningen att hävas. Exempelvis om en köpare handlat varor som behövs för en viss period så är det troligtvis inte lönsamt att vänta ut

---

¹⁷¹ Sisula-Tulokas 2015, s. 208–209.

¹⁷² Ett partiellt avtalsbrott innebär att en avtalsprestation kan redan ha presterats medan resten av avtalsprestationerna inte kommer att kunna presteras till följd av hinder. Likväl kan ett partiellt avtalsbrott även vara att efter sanktionsförordningens ikraftträdande kan enbart en viss del av avtalet utföras, medan den andra delen måste hävas. I dessa fall brukar man vanligtvis ingå nya avtal med den avtalsdelen som kan presteras. Se Sisula-Tulokas 2015, s. 207–208.

¹⁷³ Sisula-Tulokas 2015, s. 208.

den nystiftade sanktionsförordningen. Att förklara dröjsmål och vänta ut sanktionerna kan även vara utmanande i och med att man inte alltid kan vara medveten om hur länge sanktionerna håller. I situationer som dessa kan enda logiska lösningen vara att häva avtalet.¹⁷⁴

Med andra ord kan man delvis redan här svara på avhandlingens andra frågeställning; vad händer med avtalen som slutits innan handelssanktionerna 1.8.2014? Inledningsvis beror det delvis på avtalens omfattning och avtalsparternas överenskommelser. De flesta avtal riskeras att totalt hävas medan i andra avtalsförhållanden kan man förklara dröjsmål och vänta ut sanktionerna. I andra avtal kan enbart en viss del presteras medan i andra kan en del redan ha presterats men den resterande delen förhindras till följd av sanktionsförordningens bestämmelser. I avtalsförhållanden var enbart en partiell del kan presteras brukar avtalsparter vanligtvis ingå nya avtal. Avtalsparter ingår med andra ord nya avtal om den prestationen som kan utföras. Till följd av de dispositiva köpelagarna är det relativt enkelt för avtalsparter att sinsemellan föra diskussion om utvägar och potentiella lösningar för att upprätthålla avtalsbundenheten. Dessvärre kan det uppkomma situationer var det är omöjligt att kunna förhandla om andra avtalsprestationer och avtalsparter är så gott som tvungna att häva avtalet.¹⁷⁵ Med beaktande på sanktionsförordningen nr 833/2014 kan det vara en aning utmanande att försöka vänta ut förordningen i och med den eviga förnyelsen av sanktionerna, samt beslut om ytterligare sanktioner för Ryssland som sanktionsförordningen nr 833/2014 grundar sig på.¹⁷⁶ Med andra ord kan man utgå från att avtalen som slutits innan handelssanktionerna 1 augusti 2014 är så gott som körda och ett nytänkande om förklaring av väsentligt avtalsbrott och därmed hävning av avtal torde bli relevant för de avtalsparter som fortfarande väntar ut dröjsmålet. Dessvärre måste en helhetsbedömning av situationen genomgåas för att avtalsbrottet i första hand kan förklaras som väsentligt. CISG art. 25 stadgar om väsentlighetskriteriet och behovet av en helhetsbedömning för avgörande om avtalsbrottet beror på en avtalspart eller av ett hinder. I samband med helhetsbedömningen kan gäldenären bevisa om händelsens uppkomst var plötslig och oförutsägbar. Ifall gäldenären kan bevisa att händelsen skett utanför hans kontroll har han

---

¹⁷⁴ Sisula-Tulokas 2015, s. 212–213.

¹⁷⁵ Sisula-Tulokas 2015, s. 207–209 och s. 212–213.

¹⁷⁶ Europeiska rådet och Europeiska unionens råd 2022.

rättighet att tillämpa befrielseklausulerna i CISG art. 79 och 80. Art. 79 avser självaste befrielsen från skadeståndsansvaret medan art. 80 är mera ett komplement till art. 79. Art. 80 är mera en allmän princip om förbud mot venire contra factum proprium.¹⁷⁷ Art. 79 lyder:

1. En part är inte ansvarig för underlåtenhet att fullgöra någon av sina skyldigheter, om han visar att underlåtenheten berodde på ett hinder utanför hans kontroll och att han inte skäligen kunde förväntas ha räknat med hindret vid avtalsslutet eller ha undvikit eller övervunnit hindret eller dess följder.
2. Om partens underlåtenhet att fullgöra skyldigheten beror på ett avtalsbrott av tredje man som han har givit i uppdrag att fullgöra hela avtalet eller en del av det, är parten befriad från ansvar endast om
  - a. han är befriad enligt föregående stycke; och
  - b. den till vilken han har gett uppdraget även skulle vara befriad från ansvar om bestämmelserna i nämnda stycke tillämpades på honom.
3. Befrielse från ansvar enligt denna artikel gäller för den tid under vilken hindret består.
4. Den part som underlåter att fullgöra en skyldighet skall underrätta den andra parten om hindret och dess inverkan på hans möjligheter att fullgöra skyldigheten. Om den andra parten inte har fått underrättelse inom skäligen tid efter det att den part som underlåter att fullgöra skyldigheten fick eller borde ha fått kännedom om hindret, är den sistnämnda parten skyldig att ersätta den skada som är en följd av att den andra parten inte har fått underrättelsen i tid.
5. Denna artikel hindrar inte parterna att utöva någon annan rätt än rätten att kräva skadestånd enligt denna konvention.

Art. 80 lyder:

”En part får inte åberopa att den andra parten har underlåtit att fullgöra någon av sina skyldigheter i den mån detta beror på en handling eller underlåtenhet av honom själv”.

---

¹⁷⁷ Herre – Ramberg 2016, s. 529.

För att en avtalspart i första hand ska kunna tillämpa art. 79 ska parten kunna bevisa att dessa fyra rekvisit har förelegat i avtalsförhållandet:

1. Hinderrekvisit
2. Kontrollrekvisit
3. Oförutsebarhetsrekvisit
4. Aktivitetsrekvisit (kontrollansvar).

Hinderrekvisit innebär att säljaren ska kunna bevisa att ett hinder är orsaken till hans underlåtande att fullgöra avtalsförpliktelsen. Kontrollrekvisitet betonar att hindret ska ha uppkommit utanför säljarens kontroll. Det uppkomna hindret ska med andra ord ha skett oförväntat (oförutsebarhetsrekvisitet) och säljaren kunde omöjligen ha undvikit eller övervunnit hindret eller dess följder (aktivitetsrekvisit). Med hjälp av helhetsbedömningen kan man förutspå om hindret uppkommit utanför rekvisiten. Liksom andra helhetsbedömningar tar man hänsyn till samtliga relevanta förhållanden och avgör om säljaren skäligen kunnat förutspå hindret eller inte. Under helhetsbedömningen tar man i beaktande CISG art. 8 (2) och 25.¹⁷⁸ Herre och Ramberg beskriver att såsom i andra lagstiftningar tillämpas även motsvarande faktorer som dugliga hinder enligt 79 (1).¹⁷⁹ Likväl kan en säljare inte tillämpa art. 79 ifall han var medveten om hindret.¹⁸⁰ En avtalspart kan givetvis på förhand förutse potentiella möjligheter för att en viss händelse kan uppkomma men vanligtvis kan det vara en aning utmanande att förutse alla händelser därav krig och handelsblockader brukar anses som godtagbara hinder enligt art. 79 (1).¹⁸¹ Art. 79 (2) stadgar bestämmelserna vid tredjemansförhållanden. Tyvärr kommer avhandlingen inte att behandla detta område.

Som ovan nämnts kan hinder vara för en viss period varför avtalsparter kan åberopa befrielse från avtalsförpliktelsen för den tid som hindret består. CISG art. 79 (3) stadgar

---

¹⁷⁸ Herre – Ramberg 2016, s. 531. Art. 8 (2) lyder: “ Om föregående stycke inte är tillämpligt, skall en parts uttalanden och övriga uppträdande tolkas i enlighet med den uppfattning som en förnuftig person i den andra partens ställning skulle ha fått under samma omständigheter”. Art. 25 nämns ovanför.

¹⁷⁹ Herre – Ramberg 2016. S. 534.

¹⁸⁰ Observera ifall säljaren och köparen ingick avtal efter sanktionsförordningens ikraftträdande varav parterna troligtvis borde ha varit medvetna om förordningens existens. Likväl kan parterna ha varit medvetna om förordningen men ändå ingått specialavtal med egna överenskommelser (s. X). Se även Herre – Ramberg 2016, s. 532.

¹⁸¹ Herre – Ramberg 2016, s. 535.

om befrielse från ansvar för en viss tid. Däremot har avtalsparter skyldighet att slutföra sina avtalsprestationer när hindret försvunnit. Ifall hindret verkat under en längre tid än man förutsåg kan det finnas risk för att avtalets måste omförhandlas. Med andra ord är avtalsparter tvungna att ingå nya avtal med motsvarande villkor. Dessvärre saknar konventionen motsvarande bestämmelser och för motverkande av förpliktelserna är avtalsparter tvungna att utgå från nationell rätt. I KöpL 23, 52 och 53 §§ stadgas den generella rätten till fullgörelse som faller bort om plikten till fullgörelse skulle innebära onödiga uppoffringar eller skulle utsätta en avtalspart för orimligt läge. Enligt teorin om hardship kan avtalsparter inom dylika situationer enbart häva avtalet.¹⁸² Med andra ord kan avtalsparter enligt CISG vänta ut ett handelshinder men däremot kan det löpa risk för att det i senare skede hävs ifall det anses omöjligt att utföra förpliktelserna. Därtill kommer avtalsparter inte att kunna tillämpa CISG eftersom det saknas respektive bestämmelser i konventionen. I art. 79 (4) stadgas om avtalsparters skyldighet att meddela varandra om det uppkomna hindret. Motsvarande meddelandeskyldighet stadgas i KöpL 28 § och 58 §.¹⁸³

Diplomatiska vapen kan kombineras med CISG genom att de i art. 79 (1) nämnda hindren kan klassas som handelshinder och de kan förutsätta rätten till hävning i samband med väsentligt avtalsbrott enligt art. 25. Däremot är avtalsparter tvungen att redogöra att hindret klassas in i de nämnda rekvisiten för att förklara art. 79. Såsom i KöpL 23 § 2 mom. och 53 § 2 mom. förser även konventionen med en bestämmelse om möjlighet att vänta ut handelshinder (CISG art. 79 (3)), men dock kan det vara risk för att avtalet inte anses vara relevant efter att tiden för hindret gått ut. Dessutom torde avtalsparter även vara medvetna om det är möjligt för hävning av sanktionsförordningen¹⁸⁴ – notera förordningen nr 833/2014. Även om handelshinder inte nämns ordagrant i befrielseklausulen, kan den tillämpas utgöra ett godtagbart hinder för befrielse av skadeståndsansvaret eftersom handelshinder förutsätter hinder för avtalsprestationer.¹⁸⁵

---

¹⁸² Herre – Ramberg 2016, s. 539 – 540.

¹⁸³ Meddelandeskyldigheten finner man även i UNIDROIT 7.1.7. (3): The party who fails to perform must give notice to the other party of the impediment and its effect on its ability to perform. If the notice is not received by the other party within a reasonable time after the party who fails to perform knew or ought to have known of the impediment, it is liable for damages resulting from such nonreceipt.

¹⁸⁴ Sisula-Tulokas 2015, s. 205–206.

¹⁸⁵ Sisula-Tulokas 2015, s. 196 och Pursiainen 2021, s. 24–25 och Riksdagen 2022 och Raitio – Tuominen 2020, s. 80.

Ifall en avtalspart varit medveten om handlingen och dess uppkomst kan man inte tillämpa bestämmelserna om befrielse av ersättningsskyldigheten (art. 80). I förekommande situationer med handelshinder som anses vara passliga för art. 79 (1), brukar avtalsparterna ha rätt till hävning av avtal i enlighet med CISG art. 49 och 64. Artiklarna stadgar avtalsparters rätt till hävning av avtal vid väsentligt avtalsbrott, med andra ord, vid uppkomna oförutsägbara handelshinder.¹⁸⁶

4. HUR MYNDIGHETSBESLUT KAN LEDA TILL HANDELSRESTRIKTIONER OCH FÖRBUD

4.1. Definitionen och regelverket med myndighetsbeslut

Handelssanktioner uppkommer av myndighetsbeslut. Till följd av handelssanktioner uppkommer handelshinder till avtalsförhållanden varav man kan dra den slutsatsen att myndighetsbesluten orsakar dessa handelshinder för avtalsparterna.¹⁸⁷ Myndigheterna fattar beslutet om införande av handelssanktioner för att införa straff samt politisk och ekonomisk press på en stat för dess äventyrande av den internationella utrikes- och säkerhetspolitiken.¹⁸⁸ Definitionen myndighetsutövning innebär ett beslut eller annan åtgärd som fattas av en myndighet i syfte att utöva makt över medborgarna. Med andra ord kommer medborgarna att utsättas och påverkas av de handlingar som myndigheterna idkar. Exempelvis vid införande av en sanktionsförordning kommer medborgarna i slutändan att påverkas av myndighetsbeslutade förordningens bestämmelser.¹⁸⁹ Myndighetsutövningens grunder och beslutstaganden är grundlagsenliga åtgärder som innebär att all maktutövning är och ska utföras i enlighet med lagstadgade bestämmelser. Detta innebär att alla handlingar som myndigheterna utövar ska vara i enlighet med

---

¹⁸⁶ Herre - Ramberg 2016, s. 47.

¹⁸⁷ Sisula-Tulokas 2015, s. 196 och Lundberg 1976, s. 21.

¹⁸⁸ Pursiainen 2021, s. 19 och Lundberg 1976, s. 21. Se även Paavilainen s. 523.

¹⁸⁹ Lagen.nu 2022.

lagstadgade bestämmelser. Bestämmelserna om denna princip av maktutövning stadgas i Finlands grundlag 731/1999 (GL) 2 § 3 mom. som lyder:

”All utövning av offentlig makt skall bygga på lag. I all offentlig verksamhet skall lag noggrant iakttas”.

Till följd av EU-medlemskapet ska varje medlemsland införa och utöva de förordningar, direktiv och beslut med mera som unionen utövar (FEUF art. 288). Detta innebär att medlemsländerna innehar en skyldighet att införa EU-reglering i sin nationella lagstiftning, vilket innebär att all myndighetsutövning utav EU-rättsliga bestämmelser är lagstadgade normer i enlighet med GL 2 § 3 mom.¹⁹⁰

4.2. Sambandet med myndighetsbeslut och handelssanktioner

Eftersom myndighetsutövning innebär makt över medborgarnas handlingssätt kommer medborgarna att påverkas av sanktionsförordningens bestämmelser, ifall det visar sig att medborgarna har en koppling med de bestämmelser som sanktionsförordningen omfattas av. Handelssanktioner uppkommer vanligtvis enhetligt mellan medlemsstaternas aktörer.¹⁹¹ Ur ett finskt perspektiv är de viktigaste sanktionsutövarna FN:s säkerhetsråd, Europeiska unionen och USA. Majoriteten av de sanktioner som är juridiskt bindande för finska och andra unionsmedborgare är baserade på EU-lagstiftning och införlivade av Europeiska unionen. Även amerikanska sanktioner kan skapa rättsliga skyldigheter för finländska ekonomiska aktörer, som är engagerade i internationell handel och finansiella institutioner eftersom amerikanska sanktioner påverkar på amerikanska avtalsaktörernas prestationer.¹⁹² FN:s sanktionsresolutioner kan även synas i samband med EU:s handelssanktioner i och med att EU även tar i beaktande FN:s bestämmelser i samband med införlivandet av en sanktionsförordning.¹⁹³

---

¹⁹⁰ Letto-Vanamo 2020, s. 27–28 och Pursiainen 2021, s. 20–23. Se även RP 288/2014 s. 1.

¹⁹¹ Pursiainen 2021, s. 20–23.

¹⁹² Pursiainen 2021, s. 20–21. Jfr Pursiainen 2021, s. 140–143 var det nämns att amerikanska parter får inte ens underlätta europeiska företag ned transaktioner till eller med Ryssland till följd av de amerikanska dåvarande handelssanktionerna mot Ryssland (2014). Observera att även dessa har fått en drastisk förändring till följd av Ukraina kriget.

¹⁹³ Pursiainen 2021, s. 23.

Men hur egentligen uppkommer handelssanktioner i samband med myndighetsbesluten? Handelssanktioners uppkomst är en relativt fördjupad process var flera aktörer tillsammans arbetar för införlivandet av sanktionerna. Sanktionerna ”de restriktiva åtgärderna” fastställs genom Europeiska rådets beslut inom ramen för den gemensamma utrikes- och säkerhetspolitiken (Gusp). Dessa åtgärder granskas och diskuteras därefter av rådets berörda förberedande organ som består av a.) en rådsarbetsgrupp som är ansvarig för det geografiska området där det land som åtgärderna riktar sig mot ligger (i detta fall är det arbetsgruppen för Östeuropa och Centralasien), b.) en arbetsgrupp med råd för yttre förbindelser (Relex-gruppen), c.) Coreper II och vid behov behandlas ärendet även inom kommittén för utrikes- och säkerhetspolitik (Kusp). Efter behandling beslutas ärendet enhälligt av rådet och vid följd av beslutande om handelssanktioner måste en förordning genomföras. Efter att rådets förordning har antagits blir Europaparlamentet underrättat och beslutet träder i kraft samma dag som den offentliggörs i Europeiska unionens officiella tidning. Med andra ord är myndighetsbesluten fattade av rådet som består av medlemsländernas stats- och regeringschefer.¹⁹⁴

Eftersom Finland är ett medlemsland av Europeiska unionen har Finland en skyldighet att införa och utöva de förordningar, direktiv och beslut mm. som unionen utövar. Med andra ord har de finska myndigheterna en skyldighet att instifta sanktionsförordningar som Europeiska unionens myndigheter har införs.¹⁹⁵ Myndighetsutövningen stadgas i bland annat sanktionsförordningen nr 833/2014 art. 9 som innebär en skyldighet för medlemsstaternas myndigheter att även kontrollera att parter följer förordningens regler. Myndigheterna har även en skyldighet att besluta om vilken behörig myndighet som ska genomföra sanktionerna i hemlandet. I Finland är utrikesministeriet behörig myndighet i sanktionsfrågor. Till följd av sanktionernas kraftiga ökning under åren har utrikesministeriet utnämnt en arbetsgrupp vars syfte är att behandla myndighetsansvaret och göra en bedömning om myndigheterna sköter sina lagstadgade uppgifter korrekt.¹⁹⁶ Ifall sanktionerna omfattar exportförbud av försvarsartiklar är det försvarsministeriet som ansvarar för exportförbudens bestämmelser tillsammans med andra behöriga myndigheter

---

¹⁹⁴ Europeiska rådet och Europeiska unionens råd 2022.

¹⁹⁵ RP 288/2014, s. 1 och Pursiainen 2021, s. 23.

¹⁹⁶ RP 288/2014, s. 1.

från utrikesministeriet, Polisstyrelsen, Tullen, Skyddspolisen och Huvudstaben.¹⁹⁷ Enligt RP 288/2014 ansvarar Tullmyndigheten för övervakningen av import och export att parter inte exporterar eller importerar sanktionsbelagda gods. Gränsbevakningsväsendet och polisen övervakar utlänningarnas ankomst och vistelse i Finland. Migrationsverket ansvarar för utlänningarnas uppehållstillstånd och att deras vistelse i Finland är lagenlig.¹⁹⁸ Med andra ord samarbetar myndigheterna med varandra för att sanktionsbestämmelserna följs och upprätthålls.¹⁹⁹

EU:s behörighet inom sanktionspolitiken stadgas i FEU art. 21.1. Artikel 21.1 stadgar unionens skyldigheter att vidta åtgärder i syfte att skydda och bevara de principer som bygger på demokrati, mänskliga rättigheter mm. Art. 21.1. lyder:

”Unionens åtgärder i internationella sammanhang ska utgå från de principer som har legat till grund för dess egen tillblivelse, utveckling och utvidgning och som den strävar efter att föra fram i resten av världen: demokrati, rättsstaten, de mänskliga rättigheternas och grundläggande friheternas universalitet och odelbarhet, respekt för människors värde, jämlikhet och solidaritet samt respekt för principerna i Förenta nationernas stadga och i folkrätten”.

Finska myndigheternas behörighet stadgas i sanktionslagen 2 – 2 b §§. Enligt sanktionslagen 2 § ska förordningarna tas upp i riksdagen för behandling;

”Med stöd av denna lag givna förordningar skola ofördröjligen delgivas riksdagens talman, som omedelbart skall bringa dem till riksdagens kännedom eller, om riksdagen icke är samlad, så snart den sammankommit, och de skola upphävas om riksdagen så besluter”.

Med andra ord tillämpar sanktionslagen myndigheternas skyldighet att införa EU:s sanktionsförordningar i nationell lagstiftning. I utrikesministeriets meddelande om de straffbestämmelser som gäller vid överträdelse av rådets förordning (EU) nr 833/2014 om restriktiva åtgärder mot bakgrund av Rysslands åtgärder som destabiliserar

---

¹⁹⁷ RP 288/2014, s. 7. Notera att nutida sanktionerna förbjuder vapenhandel med Ryssland samt export av varor som kan bidra till Rysslands försvars- och säkerhetskapacitet (Europeiska rådet och Europeiska unionens råd 2022).

¹⁹⁸ RP 288/2014, s. 10 – 11.

¹⁹⁹ Förordning om sanktionerna och myndigheternas ansvar vid beslutsfattande och övervakning av sanktionernas bestämmelser se RP 288/2014 s. 9 – 16 .

situationen i Ukraina 1.8.2014/603 är det straffbart enligt SL 46 kap 1–3 § ifall man överträder handelssanktionernas bestämmelser. I meddelandet använder utrikesministeriet stöd av sanktionslagen 2 a § 2 mom. som stadgar den ansvariga myndighetens meddelandeplikt om uppkommen sanktionsbestämmelse.²⁰⁰ Däremot stadgar 2 a § 1 mom. att vid ekonomiska och finansiella förbindelser kan det finnas behov att utfärda förordningen av statsrådet. Självaste ikraftträdandet av förordningen kungörs genom meddelande av utrikesministeriet;

” Närmare bestämmelser om verkställigheten av de förordningar som med stöd av artikel 215 i fördraget om Europeiska unionens funktionssätt antagits om avbrytande av de ekonomiska och finansiella förbindelserna med tredjeländer eller om restriktiva åtgärder mot fysiska eller juridiska personer, grupper eller enheter som inte är stater utfärdas vid behov genom förordning av statsrådet”.²⁰¹

Ifall det handlar om verkställande av frysning av tillgångar för fysiska eller juridiska personer, ska utrikesministeriet lämna in en ansökan om ärendet till utmätningsmannen (2 b § 1 mom.). Däremot verkställs en förordning om frysning av tillgångar oberoende av ändringssökande (2 b § 2 mom.). Även i denna situation är utrikesministeriet ansvarig myndighet för kungörandet av förordningens sanktioner (2 b § 4 mom.). Sanktionslagen 2 b § lyder:

”Utöver vad som föreskrivs i de i 2 a § 1 mom. avsedda förordningar som antagits med stöd av fördraget om Europeiska unionens funktionssätt verkställs frysning av tillgångar som tillhör i förordningarnas bilagor nämnda fysiska eller juridiska personer av utmätningsmannen på utrikesministeriets ansökan med iakttagande av 8 kap. 5–10 och

---

²⁰⁰ Utrikesministeriets meddelande om de straffbestämmelser som gäller vid överträdelser av rådets förordning (EU) nr 833/2014 om restriktiva åtgärder mot bakgrund av Rysslands åtgärder som destabiliserar situationen i Ukraina 1.8.2014/603.

²⁰¹ FEUF art. 215 lyder:

”1. Om ett beslut som har antagits i enlighet med avdelning V kapitel 2 i fördraget om Europeiska unionen föreskriver att de ekonomiska och finansiella förbindelserna med ett eller flera tredjeländer helt eller delvis ska avbrytas eller begränsas, ska rådet på gemensamt förslag av unionens höga representant för utrikes frågor och säkerhetspolitik och kommissionen med kvalificerad majoritet besluta om de åtgärder som krävs. Rådet ska underrätta Europaparlamentet om detta.

2. Om så föreskrivs i ett beslut som har antagits i enlighet med avdelning V kapitel 2 i fördraget om Europeiska unionen, får rådet i enlighet med förfarandet i punkt 1 besluta om restriktiva åtgärder mot fysiska eller juridiska personer, grupper eller enheter som inte är stater.

3. De akter som avses i denna artikel ska innehålla nödvändiga bestämmelser om rättsliga garantier”.

12–15 § i utsökningsbalken. För de kostnader som frysningen av tillgångarna och förvaringen och förvaltningen av de frysta tillgångarna orsakar svarar den som är föremål för beslutet.

En förordning om frysning av tillgångar eller upphävande av frysning verkställs oberoende av ändringssökande.

För skötseln av uppgifter som åläggs nationella behöriga myndigheter i de i 2 a § 1 mom. avsedda förordningar som antagits med stöd av fördraget om Europeiska unionens funktionssätt, i rådets beslut om restriktiva åtgärder som antagits med stöd av artikel 29 i fördraget om Europeiska unionen eller i resolutioner om sanktioner av Förenta nationernas säkerhetsråd ansvarar i Finland utrikesministeriet, om inte uppgifterna hör till någon annan myndighets behörighet”.²⁰²

Som ovan behandlats har handelssanktioner blivit ett allt större påtryckningsmedel²⁰³ och i samband med instiftande av en EU-förordning innebär det därefter att myndigheterna ska enligt sanktionslagen följa de nya bestämmelserna (2 – 2 b §§). I samband med utrikesministeriets meddelande om sanktioners uppkomst och om eventuella straffpåföljder vid brott mot handelssanktioner, offentliggörs informationen för medborgarna. Utrikesministeriets meddelanden om instiftande av nya handelssanktioner brukar vanligtvis vara skrivna på samma sätt.²⁰⁴ Jämför utrikesministeriets meddelanden om straffpåföljder vid överträdelser av bestämmelserna i sanktionsförordningarna Krim och Sevastopol (2014/607), Libanon (2006/1030) och Iran (2010/973).

Handelssanktioner tillämpas därefter i all affärsverksamhet i ett finskt aktiebolag och andra enheter som är etablerade enligt finsk lagstiftning. Handelssanktionernas bestämmelser förutsätter även att medborgare ska följa dem både inom och utanför unionens gränser.²⁰⁵ Därmed kan man dra slutsatsen att myndighetsbesluten i följd av handelssanktionerna påverkar avtalsparterna i den mån att sanktionerna är lagenliga och därmed är alla parter inom den Europeiska unionen tvungna att följa

---

²⁰² Observera att 3 mom. inte behandlas i avhandlingen.

²⁰³ Sisula-Tulokas 2015, s. 195.

²⁰⁴ Utrikesministeriets meddelande om de straffbestämmelser som gäller vid överträdelser av rådets förordning (EU) nr 833/2014 om restriktiva åtgärder mot bakgrund av Rysslands åtgärder som destabiliserar situationen i Ukraina 1.8.2014/603.

²⁰⁵ Pursiainen 2021, s. 24–26.

sanktionsförordningen nr 833/2014, och för den delen alla andra förordningar som införlivas inom unionen. Eftersom det är EU-myndigheter som primärt bestämmer om sanktionerna och införlivar dem, är det därefter upp till nationella myndigheter att förse att sanktionsbestämmelserna stadgas i nationell rätt och därefter tillämpas av samhällets aktörer och medborgare. Därmed kommer avtalsparter att påverkas ifall åtminstone ena avtalsparten är unionsmedborgare.²⁰⁶ Myndighetsbeslutade sanktionerna kommer att tillämpas a.) inom unionens territorium, inklusive luftrum, b.) ombord på fartyg, c.) av varje unionsmedborgare inom och utanför unionens gränser och d.) av alla juridiska personer, enheter eller organ som är bildade enligt en unionsmedlemsstats nationella lagstiftning.²⁰⁷

---

²⁰⁶ Letto-Vanamo 2020, s. 27–28 och Pursiainen 2021, s. 20–23. Se även RP 288/2014 s. 1.

²⁰⁷ Pursiainen 2021, s. 24. Se även förordning nr 833/2014 art. 13.

5. DE OLIKA LÄRORNA I KOMBINATION MED HANDELSHINDER

5.1. Force majeure

5.1.1. Läran om force majeure och förutsättningen att en situation definieras utgöra force majeure

Inom avtalsförhållanden kan det uppkomma plötsliga och omedvetna händelser som förorsakar förändringar. Dessa händelser brukar för det mesta vara utanför avtalsparternas kännedom. Bland annat brukar handelshinder uppkomma plötsligt för avtalsparter i och med att handelssanktioner skapas av ”högre makter”. Force majeure brukar vara benämningen för dessa plötsligt och omedvetna uppkomna händelser.²⁰⁸ Force majeure innebär en plötslig och oförutsedd händelse som skett utanför avtalsparternas kontroll och förhindrar avtalsparter att kunna utföra de förpliktelser som de överenskommit om.²⁰⁹ Exempelvis kan ett handelshinder förhindra avtalsparterna att slutföra sina avtalsrättsliga prestationer i och med att det kan finnas en förordning som förbjuder parter att ingå avtal med den sanktionerade staten om vissa varor.²¹⁰ Ifall en sanktionsförordning uppkommit mitt i avtalsförhållandet kan det definieras utgöra force majeure.²¹¹

Force majeure är den franska översättningen av den latinska betydelsen vis major, som betyder enligt lag Guds ingripande (eng. ”act of God”) d.v.s. att händelsen skedde från handlingar utanför avtalsparters kontroll.²¹² En händelse kan kvalificeras som force majeure ifall den uppkommit oförutsägbart och okontrollerbart.²¹³ McKendrick behandlar force majeure i ljuset av engelsk och fransk lag. Enligt den franska lagen är force majeure en befriande faktor för avtalsparternas prestationsskyldigheter. Force majeure

---

²⁰⁸ Rodhe 1986, s. 165–166.

²⁰⁹ UNIDROIT artikel 7.1.7. (1). Enligt artikeln är det godtagbart av en avtalspart att inte kunna prestera ifall underlåtenheten beror på ett hinder utanför avtalspartens kontroll och att hindret omöjligen kunde förväntas uppstå.

Jfr engelska versionen: 1) Non-performance by a party is excused if that party proves that the nonperformance was due to an impediment beyond its control and that it could not reasonably be expected to have taken the impediment into account at the time of the conclusion of the contract or to have avoided or overcome it or its consequences.

²¹⁰ Sisula-Tulokas 2015, s. 196.

²¹¹ Toiviainen 2008, s. 169–170.

²¹² McKendrick 1995, s. 8.

²¹³ McKendrick 1995, s. 6.

förekommer i artikel 1148 i den franska civilkoden och den lyder: ”Den som är oförmögen att ingå ett avtal får ändå utföra rutinmässiga handlingar som är tillåtna enligt lag eller sedvänja, förutsatt att avtalet ingås under normala förhållanden”.²¹⁴ McKendrick beskriver att enligt art. 1148 ska med andra ord force majeure ha uppstått utanför avtalspartens medvetande och därmed finns det ingen plats för skadestånd när gäldenären omöjligen kunnat vara medveten om force majeure. För att kringgå ersättningsskyldigheten måste gäldenären kunna bevisa att händelsen skett utanför hans kännedom. Med andra ord kan force majeure ha en nära anknytning till engelska common law om frustration, eftersom force majeure i sin helhet kan anses vara frustrerande när det uppkommer.²¹⁵

Sandvik lyfter fram Treitel's synpunkter på force majeure enligt engelsk och fransk rätt. Enligt Treitel kan en händelse definieras som force majeure ifall den är oförutsägbart, oöverstigligt och gör en prestation absolut omöjlig. Gäldenären ska omöjligen kunna prestera enligt avtal.²¹⁶ I monografin citerar Sandvik Taxell's grundtanke om force majeure. Enligt Taxell anser den finska (och svenska) rätten att det är prestationshindrets orsak som utgör force majeure. Orsaken är av en övermäktig tilldragelse, som ligger utanför parts möjligheter att hindra att händelser inträffar. Med andra ord ligger fenomenet utanför partens kontroll. Force majeure är fråga om händelser av exceptionell art vilka man omöjligen kunnat förutspå att ska ske. Sandvik citerar även Rodhe, som tolkar force majeure utgöra en faktor som kommer utifrån och är ett oöverstigligt hinder för gäldenären att prestera.²¹⁷ Sammanfattningsvis kan man utgå från att force majeure anses vara hinder utanför säljarens kontroll och hinder som man inte kunnat räkna med och därmed inte kunnat undvika eller för den delen ens övervinna.²¹⁸ Därmed skulle handelshinder kunna utgöra force majeure-händelser eftersom handelshinder uppstår av

---

²¹⁴ Code Civil des français. Art. 1148 lyder på originalspråk: ”Toute personne incapable de contracter peut néanmoins accomplir seule les actes courants autorisés par la loi ou l'usage, pourvu qu'ils soient conclus à des conditions normales”.

²¹⁵ McKendrick 1995, s. 5–6.

²¹⁶ Sandvik 2004, s. 177.

²¹⁷ Sandvik 2004, s. 175.

²¹⁸ Sandvik 2016, s. 435.

myndigheters beslut om införande av handelssanktioner och därför uppkommer från ”ingenstans” och omedvetet påverkar vissa avtal.²¹⁹

Sandvik behandlar även norska och danska rättsforskarens synpunkter på force majeure-klausulen. Enligt norsk rätt anses force majeure vara en yttre händelse, som uppstår och påverkar avtalsprestationerna. Enligt den danska rätten anses force majeure utgöra en händelse när en gäldenär inte kan utföra sina avtalsprestationer med hänsyn till den plötsliga händelsen, som skett och uppkommit utanför gäldenärens kontroll.²²⁰ Force majeure är som sagt en situation när en part inte kunnat räkna med situationens potentiella uppkomst och därmed har ett avtalsbrott omöjligt kunnat förklaras.²²¹ På grund av att force majeure uppkommer plötsligt och omedvetet för avtalsparterna kan dessa parter inte vara medvetna om händelserna förrän de uppstått. Detta innebär att de medföljande skadeståndsrättsliga situationerna uppkommer utanför avtalsparternas kontroll. Eftersom situationerna beror på yttre omständigheter innebär det att avtalsparterna befrias från ersättningsansvaret. En part kan inte stå till svars för en händelse som denne omöjligt kunnat påverka innan händelsen skett.²²²

Enligt Sandvik och McKendrick kretsar force majeure kring olika element. Elementen är olika beskrivningar av påståenden om vad force majeure är. Sandvik anser att force majeure kretsar kring tre olika element. Det första elementet handlar om ett hinder som uppkommit utanför en parts kontroll. Det andra elementet är att händelsen kan definieras vara av exceptionell art. Det tredje elementet är att händelsen är övermäktig och förhindrar avtalsparter att utföra sina avtalsprestationer. En avtalspart ska omöjligt ha kunnat förbereda sig för eventuella risker för att händelsen troligtvis skulle kunna ske.²²³ McKendrick beskriver att force majeure består av åtta element. Elementen är:

- en redogörelse för händelser under vilka force majeure-klausulen kan träda i kraft
- uttalande om huruvida händelsen måste ha varit en sådan händelse som den berörda parten inte kunde ha förväntat sig

---

²¹⁹ Paavilainen 2016, s. 529. Se även Toiviainen 2008, s. 169–171.

²²⁰ Sandvik 2004, s. 175–176.

²²¹ Herre – Ramberg 2016, s. 456.

²²² Sandvik 2014, s. 657.

²²³ Sandvik 2004, s. 176.

- effekten på en parts förmåga att fullgöra sina avtalsenliga förpliktelser om situationen visar sig vara ett hinder som måste förhindras
- avtalsparternas delaktighet i situationen, d.v.s. metoder som avtalsparterna kan använda sig av för att försöka övervinna konsekvenserna av force majeure-händelsen
- mekanismen för att sätta klausulen i kraft
- konsekvenserna av att klausulen tillämpas och i synnerhet för justering av avtalsvillkoren
- mekanismen för att få verkan av klausulen att upphöra
- bestämmelser för att förhindra doktrinen om frustration att tillämpas.²²⁴

För att i text få en enklare förståelse av force majeure kan man tolka force majeure som sådana händelser som man omöjligen kan påverka såsom krig, bränder, explosioner, handelshinder med mera. Dessa aspekter är sådana händelser som man omöjligen kan förvänta sig att en avtalspart ska kunna beakta i riskbedömningen. Däremot kan avtalsparter i viss mån vara beredda på att händelserna kan ske om en säljare exempelvis ingår avtal med en köpare vars stat är påverkad av handelshinder för de specifika varorna som säljaren säljer. I en dylik situation innebär det att säljaren inte kan tillämpa force majeure som grund i hävning av avtal eftersom säljaren borde ha varit medveten om de i kraft varande handelssanktionerna.²²⁵

5.1.2. Kontraktsriskerna med force majeure

Risker är relativt vanliga fenomen, som uppstår och påverkar de omständigheter som riskerna uppstått i. Genom vanliga handlingar kan man ta en risk i allt – med andra ord man kan utgå från det onormala och agera på ett motsvarande sätt än vad man vanligtvis gör. Vid ingående av avtal tar båda avtalsparterna en risk – avtalsparterna kan aldrig vara fullt medvetna om vad som kan ske under avtalsförhållandet.²²⁶ Riskbedömning är en bedömning där man avgör riskens uppkomst. Riskbedömningen har ett samband med

---

²²⁴ McKendrick 1995, s. 68.

²²⁵ Sandvik 2004, s. 81 – 82.

²²⁶ Runesson 2016, s. 104.

kontrollansvaret i och med att det alltid är någondera av avtalsparterna som ansvarar för den uppkomna risken.²²⁷ I samband med riskbedömningen förutser man om vilkendera parten som axlar kontrollansvaret samt vad det innebär med den uppkomna risken och vilka omständigheter och möjligheter som risken för med sig.²²⁸ Kontrollansvaret innebär att gäldenären kan befrias från skadeståndsansvar ifall han kan bevisa att händelsen skett utanför hans kännedom. Gäldenären axlar ansvaret för risken och för att befrias från skadeståndsansvaret måste han kunna bevisa att situationen klassas in till någon av kapitlets behandlade befrielseläror.²²⁹ Antingen var risken under säljarens kontroll eller så var den inte under hans kontroll – beroende på omständigheterna och säljarens medvetenhet.²³⁰

Kontraktstrisker är termen för sådana risker som påverkar på avtalssyften och avtalens förväntningar. Kontraktstrisker uppkommer inom avtalsförhållanden och dessa kan variera till formen, beroende på avtalsförhållandet och riskernas uppbyggnad.²³¹ Vid avtalsingående är det viktigt att avtalsparter är medvetna om eventuella avtalsrisker och att de på förhand utrett potentiella risker som kan uppkomma. Avtalsparter borde även ha överenskommit om eventuella ageranden för motarbetning av de riskabla händelsernas uppkomst. Huvudutgångspunkten är att avtalsprestationer ska presteras på ett eller annat sätt och genom god medvetenhet och förberedelse om potentiella riskers uppkomst, kan avtalsparter vara förberedda för bekämpning av dessa för att därefter fortsätta med sina avtalsförpliktelser.²³² Med hjälp av olika sannolikhetsbedömningar kan avtalsparter bedöma potentiella uppkomsten av olika risker och samtidigt förbereda sig för de förändringar som dessa kan ha på avtalen.²³³

Tyvär kan avtalsparter inte vara förberedda för varje risk och ibland kan det uppstå händelser som avtalsparter omöjligen kunnat förutspå. I samband med riskbedömningen brukar man vanligtvis få vetskap om lägesbilden och om riskens uppkomst egentligen var någonting som avtalsparter borde ha varit medvetna om eller inte. Med hjälp av

---

²²⁷ Taxell 1991, s. 68.

²²⁸ Taxell 1991, s. 110.

²²⁹ Taxell 1991, s. 100 – 101.

²³⁰ Taxell 1991, s. 104.

²³¹ Haapio – Järvinen 2014, s. 78 – 80.

²³² Haapio – Järvinen 2014, s. 76 – 78.

²³³ Runesson 2016, s. 104.

friskrivningsklausuler kan avtalsparter befrias från sina avtalsförpliktelser eller ändra om avtalen för att hoppeligen fullgöra sina avtalsprestationer, trots den uppkomna händelsen som tvingar handlingarna att avvika sig från tidigare bestämmelser.²³⁴ Bland annat kan force majeure-klausulen tolkas vara en form av friskrivningsklausul.²³⁵ Under riskbedömningen bedömer man om den uppkomna händelsen kunde beaktas eller inte.²³⁶ Ifall det visar sig att händelsen kunde beaktas eller att gäldenären i själva verket kände till händelsen eller borde ha känt till händelsen – har gäldenären i första hand tagit en risk genom att ingå avtalet i första hand. I praktiken borde gäldenären ha meddelat borgenären om händelsen och dess sannolika uppkomst innan avtalsslutet så parterna skulle ha kunnat notera detta och därefter bestämt sig för avtalsingående eller inte. Men ifall gäldenären var medveten om händelsen och ändå ingick avtal så tog han en risk för att avtalsprestationerna delvis inte kommer att kunna utföras till följd av ett hinder. Gäldenären kommer att bli ersättningsskyldig.²³⁷ Därmed innebär detta att ifall gäldenären var medveten om handelssanktionerna och för den delen ingick avtal med borgenären utan att berätta om handelssanktionerna så tog gäldenären en risk. Fallet HD 1947:II:142 behandlar ett scenario när avtal ingåtts under pågående handelssanktioner och där säljaren tog en avtalsrisk till följd av att ingå avtal med en part från det landet. Fallet behandlar ett leveransavtal mellan en finsk säljare och en tysk leverantör under pågående världskrig. Leveransavtalet omfattade transport av metallprodukter, som dessvärre inte kunde transporteras till följd av det pågåendet världskriget. Säljaren ansökte om befrielse från ersättningsskyldigheten med tillämpningen av force majeure, eftersom man enligt säljaren kunde omöjligt ha kunnat vara medveten om att kriget skulle påverka avtalsprestationerna. Även om krig brukar definieras som en faktor inom ramen för force majeure, ansåg HD att säljaren inte kunde tillämpa force majeure och bli befriad från ersättningsskyldigheten. Säljaren borde ha varit medveten om kriget och potentiella följder som kan uppkomma till följd av kriget. På basis av detta tolkades säljarens prestation utgöra ett risktagande och force majeure kunde inte tillämpas.²³⁸ Även

---

²³⁴ För mera läsning om friskrivningsklausuler se Sund-Norrgård 2015, s. 128–135.

²³⁵ Carlsson m.fl. 2014, s. 30 och Sund-Norrgård 2015, s. 136.

²³⁶ Runesson 2016, s. 104.

²³⁷ Sund-Norrgård 2015, s. 137.

²³⁸ Bland annat Sandvik behandlar rättsfallet omgående var han tillämpar sig av andra forskares åsikter om fallet (Sandvik 2004, s. 73).

i svenska fallet NJA 1919 s. 166 åtalades säljaren vara ersättningsskyldig eftersom det redan vid avtalsslutet var klart om införskaffandet av exporttillståndet. Säljaren hade ingått risktagande genom att i första hand ingå avtalet.²³⁹ Norska domstolens beslut tillämpade även samma klausuler i fallet Rt 1922 s. 526. I fallet hade en norsk köpare ingått avtal med en engelsk part om leverans av vara. Säljaren kunde inte undgå ansvaret och förklara force majeure, eftersom säljaren torde vid avtalsslutet ha varit medveten om Tysklands blockad på Nordsjön och det upptrappade ubåtskriget. Med tanke på det pågående världskriget borde man ha varit mera medveten om risken.²⁴⁰ Motsvarande situationer har även behandlats inom UNILEX. I UNILEX d. 02.10.1998 (Holland, Rechtbank's-Hertogenbosch) hade en tysk säljare ingått avtal med en köpare i Singapore om leveranser av mjölkpulver. Myndigheterna i Singapore hade då förbud i import av utländska livsmedel innehållande radioaktivitet. I handelsavtalet kom parterna överens om att mjölkpulvrets radioaktivitetsnivå skulle sänkas och därmed fylla de krav som importförbudet ställde på utländska livsmedel. Avtalade varorna kunde inte bli importerade till Singapore. Till följd av detta försökte säljaren yrka på frihet i ersättningsskyldigheten. Säljarens påstående att importförbudet utgjorde ett handelshinder godtogs inte enligt CISG art. 79 (1) eftersom säljaren hade varit medveten om reglerna innan avtalet ingicks och hade då medvetet tagit risken att försöka fullgöra avtalsförpliktelsen även om det fanns en sannolikhet att lagstiftningen i Singapore skulle vara emot. Säljaren blev skadeståndsskyldig till köparen.²⁴¹

Därmed kan man kortfattat utgå från att kontraktriskerna kan enbart skjutas undan och man kan tillämpa force majeure-klausulen, ifall det faktiskt visar sig vara en situation som gäldenären inte kunnat vara medveten om. Vid minsta medvetenhet eller ifall man borde ha varit medveten innebär ofta ett risktagande och om det därefter uppstår situationer

---

²³⁹ Sandvik 2004, s. 73.

²⁴⁰ Sandvik 2004, s. 74. Rt 1922 s. 526 och HD 1947:II:142 behandlar motsvarande mål om fall var avtalsparter ingått avtal under krigssituation.

²⁴¹ Sandvik 2004, s. 72. Sandvik behandlar även rättsfallet UNILEX d. 24.04.1996 (Bulgarien, Arbitral Award, Bulgarian Chamber of Commerce and Industry) som behandlar en kolleleverans som ledde till ersättningsskyldighet för säljaren. I UNILEX d. 00.00.1992 fälldes köparen för ersättningsskyldighet. Även detta rättsfall hittar man i Sandvik 2004, s. 72. För mera information om rättsfallen finner man från UNILEX hemsida: <http://www.unilex.info/>.

inblandade med skadestånd så kommer gäldenären inte att kunna tillämpa force majeure eller andra motsvarande läror.²⁴²

5.1.3. Reglering av force majeure i samband med handelsavtal och handelssanktioner

I kapitel 5.1.1. redogörs definitionen med force majeure. Enligt force majeure-klausulen kan den enbart tillämpas ifall en händelse har uppstått plötsligt varit utanför avtalsparters kontroll. Utgångspunkten ligger i att handelssanktioner främst uppkommer utanför avtalsparters kontroll.²⁴³ Exempelvis om en nyinstiftad sanktionsbestämmelse förbjuder export av metall till köparens land kommer säljaren troligtvis inte att kunna utföra sina avtalsprestationer till följd av hindret. Situationen kan definieras utgöra force majeure ifall parterna ingått handelsavtalet innan sanktionsbestämmelsens ikraftträdelse och sanktionsförordningens instiftande kom som en ”överraskning” för avtalsparterna.²⁴⁴ I beaktande till förordning nr 833/2014 art. 2 (1) som förbjuder bland annat export av varor och teknik till Ryssland ifall produkterna är eller kan vara avsedda för militär användning,²⁴⁵ kommer avtalsförhållandet troligtvis att hävas, eftersom metall kan produceras till militär användning.²⁴⁶ Avhandlingens tredje frågeställning reflekterar kring om CISG kan kombineras med diplomatiska vapen (handelshinder) och då enligt vilka privaträttsliga bestämmelser som dessa hinder kan klassas som godtyckliga. På basis av handelshindrens plötsliga uppkomst för avtalsförhållanden, kan man tolka dessa utgöra godtagbara grunder för force majeure-situationer.²⁴⁷

Hur CISG kan kombineras med diplomatiska vapen på ett godtyckligt sätt nämns ovanför. Men hur handelshinder kan kombineras enligt privaträttsliga bestämmelser behandlas i

---

²⁴² Taxell 1997, s. 74 – 75.

²⁴³ Rodhe 1986, s. 165–166.

²⁴⁴ Toiviainen, 2008, s. 169–171.

²⁴⁵ ”Det ska vara förbjudet att, direkt eller indirekt, sälja, leverera, överföra eller exportera varor och teknik med dubbla användningsområden, oavsett om varorna och tekniken har sitt ursprung i unionen eller inte, till varje fysisk eller juridisk person, enhet eller organ i Ryssland eller för användning i Ryssland, om dessa produkter är eller kan vara avsedda, helt eller delvis, för militär användning eller en militär slutanvändare”.

²⁴⁶ Pursiainen 2021, s. 20–24.

²⁴⁷ Toiviainen 2008, s. 169–170.

detta delkapitel. Ifall en avtalspart inte kan bevisa att han inte var medveten om händelsen eller för den delen kunde ha undvikit hindret, äventyras avtalsparten att förklaras som skadeståndsskyldig.²⁴⁸ För att bli befriad från skadeståndsansvaret borde avtalsparten med andra ord inte ha varit medveten om sanktionsförordningen och inte för den delen om de export- eller importförbud som staten instiftat. KöpL 27 § 1 mom. och CISG art. 79 (1) anses utgöra de allmänna köprättsliga principerna om force majeure. Detta innebär att man inte kan förklara en befrielsegrund ifall en avtalspart var medveten om eller borde ha varit medveten om den uppkomna händelsen.²⁴⁹ Eftersom handelshinders uppkomst vanligtvis är plötsliga och snabba, kan dessa delvis tolkas vara inom ramen för force majeure-klausulen. En säljare kunde omöjligen ha varit medveten om uppkomsten innan den hände och därefter orsakade prestationshinder.²⁵⁰ Vid avgörande om en händelse kan anses utgöra en force majeure-klausul anses det vara väsentligt att göra en helhetsbedömning in casu.²⁵¹ I samband med helhetsbedömningen av självaste händelsen brukar kontrollansvaret ligga på den part som påverkas av det plötsliga hindret. För tillämpning av CISG art. 79 måste man uppfylla de fyra rekvisiterna varav ett utgör det ovan nämnda aktivitetsrekvisitet, det vill säga kontrollansvaret.²⁵² Kontrollansvaret ligger på den part vars förpliktelser äventyras utav hindret. KöpL 27 § utgår från samma bestämmelser som CISG art. 79. Däremot finns det i KöpL bestämmelser om båda avtalsparternas kontrollansvar. Enligt KöpL 40 § 1 mom. ligger kontrollansvaret på säljarens ansvar att bevisa att hindret var utanför säljarens kontroll. Enligt KöpL 57 § 2 mom. har i stället köparen bevisbördan.²⁵³ Force majeure-klausulen stadgas annorlunda i CISG art. 79 och KöpL 27 §. Medan CISG art. 79 (1) frågar sig om händelsen var utifrån kommande och därför utanför säljarens kontroll, frågar KöpL 27 § 1 mom. om den inträffade händelsen i fråga inte kunde påverkas av säljaren och därför var utom hans

---

²⁴⁸ Sandvik 2004, s. 74.

²⁴⁹ Sandvik 2004, s. 67–68 och Sandvik 2004, s. 41.

²⁵⁰ Sandvik 2004, s. 71.

²⁵¹ Sandvik 2004, s. 183.

²⁵² Herre – Ramberg 2016, s. 531

²⁵³ KöpL 49 § och 50 § stadgar om köparens skyldighet att betala för varan. Inom köpeavtalsförhållanden har köparen en skyldighet att betala för varan medan säljarens skyldigheter omfattar att förse köparen med varan. Sandvik 2004, s. 19.

kontroll. Även om dessa båda tolkningar kan i text betyda åtskilda saker så utgår de ändå från samma syfte; båda utgör hinder á force majeure.²⁵⁴

KöpL 27 § 1 mom. lyder:

”Köparen har rätt till ersättning för den skada han lider genom säljarens dröjsmål, om inte säljaren visar att dröjsmålet beror på ett hinder utanför hans kontroll som han inte skäligen kunde förväntas ha räknat med vid köpet och vars följder han inte heller skäligen kunde ha undvikit eller övervunnit”.

KöpL 27 § 1 mom. innebär att säljaren kan befrias från ersättningsansvaret ifall säljaren kan bevisa att orsaken beror på ett hinder utanför säljarens kontroll. Med andra ord om säljarens fullgörande av avtalsprestationerna förhindras på grund av krig, uppror, myndighets tvångsrekvisitation eller beslag, handelshinder, naturkatastrof eller andra motsvarande hinder som en säljare omöjligen kunnat förhindra eller vara medveten om att ska se. Orsaken att faktorerna inte nämns i stadgan beror främst på att paragrafens tolkning skulle bli strängare och därmed troligtvis utebliva andra motsvarande faktorer som inte råkar vara nämnda i lagen (man kan tolka att force majeure-klausulen riktar sig enbart på de i lag nämnda faktorerna).²⁵⁵ CISG art. 79 (1) lyder:

”En part är inte ansvarig för underlåtenhet att fullgöra någon av sina skyldigheter, om han visar att underlåtenheten berodde på ett hinder utanför hans kontroll och att han inte skäligen kunde förväntas ha räknat med hindret vid avtalsslutet eller ha undvikit eller övervunnit hindret eller dess följder”.²⁵⁶

Art. 79 (1) utgör den grundläggande bestämmelsen om kontrollansvarets ersättningsbefrielse, det så kallade grundrekvisitet. Vid uppkomsten av art. 79 försökte man undvika att knyta förutsättningar för ersättningsbefrielse såsom omöjlighet, force

---

²⁵⁴ Sandvik 2004, s. 82.

²⁵⁵ Sandvik 2004, s. 180. Sandvik skriver mera om de olika faktorerna med force majeure på sidorna 183–197.

²⁵⁶ Jämför engelska versionen: "A party is not liable for failure to perform any of his obligations if he proves that the failure was due to an impediment beyond his control and that he could not reasonably be expected to have taken that impediment into account at the time of the conclusion of the contract or to have avoided or overcome it or its consequences." I den engelska versionen utgör begreppet "impediment beyond his control" svenskans "hinder utanför hans kontroll". Dessa utgör grundstenen för kontrollansvarets ansvarsbefrielse.

majeure och de andra motsvarande lärorna.²⁵⁷ Därmed har inte CISG tydligare beskrivning på vad som egentligen innebär med ”hinder”. Däremot tolkas hinder utgöra en plötslig och utanför skedd faktor som förhindrar avtalsprestationerna varav då ”en part är inte ansvarig för underlåtenhet att fullgöra någon av sina skyldigheter, om han visar att underlåtenheten berodde på ett hinder utanför hans kontroll...”. Handelshinder kan delvis klassas som hinder enligt art. 79, eftersom avtalsparter omöjligen kan påverka uppkomsten av dem.²⁵⁸ Däremot återkommer det vissa händelser, som i princip kan regelmässigt anses utgöra force majeure-klausuler. Exempel på sådana händelser som praktiskt alltid förekommer i klausulerna är krig, krigsliknande händelser, inbördeskrig, sabotage, naturkatastrofer, hinder på arbetsmarknaden samt olika former av myndighetsingripande varav då export- och importförbud. Detta för med sig att handelshinder delvis kan anses utgöra force majeure till karaktären.²⁵⁹

5.1.3.1. *Rekvisiten*

Rekvisiten för förutsättning för förklarande av befrielse från skadeståndsskyldigheten behandlas ovanför i kapitel 3.3.3. Enligt både KöpL 27 § 1 mom. och CISG art. 79 (1) ska det uppkomna hindret uppfylla de olika rekvisiten för att kunna förklaras som ett lagenligt hinder. Därefter kan situationen anses utgöra en force majeure-händelse.²⁶⁰ Med andra ord måste det vara fråga om 1.) ett hinder (hinderrekvisitet) som 2.) är utanför säljarens kontroll (kontrollrekvisitet). Likväl att säljaren kunde 3.) inte ha räknat med hindrets uppkomst (oförutsebarhetsrekvisitet) och han kan omöjligen inte övervinna det uppkomna hindret (aktivitetsrekvisitet).²⁶¹ Definitionen med hindersrekvisit redogörs ovan i kapitel 3.3.3. och innebär att situationen ska vara ett hinder som har uppkommit utanför avtalsparternas kännedom. Kontrollrekvisitet innebär att säljaren har ett kontrollansvar som innebär bevisbördan över att hindret har skett utanför säljarens kontroll.²⁶² Kontrollansvaret (kontrollrekvisitet) är även utarbetat inom Förenta

---

²⁵⁷ Herre – Ramberg 2016, s. 531–532.

²⁵⁸ Lundberg 1976, s. 21. Och Sandvik 2004, s. 40 och s. 74 och Herre – Ramberg 2016, s. 533.

²⁵⁹ Herre – Ramberg 2016, s. 533–534.

²⁶⁰ Sisula-Tulokas 2015, s. 205–206.

²⁶¹ Sandvik 2004, s. 41.

²⁶² Sandvik 2004, s. 101.

nationernas ekonomiska kommission för Europa (United Nations Economic Commission for Europe (ECE)) 188/1953 "General conditions for the supply of plant and machinery for export" var *force majeure*-klausulen stadgas i punkt 10.1.²⁶³ Kontrollansvaret innebär med andra ord att en part är tvungen att bevisa att omständigheten skett utanför partens kontroll för att undgå ersättningsskyldigheten.²⁶⁴ Enligt Sandvik kan motsvarigheten till ECE 188 punkt 10.1 beskrivas i NL 01 para. 36.²⁶⁵ NL 01 para. 36 beskriver olika grunder för att händelser ska kunna tolkas som *force majeure* och därmed befria handelspartners från ersättningsskyldigheten. Para. 36 till och med nämner explicit handels- och valutarestriktioner. Aktivitetsrekvisitet innebär att säljaren måste bevisa att han inte skäligen kunde ha undvikit händelsen. Bevisbördan ligger på säljaren.²⁶⁶ Både KöpL 27 § 1 mom. och CISG art. 79 (1) stadgar att prestationshinder inte kan medföra ersättningsbefrielse om den avtalspart som åberopat hindret förutsåg eller kunde ha förutsett detta vid avtalslutet. Däremot kan det givetvis förekomma situationer när ett prestationshinder uppkommit omedvetet och oförutsett varav då man noterar hindret först efter dess uppkomst. I sådana situationer förekommer det fjärde rekvisitet, oförutsebarhetsrekvisitet. Oförutsebarhetsrekvisitet innebär att hindret bör vara ovanligt såtillvida att en avtalspart omöjligt kunnat förutspå dess uppkomst. Med andra ord när man tar i beaktande handelshindren ska dessa ha uppkommit helt utanför en avtalsparts förutsebarhet för att parten ska kunna förklara att hindret är utanför hans kontroll.²⁶⁷

Medan KöpL 27 § 1 mom. och CISG art. 79 (1) stadgar de olika rekvisiten som förutsätter *force majeure*, består 27 § 2 mom. och art. 79 (2) av tilläggsrekvisit. Tilläggsrekvisit

---

²⁶³ Punkt 10.1. "The following shall be considered as cases of relief if they intervene after the formation of the Contract and impede its performance: industrial disputes and any other circumstances (e.g. fire, mobilization, embargo, currency restrictions, shortage of transport, general shortage of materials and restrictions in the use of power) when such other circumstances are beyond the control of the parties."

²⁶⁴ Sandvik 2004, s. 49–50.

²⁶⁵ Allmänna leveransbestämmelser för leveranser av maskiner samt annan mekanisk, elektrisk och elektronisk utrustning inom och mellan Danmark, Finland, Norge och Sverige (NL 01) para. 36. "Följande omständigheter utgör befrielsegrunder om de medför att avtalets fullgörande hindras eller blir oskäligt betungande: arbetskonflikt och varje annan omständighet som parterna inte kan råda över, såsom eldsvåda, krig, mobilisering eller militärinkallelser av motsvarande omfattning, rekvisition, beslag, handels- och valutarestriktioner, uppror och upplopp, knapphet på transportmedel, allmän varuknapphet, inskränkningar i tillförseln av drivkraft samt fel i eller försening av leveranser från underleverantörer, som orsakas av sådan befrielsegrund. Ovan nämnda omständigheter utgör befrielsegrund endast om deras inverkan på avtalets fullgörande inte kunde förutses då avtalet ingicks". Sandvik 2004, s. 51–52.

²⁶⁶ Sandvik 2004, s. 75.

²⁶⁷ Sandvik 2004, s. 67–69.

innebär att avtalsparter kan befrias från ersättningskyldigheten om det varit en tredje part som ursprungligen genomlevt ett plötsligt hinder. Enligt KöpL 27 § 2 mom. innebär tilläggsrekvisitet att säljaren kan bli befriad från ersättningskyldigheten ifall händelsen varit oförutsägbar när den påverkat prestationen av personer anställda av säljaren (exempelvis leverantörer eller annan i tidigare säljled).²⁶⁸ Med andra ord innebär tilläggsrekvisitet att ifall en tredje part har blivit utsatt för ett prestationshinder som han omöjligen kunnat förutspå, kan säljaren därefter bli beviljad ersättningsbefrielse. Säljaren kan bli befriad från en leverantörs handlingar ifall denne kan bevisa att den rådande omständigheten beror på ett sådant handelshinder som han omöjligen kunnat räkna med.²⁶⁹ Detta innebär att en avtalspart kan undgå skadeståndsskyldigheten ifall det föreligger en force majeure-klausul i enlighet med CISG art. 79 (1), eller KöpL 27 § 1 mom. Ifall en handelssanktion har uppkommit överraskande för avtalsparten kan avtalsparten förklara sig fri från ersättningskyldigheten ifall felet ligger i en överraskande handelssanktion. Med andra ord kan avtalsparten förklara att en force majeure-klausul har uppstått. Ifall avtalsparten skulle ha ingått avtal om sanktionsbelagt gods, skulle avtalsingåendet mera tolkas som ett risktagande. Det finns med andra ord risk för att avtalsprestationerna inte kan utföras och därmed kan force majeure-klausulen inte tillämpas.²⁷⁰ Däremot kan även kortvariga omständigheter anses utgöra force majeure ifall dessa uppkommit enligt lika grunder som behandlas ovan i avhandlingen. Däremot behöver dessa kortvariga hinder enbart väntas ut innan avtalsparterna kan fortsätta med sina förpliktelser.²⁷¹

5.1.3.2. ICC och force majeure

Ytterligare ICC klassificerar handelshinder och myndighetsbeslut som lämpliga force majeure-klausuler. ICC brukar tillämpas inom vissa avtalsförhållanden för tydligare redovisning om dess definition. Enligt ICC paragraf 1 betyder force majeure ett

---

²⁶⁸ Sandvik 2004, s. 42.

²⁶⁹ Sandvik 2004, s. 137–138. Mera om tilläggsrekvisitet medföljer i Sandvik 2004, s. 140–162.

²⁷⁰ Sisula-Tulokas 2015, s. 209–210.

²⁷¹ Runesson 2016, s. 101 och Runesson 1996, s. 173 och 178. UNIDROIT 7.1.7. (2) Ifall hindret varar enbart för en kort period är avtalsparten enbart ursäktad för underlåtenheten för den perioden som hindret varat. Jfr med engelska versionen: (2) When the impediment is only temporary, the excuse shall have effect for such period as is reasonable having regard to the effect of the impediment on the performance of the contract.

inträffande av en händelse eller omständighet som hindrar en part från att fullgöra en eller flera av sina avtalsförpliktelser. Dock är avtalsparten tvungen att bevisa att händelsen uppkommit utanför avtalspartens kännedom för att i första hand kunna förklara händelsen utgöra force majeure. I enlighet med ICC paragraf 3 är force majeure-händelser (a) krig (antingen deklarerade eller inte), (b) civilt krig, (c) handelsrestriktioner, embargo och andra sanktioner, (d) ageranden från myndigheter, (e) naturkatastrofer, (f) explosioner, eld och andra motsvarande händelser samt (g) bojkotter, strejker och andra motsvarande händelser.²⁷² Med andra ord kan handelshinder och myndighetsbeslut anses utgöra lämpliga force majeure-klausuler i enlighet med ICC paragraf 3 (c) och (d). För att en avtalspart kan förklara händelsen som force majeure borde händelseloppet överensstämma med paragraf 1.²⁷³

5.2. Omöjlighetsläran

5.2.1. Läran om omöjlighetsläran och förutsättningen att en situation definieras utgöra inom ramen för omöjlighetsläran

Omöjlighetsläran lär härstamma från den romerska rättens princip om *impossibilium nulla obligatio est* som innebär att ingen kan förpliktigas till det omöjliga. Principen innebär att ingen avtalspart kan bli förpliktigad att utföra någonting som anses vara omöjligt att utföra. Omöjlighetsläran uppstod som en lära under den tyska rätten på 1900-talet²⁷⁴ i samband med att BGB utvecklade den till en lära om en befrielsegrund.²⁷⁵ Omöjlighetsläran är en beskrivning av en plötslig oförutsedd händelse var det finns en så kallad objektiv omöjlighet att kunna påverka händelsen och därmed är enda utvägen omförhandlingar eller hävning av avtal. Vanligtvis brukar det vara gäldenären som påverkas av omöjlighetsläran och är därmed oförmögen att slutföra sina avtalsförpliktelser i hänsyn till den plötsligt uppstådda händelsen.²⁷⁶ Med andra ord

---

²⁷² McKerredy (1995) beskriver på s. 81 om dessa faktorer men däremot är de i annorlunda ordning än i modernare version (2020) av klausulen, eftersom McKerredy tillämpade äldre versionen från 1995.

²⁷³ International Chamber of Commerce (ICC), ICC Force majeure and Hardship clauses 2020.

²⁷⁴ Möller 2003, s. 16–17.

²⁷⁵ Runesson 1996, s. 173. ”Läran om Unmöglichkeit”. Bürgerliches Gesetzbuch (BGB) är Tysklands så kallade civillag (Geschäftsgrundlage).

²⁷⁶ Runesson 2016, s. 101–102.

redogör omöjlighetsläran oförutsedda förhållanden, som påverkar avtalsparternas prestationsskyldigheter i och med de plötsligt och oförutsedda uppkomna prestationshindren. Dessa hinder är omöjliga att förutse och främst brukar det vara långvariga avtal som påverkas av dessa prestationshinder. I samband med hindrens uppkomst brukar avtalsparterna vanligtvis försöka jämka fram omförhandlingar.²⁷⁷

Den skandinaviska rättens synpunkt på omöjlighetsläran har sin prägel från den gamla regeln 24 § i 1905 års köplagar. I de föråldrade skandinaviska köplagarna 24 § stadgades händelser som medför ersättningsbefrielse såsom krig, införselförbud och andra motsvarande händelser.²⁷⁸ Tidigare ansågs dessa faktorer utgöra exempel på objektiv omöjlighet vid genusköp som blivit förorsakat av en händelse vis major. I modern rätt tolkas dessa utgöra force majeure-händelser.²⁷⁹ I skrivande stund har 24 § blivit ersatt med KöpL 27, 40 och 57 §§ samt CISG art. 79.²⁸⁰ Därmed har marginalen mellan omöjlighetsläran och läran om force majeure blivit allt sammanflätade i och med att KöpL 27 § 1 mom. och CISG art. 79 (1) anses utgöra force majeure-klausuler.²⁸¹ För att inte omöjlighetsläran ska tolkas utgöra force majeure brukar man utföra en helhetsbedömning av situationen för att därefter klassa situationen till någondera av lärorna. Ifall man misstänker att det handlar om omöjlighet kan man bedöma om någon annan än gäldenären kan prestera medan i en force majeure-händelse så kan ingen part rädda situationen.²⁸² Vid en situation med omöjlighet brukar det vanligtvis finnas en möjlighet för gäldenären att prestera – dock på annat sätt än vad parterna överenskommit om. Exempelvis skulle gäldenären kunna utgå från andra handlingssätt och leveranssätt för att förverkliga

---

²⁷⁷ Runesson 2016, s. 102.

²⁷⁸ Runesson 1996, s. 193 – 194. 24 § i 1905 års KöpL: ”Är köpet att hänföra till leveransavtal, och uppstår skada genom dröjsmål å säljarens sida, varde, ändå att dröjsmålet ej kan tillräknas säljaren såsom försummelse, skadan av honom ersatt, utan så är att han på grund av förbehåll vid köpet är från ersättningsskyldighet befriad, eller ock möjligheten att fullgöra avtalet må anses utesluten i följd av omständighet, som ej bort av säljaren vid köpets avslutande tagas i beräkning, såsom förstörelse av allt gods av det slag eller det parti köpet avser, eller krig, införselförbud eller därmed jämförlig händelse”. Observera att i 24 § nämner man egentligen exempel på faktorer som kan anses utgöra befrielsegrunder medan man i modernare lagstiftning inte gör det. Modernare KöpL behandlas ovanför.

²⁷⁹ Sandvik 2004, s. 164. Se även Rodhe 1986, s. 167.

²⁸⁰ Runesson 1996, s. 225–226.

²⁸¹ Mera om klausulerna finner man ovan i avhandlingen.

²⁸² Rodhe 1986, s. 166.

handelsavtalsvillkoren. Däremot kan det uppkomma situationer när gäldenären omöjligen kan prestera.²⁸³

Rodhe beskriver omöjligheten som en förpliktelse som upphör att gälla varför gäldenären eftersträvar att uppnå resultat, men på ett annat tillvägagångssätt än överenskommet till följd av den uppkomna situationen. Enligt Rodhe måste en förpliktelse uppfylla tre krav för att den ska kunna definieras vara omöjlig och därmed påverka avtalsförhållanden. Kraven är att omöjligheten ligger på gäldenärens sida, dels att surrogat ej kan presteras och att gäldenären inte är ersättningsskyldig varav borgenären har inget anspråk på gäldenären.²⁸⁴ Enligt Rodhe förekommer omöjligheten i olika former; fysiskt, ekonomiskt, lagligt, som en kvalificerad form av omöjlighet och objektivt. Det anses vara fysisk omöjlighet ifall gäldenären inte kan prestera.²⁸⁵ En ekonomisk omöjlighet uppstår när det sker en förändring av penningvärdet.²⁸⁶ En laglig omöjlighet innebär att gäldenären är förhindrad att prestera till följd av myndighetsförbud.²⁸⁷ Eftersom handelssanktioner instiftas av myndighetsbeslut, kan handelshinder därmed tolkas medföra en laglig omöjlighet för gäldenären. En kvalificerad form av omöjlighet brukar tillämpas i situationer där force majeure förekommer. Med andra ord inom situationer där marginalen mellan lärorna är relativt otydlig.²⁸⁸ Den sistnämnda formen av omöjlighet är objektiv och den är främst präglad av den tyska rätten. Den innebär att det är totalt omöjligt för gäldenären att kunna fullgöra prestationen.²⁸⁹ Enligt den tyska rätten kan omöjlighetsläran vara antingen total eller partiell varav den objektiva omöjligheten är en total omöjlighet. Total omöjlighet innebär med andra ord att prestationshindret omfattar hela avtalet och avtalsprestationen är därmed totalt omöjlig att slutföra. En partiell omöjlighet innebär ett prestationshinder för enbart en del av avtalet. Vid partiell omöjlighet kan avtalsparter troligtvis prestera för den delen av avtalsförpliktelseerna som inte omfattas av prestationshindret.²⁹⁰ Ifall det handlar om en partiell omöjlighet brukar avtalsparterna vanligtvis omförhandla avtalsförpliktelseerna för att avtalsförpliktelseerna

---

²⁸³ Rodhe 1986, s. 163.

²⁸⁴ Rodhe 1986, s. 162 och Rodhe 1986, s. 303.

²⁸⁵ Rodhe 1986, s. 163.

²⁸⁶ Rodhe 1986, s. 293.

²⁸⁷ Rodhe 1986, s. 163.

²⁸⁸ Rodhe 1986, s. 165.

²⁸⁹ Rodhe 1986, s. 166.

²⁹⁰ Möller 2003, s. 17–18.

kan slutföras på ett eller annat sätt. För nämligen om det visar sig vara en partiell omöjlighet, kan en avtalspart enbart befrias från det området var det är omöjligt att prestera, vilket ger parten rum för omförhandlingar med motparten om hur den andra möjliga delen av avtalet ska förpliktigas. I slutändan önskas det alltid utav avtalsförhållandet att det ska fortsätta vara i kraft och att de överenskomna avtalsförpliktelseerna presteras och slutförs.²⁹¹

Runesson definierar omöjlighet som situationer var avtal blir ogiltiga till följd av att avtalsprestationerna är omöjliga att utföra. Enligt Runesson kan omöjlighetsläran även tillämpas vid förstörd vara eller om den utlovade varan tillhör en annan part. Ifall omöjligheten uppkommit efter avtalsslut, blir ena avtalsparten skadeståndsskyldig ifall han inte kan bevisa att skadan skett utanför avtalsförhållandet. Ifall prestationen var omöjlig redan vid avtalsslutet, kan avtalet tolkas utgöra ursprunglig omöjlighet och därmed saknar avtalets rättsverkningar grund på basis av sin ogiltighet.²⁹² Enligt Runesson kan omöjlighet förekomma inom både fysiska och rättsliga förhållanden varför det exempelvis inom de rättsliga förhållandena kan uppkomma i samband med leverans av en vara som drabbats av hinder, beslagtagning av gods eller andra dylika situationer. Såsom i reglerna om force majeure borde situationen ha skett plötsligt och utanför gäldenärens kontroll.²⁹³

Med en kort inblick i den amerikanska rätten har omöjlighetsläran blivit formad till läran om impracticability och den är instiftad i UCC § 2–615. För att ersättningsbefrielsen ska kunna tillämpas i ljuset av läran om impracticability (omöjlighetsläran) ska fyra rekvisit uppfyllas, samt ska prestationshindret inte bero på gäldenärens vårdslöshet. Det första rekvisitet innebär att prestationen ska vara oförutsebar ("impracticable"). Det andra rekvisitet är att situationen som gett upphov till "impracticability" ska ha utgjort ett grundläggande antagande ("a basic assumption"). Tredje rekvisitet innebär att gäldenären inte ska ha åtagit ytterligare förpliktelser. Det fjärde rekvisitet är att självaste prestationshindret inte ska ha orsakats av en gärning vållad av gäldenären. Enligt den amerikanska rättens synpunkt på omöjlighet innebär det likväl som den tyska att en plötslig händelse ska ha skett, men däremot kan det finns en möjlighet att påverka

---

²⁹¹ Runesson 2016, s. 101 och Runesson 1996, s. 173 och 178.

²⁹² Runesson 1996, s. 170.

²⁹³ Runesson 1996, s. 176–177.

prestationshindrets verkan.²⁹⁴ Enligt den amerikanska rätten brukar gäldenären utgå från naturprestationer vid en situation med omöjlighet i och med att utgångspunkten är strikt ansvar.²⁹⁵

5.2.2. Kontraktriskerna med omöjlighetsläran

I kapitel 5.1.2. behandlas noggrannare definitionen med kontraktrisker och hur dessa kan uppmärksammas. Kapitlet behandlar även innebörden med riskindelningen och självaste helhetsbedömningen var man i första hand noterar uppkomsten av risktagandet inom avtalsförhållandena. Emellertid är det inte en desto större skillnad mellan kontraktriskernas innebörd inom läran om force majeure och omöjlighetsläran. I sin helhet är definitionen med kontraktrisker densamma, oavsett från vilken rättsläras synvinkel man tolkar från.²⁹⁶ Ekonomiska risker är vanliga inom avtalsförhållanden och vardera avtalsparten bär ansvaret för sin andel av avtalsförhållandet. I samband med riskfördelningen aktualiserar man vilkendera avtalsparten som bär ansvaret för risken.²⁹⁷ Ifall ena avtalsparten varit medveten om att en situation kan uppkomma som leder till omöjlighet men ändå ingår avtal med motparten, tar avtalsparten en risk. Därmed ansvar avtalsparten för risken som i senare skede av avtalsförhållandet bevisas.²⁹⁸ Exempelvis ifall avtalsparten var medveten om eller borde ha varit medveten om en framtida förändring av penningvärdet (ekonomisk omöjlighet) och ändå ingick avtal med motparten, kommer han att ansvara för den händelsen. Däremot ifall avtalsparten inte var medveten om förändringen, när den sker, kan han tillämpa ekonomisk omöjlighet som befrielsegrund från ersättningsskyldigheten.²⁹⁹

---

²⁹⁴ Runesson 1996, s. 183 och s. 189.

²⁹⁵ Runesson 1996, s. 179.

²⁹⁶ Avhandlingens kapitel om kontraktriskerna med force majeure behandlar utförligare om kontraktrisker och deras innebörd.

²⁹⁷ Taxell 1997, s. 74 – 75.

²⁹⁸ Runesson 1996, s. 215 – 216.

²⁹⁹ Rodhe 1986, s. 293.

5.2.3. Reglering av omöjlighetsläran i samband med handelsavtal och handelssanktioner

Omöjlighetsläran är med andra ord en lära om en oförutsedd händelse var det vanligtvis finns en objektiv omöjlighet att kunna påverka den plötsliga händelsen genom omförhandlingar eller hävning av avtal.³⁰⁰ Likväl som *force majeure* uppkommer omöjligheten plötsligt och oförutsett. Omöjligheten ska ha uppstått utanför gäldenärens kännedom för att i första hand kunna definieras som omöjlighet.³⁰¹ Handelssanktioner uppkommer vanligtvis oförutsett och plötsligt för avtalsparter i och med att dessa uppkommer av tredje part, myndigheter, som är utanför avtalsförhållandena.³⁰² Exempelvis uppstod sanktionsförordningen nr 833/2014 oförutsett och plötsligt för avtalsparter (till följd av instiftandet av sanktionen).³⁰³ Omöjlighetsläran anses delvis utgöra samma sak oberoende vilken nationell rätt man tillämpar. Dock finns det vissa skillnader mellan de olika rättens synpunkter på omöjlighet vilket delvis skulle kunna tolkas som att en situation med omöjlighet kan tolkas annorlunda beroende vilken nationell lagstiftning man utgår från.³⁰⁴ Men hur kan man egentligen veta att det är omöjlighet som har skett och vad är omöjlighetslärans samband med handelshinder?

Enligt den skandinaviska rätten har marginalen mellan omöjlighetsläran och *force majeure* blivit allt genomskinligare. I samband med förnyandet av de skandinaviska köplagarna förnyade man den paragrafen som delvis syftade på omöjlighet och i stället skapades det klausuler på *force majeure*.³⁰⁵ Såsom Runesson beskriver ska omöjligheten ha uppstått enligt lika kriterier som *force majeure*; plötsligt och utanför gäldenärens kontroll. Runesson nämner även att omöjlighet kan förekomma i exempelvis rättsliga förhållanden varav en leverans av avtalad vara blivit förhindrad av ett hinder.³⁰⁶ Dessa beskrivningar tillämpas även på läran om *force majeure* d.v.s. ett hinder som plötsligt

---

³⁰⁰ Runesson 2016, s. 101–102.

³⁰¹ Runesson 1996, s. 176–177.

³⁰² Sisula-Tulokas 2015, s. 196.

³⁰³ Förordningen publicerades i Europeiska unionens officiella tidning den 31 juli 2014 och redan dagen efter (1 augusti 2014) trädde den i kraft. Europeiska unionens officiella tidning L 229/31.7.2014.

³⁰⁴ Runesson 1996 behandlar de olika rätternas synpunkter på omöjlighet. I kapitel 5.2.1. behandlas saken tydligare.

³⁰⁵ Sandvik 2004, s. 164. Se även Rodhe 1986, s. 167 och Runesson 1996, s. 225–226.

³⁰⁶ Runesson 1996, s. 176–177.

uppkommit och orsakat prestationshinder. För att inte omöjlighetsläran ska tolkas utgöra force majeure brukar man utföra en helhetsbedömning av situationen för att därefter klassa situationen till någondera av lärorna. Ifall man misstänker att det handlar om omöjlighet kan man bedöma om någon annan än gäldenären kan prestera medan i en force majeure-händelse så kan ingen part rädda situationen. Däremot uppstår det även situationer inom omöjlighetsläran var avtalsparterna omöjligen kan utföra någon prestation, vilket utgör det hela intressant med omöjligheten och dess koncept. Exempelvis vid en total omöjlighet kan parterna omöjligen prestera – vilket tar oss in på handelssanktionerna. Vid uppkommen sanktionsförordning förbjuds parter till export eller import av sanktionslistans vara. Med andra ord är det totalt omöjligt för handelspartnerna att prestera enligt avtal i och med att varan varken kan exporteras eller importeras. Med andra ord är det objektivt omöjligt för prestation.³⁰⁷ Handelssanktionen har gjort det omöjligt för parterna att kunna prestera enligt överenskommelsen och därmed är de tvungna att antingen omförhandla eller häva avtalet.³⁰⁸

Som ovan nämnts brukar lärornas skillnad ligga vid prestationskapaciteten var läran om omöjlighet reflekteras ifall någondera parten kan prestera. Ifall en händelse enbart påverkar en partiell del av avtalet för detta givetvis med sig möjligheten för avtalsparterna att omförhandla om nya villkor för att på ett eller annat sätt få avtalsbundenheten i kraft. Detta kan även utföras i samband med att avtalsparterna bestämmer sig för att vänta ut förordningen och därefter är de medvetna om att avtalet i helhet kan vara en aning annorlunda efter förordningens hävning. Men avtalsparterna försöker ändå få avtalet att vara i kraft trots omöjligheten.³⁰⁹

Handelshinder kan även definieras utgöra en laglig omöjlighet eftersom dessa uppkommer av myndigheter som fattat beslut om införande av handelssanktioner. Med andra ord kan objektivt omöjliga händelser som plötsligt och oförutsett uppstått för

---

³⁰⁷ Rodhe 1986, s. 166.

³⁰⁸ Runesson 2016, s. 101–102.

³⁰⁹ Möller 2003, s. 17–18 och Runesson 2016, s. 101 och Runesson 1996, s. 173 och 178. För mera beskrivning om konceptet med att vänta ut avtal finner man på i fotnot 141, som refererar till Taxell 1991 s. 83.

avtalsparter anses utgöra laglig omöjlighet således dessa är uppstådda av myndighetsbeslut och avtalsparterna omöjligen kunnat veta om deras uppkomst.³¹⁰

Enligt den amerikanska rätten ska prestationshindret uppfylla fyra rekvisit för att kunna tillämpas som omöjlighet. Prestationshindret ska med andra ord ha uppkommit oförutsebart via myndighetsbeslut ("impracticable", första rekvisitet) och gett upphov till handelssanktioner ("a basic assumption", andra rekvisitet) som gäldenären omöjligen kan påverka (tredje rekvisitet) och därmed förorsakar sanktionerna handelshinder för avtalsförhållandet (fjärde rekvisitet). Ifall handelssanktionerna har uppkommit efter avtalsslutet och kan klassas på de fyra kraven innebär det omöjlighet enligt den amerikanska rättens läror om omöjlighet (impracticability).³¹¹ Observera att avtalsparterna måste bevisa att situationens uppkomst varit plötslig och oförutsebar. Ifall handelssanktionerna har funnits vid avtalsslut kan det inverka på avtalets rättsverkningar och därmed kan avtalet i första hand anses ogiltigt. Därmed är det viktigt att notera att omöjligheten kan först tillämpas på avtal som utsätts för omöjlighet efter avtalsslut.³¹² Prestationshindret måste framstå som osannolik för att den enligt amerikansk rätt ska kunna förklaras utgöra omöjlighet.³¹³ Likväl som i en force majeure-situation, ska även en helhetsbedömning utföras för att man ska kunna förklara situationen utgöra omöjlighet och därmed befrielse från ersättningsskyldigheten.³¹⁴ Ifall gäldenären bär skulden för att prestationen blivit omöjlig innebär det givetvis ingen befrielse från ersättningsskyldigheten. I stället blir gäldenären skadeståndsskyldig. Enligt den tyska rätten (BGB) kan gäldenären befrias från skadeståndsskyldigheten ifall prestationshindret var omöjligt att förutse och undvika samt att gäldenären var så aktsam som han kunde vara. I position som gäldenär förväntas det mera av gäldenären varför han oberoende culpa svarar för en att en generisk förpliktelse ska kunna fullgöras. Men ifall det visar sig att prestationshindret kom oförväntat befrias gäldenären från ansvar enligt BGB.³¹⁵

Kortfattat kan man dra slutsatsen att vid bedömning av omöjlighet och handelssanktionerna utgår man delvis från lika principer som med force majeure. Till

---

³¹⁰ Rodhe 1986, s. 163 och Runesson 1996, s. 176–177.

³¹¹ Runesson 1996, s. 183 och s. 189.

³¹² Runesson 1996, s. 170.

³¹³ Runesson 1996, 186.

³¹⁴ Runesson 1996, s. 283.

³¹⁵ Runesson 1996, s. 177–178 och s. 215–216.

helheten är omöjlighetsläran parallell med force majeure, vilket gör det då enklare att utgå från samma bedömningssystem.³¹⁶ Eftersom handelssanktionerna för med sig plötsliga och oförutsebara handelshinder så kan det uppstå objektiva omöjligheter att prestera, vilket medför en skyldighet för avtalsparterna att komma överens om andra tillvägagångssätt för upprätthållandet av avtalsförhållandet.³¹⁷

5.3. Hardship

5.3.1. Läran om hardship och förutsättningen att en situation definieras utgöra hardship

Hardship är en internationell tolkning som utvecklats inom internationella avtalsrättsliga principer. Dessa principalsamlingar utgör främst soft law och kan tillämpas i tolkning och komplettering av nationell rätt, ifall principerna inte strider mot den nationella lagstiftningens bestämmelser.³¹⁸ Hardship innebär att en riskabel händelse leder till en riskverkan varefter en avtalspart blir prestationsskyldig i en situation var avtalsparten borde ha tagit självaste händelsen i beaktande i samband med riskbedömningen. Den riskdrabbade parten blir därmed tvungen att agera enligt riskdrabbningen.³¹⁹ Därmed innebär hardship att en part är tvungen att utgå från andra villkor än de i avtalsförhållandet överenskomna, vilket innebär att hardship utgör undantag från principen om pacta sunt servanda.³²⁰ Schwenger betonar att hardship kan enbart konstateras om avtalsfullgörandet har blivit överdrivet betungande eller om avtalets jämvikt har förändrats i grunden. Hardship skulle delvis kunna betraktas som en speciell teori om force majeure i och med att även i hardship-situationer kan man undgå principen om pacta sunt servanda. Avgörande punkten för att kunna definiera hardship är att finna den så kallade utgångspunkten för när prestationen blivit överdrivet betungande och avtalets jämvikt har förändrats. Med hjälp av en helhetsbedömning av situationen kan parterna utgå från att

---

³¹⁶ Jfr delkapitlet om force majeure. Lärornas likhet redogörs bland annat av Rodhe 1986, s. 166.

³¹⁷ Eftersom både KöpL och CISG är dispositiva förses avtalsparterna med en mera friare möjlighet att kunna överenskomma om olika villkor inom avtalsförhållandet. Lagarnas dispositivitet behandlas bland annat av Sisula-Tulokas 2015, s. 207–209 och s. 212–213.

³¹⁸ Hytinantti 2020, s. 38.

³¹⁹ Runesson 2016, s. 105.

³²⁰ Kurkela 2003, s. 266 och Schwenger 2008, s. 710–711.

antingen öka på prestationskostnaderna eller utgå från värdeminskning av den erhållna prestationen. Vid en hardship-situation är det upp till avtalsparterna att definiera sina respektive riskområden i avtalet. Exempelvis kan en part omedvetet ha tagit på sig en alltför stor risk som blir aktuell i samband med hardship. Genom avtalstolkning brukar man bedöma riskerna etc.³²¹ Men när egentligen anses ett kontrakt jämvikt vara förändrat? Perillo beskriver att vanligtvis anses det vara förändring ifall den uppgår till 50 % eller mera av kostnaden eller värdet av prestationen kommer sannolikt att innebära en grundläggande förändring som motiverar återopandet av doktrinen. Perillo illustrerar ett exempel om ett tioårigt kontrakt för försäljning av uran varav valutavärdet i köparens land minskar till 1 % av värdet som den hade vid kontraktstillfället. Köparen kan inte återropa *force majeure*, men delvis kan hardship tillämpas.³²²

Den franska rätten representerar en stor roll inom civilrätten när det kommer till *force majeure*. *Force majeure* är stadgat i civilkodens art. 1148. Däremot har varken civillag eller kommersiell lagstiftning stadgade bestämmelser om konceptet med hardship.³²³ Medan franska civilkoden tillämpar *force majeure*, införde man i stället omöjlighetslärans bestämmelser i tyska motsvarande BGB. I samband med BGB:s stiftande beviljades lättnaden för hardship i uppkomna fall av omöjlighet. De tyska domstolarna ansåg slutligen att de kunde ge lättnad för hardship som en ”emanation” av principen om god tro. Domstolarna fastslog att vid exceptionella omständigheter kan domstolarna bestämma att häva avtal eller anpassa avtalet till de förändrade förhållandena, ifall avtalsparterna vill hålla sig till principen *pacta sunt servanda*.³²⁴ Däremot saknas det desto mera nationella bestämmelser om hardship. Men teorin om hardship har ändå blivit accepterad av de nordiska länderna, Tyskland, Nederländerna, Italien, Grekland, Portugal och Österrike.³²⁵

---

³²¹ Schwenger 2008, s. 714–715 och Perillo 1997, s. 21–22. Jfr helhetsbedömningen av *force majeure* var man bedömer om rekvisiten fullgjorts för att därefter kunna förklara situationen som en *force majeure*-situation och frigöra avtalsparterna från ersättningsskyldighet. Mera om helhetsbedömningen vid *force majeure* hittar man i Sandvik 2004, s. 183 och Herre – Ramberg 2016, s. 531.

³²² Perillo 1997, s. 21–22.

³²³ Schwenger 2008, s. 710.

³²⁴ Perillo 1997, s. 9–10.

³²⁵ Schwenger 2008, s. 710–711.

Även CISG saknar en speciell behandling av hardship. CISG omfattas enbart av force majeure-bestämmelser, även om force majeure inte ordagrant nämns i konventionen. Hardship tolkas främst utgöra en allmän rättsprincip och den stadgas i bland annat UNIDROIT:s the Principles of International Commercial contracts (UPICC) 2016. Hardship har en egen klausul införd i International Chamber of Commerce (ICC).³²⁶ Likheten mellan hardship och force majeure kan bland annat noteras i samband med de olika principalsamlingarnas motsvarande bestämmelser om lärorna. Exempelvis är UPICC art. 7.1.7 (1) och PECL 8:808(1) identiska med art. 79 (1) i CISG.³²⁷

UPICC art. 6.2.2. stadgar att hardship innebär förekomsten av händelser som förändrar kontraktens jämvikt antingen på grund av att kostnaden för en parts prestanda har ökat eller för att värdet av prestationen en part får har minskat och a.) händelserna inträffar eller blir kända för den missgynnade parten efter ingåendet av avtal, b.) händelserna rimligen inte kunde ha beaktats av den missgynnade parten vid tidpunkten för avtalets ingående, c.) händelserna ligger utanför kontrollen av missgynnade parten och d.) risken för händelserna antogs inte av den missgynnade parten.³²⁸ Med andra ord innebär UPICC art. 6.2.2. att hardship föreligger i en situation när ett problem förändrar på avtalens balans var naturagäldenärens prestationskostnader ökar medan naturaborgenärens naturaprestationer minskat. Händelserna har inte rimligen kunnat beaktas och ligger utanför parternas kontroll varav risken inte har tagits.³²⁹ Däremot förändrar detta inte omständigheterna med fullgörandeskyldigheten som stadgas i art. 6.2.1. Artikeln innebär att ett fullgörande av ett kontrakt blir mera betungande för en av avtalsparterna var parten ändå är skyldig att utföra sina skyldigheter enligt följande bestämmelser om hardship.³³⁰

---

³²⁶ Schwenger 2008, s. 712. Se även International Chamber of Commerce (ICC), ICC Force majeure and Hardship clauses 2020.

³²⁷ Schwenger 2008, s. 714.

³²⁸ Jfr engelska versionen: There is hardship where the occurrence of events fundamentally alters the equilibrium of the contract either because the cost of a party's performance has increased or because the value of the performance a party receives has diminished, and

(a) the events occur or become known to the disadvantaged party after the conclusion of the contract;

(b) the events could not reasonably have been taken into account by the disadvantaged party at the time of the conclusion of the contract;

(c) the events are beyond the control of the disadvantaged party; and

(d) the risk of the events was not assumed by the disadvantaged party.

³²⁹ Perillo 1997, s. 22.

³³⁰ Jfr engelska versionen: "Where the performance of a contract becomes more onerous for one of the parties, that party is nevertheless bound to perform its obligations subject to the following provisions on

Oavsett omständigheterna måste prestationerna ändå utföras. I UPICC art. 6.2.3. stadgas effekterna med hardship, vilka utgör: 1.) Den missgynnade parten har rätt att begära omförhandlingar. Begäran ska däremot göras utan onödigt dröjsmål och den ska ange skälen för begäran, 2.) Trots begäran får den missgynnade parten inte hålla inne en fullgörelse, 3.) Om en överenskommelse inte uppnås inom rimlig tid kan endera parten vända sig till domstolen och 4.) Om domstolen finner svårigheter kan de om det är rimligt antingen a.) säga upp avtalet vid ett datum och på villkor som ska fastställas eller b.) anpassa avtalet i syfte att återställa dess jämvikt.³³¹

Även ICC har en hardship-klausul som lyder:

1. A party to a contract is bound to perform its contractual duties even if events have rendered performance more onerous than could reasonably have been anticipated at the time of the conclusion of the contract.
2. Notwithstanding paragraph 1 of this Clause, where a party to a contract proves that:
  - a) the continued performance of its contractual duties has become excessively onerous due to an event beyond its reasonable control which it could not reasonably have been expected to have taken into account at the time of the conclusion of the contract; and that
  - b) it could not reasonably have avoided or overcome the event or its consequences, the parties are bound, within a reasonable time of the invocation of this Clause, to negotiate alternative contractual terms which reasonably allow to overcome the consequences of the event.³³²

---

hardship”. Hardship-reglerna finner man från UNIDROIT:s hemsida: <https://www.unidroit.org/instruments/commercial-contracts/unidroit-principles-2010/chapter-6-section-2/>

³³¹ Jfr engelska versionen:

- (1) In case of hardship the disadvantaged party is entitled to request renegotiations. The request shall be made without undue delay and shall indicate the grounds on which it is based.
- (2) The request for renegotiation does not in itself entitle the disadvantaged party to withhold performance.
- (3) Upon failure to reach agreement within a reasonable time either party may resort to the court.
- (4) If the court finds hardship it may, if reasonable,
  - (a) terminate the contract at a date and on terms to be fixed, or
  - (b) adapt the contract with a view to restoring its equilibrium.

³³² Force majeure har mera bestämmelser stadgade i ICC än vad hardship har. ICC har både en lång och en kort form av dess force majeure-klausul. ICC:s bestämmelser om force majeure har nio punkter medan motsvarande bestämmelser om hardship har enbart två. För mera läsning om skillnaderna mellan de två

Enligt ICC är en avtalspart skyldig att prestera enligt avtalsförpliktelserna trots uppkommen hinder. Däremot beror det på prestationshindrets uppkomst och lägesbild ifall parten kan befrias från ersättningskyldigheten enligt bestämmelserna om hardship. Dessa utgångspunkter är bland annat att de avtalsmässiga skyldigheterna har blivit överdrivet betungande på grund av en händelse oförväntade uppkomst samt att händelsen var utanför avtalsparternas kontroll och medvetande. Därav skulle man kunna tolka att bestämmelserna om hardship och force majeure är relativt sammanflätade.³³³

5.3.2. Kontraktsriskerna med hardship

Sambandet mellan risker och hardship avviker sig i jämförelse med risker och lärorna om force majeure och omöjlighet. Hardship är en rättsteori som innebär att en riskabel händelse leder till en riskverkan varav en avtalspart blir prestationsskyldig. Den riskdrabbade parten blir med andra ord tvungen att agera enligt riskdrabbningen. Den riskpåverkade parten kan även drabbas av risk, som han inte tagit i enlighet med avtalets bestämmelser. Enligt teorin om hardship ska den riskpåverkade parten vid uppkomsten av en risk ensam bära ansvaret. Orsaken till ansvaret beror antingen på att parten vid avtalsingåendet inte tog riskhändelsen i beaktande, eller att riskverkan ligger innanför partens kontroll. Avtalsparten kan befrias från ansvarsskyldigheten ifall parten kan bevisa att risken och dess potentiella uppkomst har försökts undvikas.³³⁴

Det så kallade Scafom-fallet (Scafom International BV vs Lorraine Tubes) anses vara ett exemplariskt exempel på sambandet mellan riskverkan och hardship. Scafom International BV var ett nederländskt företag som ville köpa stålrör av det franska företaget Lorraine Tubes s.a.s. Efter avtalsslut steg priset på stålrör med 70 %. Kontraktet innehöll ingen prisjusteringsklausul, d.v.s. klausul som innebar ett tryggande för en eventuell risk för prishöjning av den avtalade varan och som samtidigt skulle trygga säljaren att kunna säga upp avtalet ifall priset ökar såpass drastiskt. Säljaren kunde inte påverka sannolikheten för riskhändelsen till följd av saknaden av en prisjusteringsklausul.

---

klausulerna hittar man från International Chamber of Commerce (ICC), ICC Force majeure and Hardship clauses 2020.

³³³ Schwenger 2008, s. 714.

³³⁴ Runesson 2016, s. 105 – 106.

Därtill brukar det vara vanligt att säljaren i samma position noterar prisförändringarna på marknaden och till följd av att säljaren inte gjorde det ingick han en risk till följd av avtalsingåendet med Scafom. För att hardship ska kunna tillämpas måste den oförutsebara och okontrollerbara riskhändelsen kunna ledas till en oväsentlig obalans mellan värdet av prestationen och värdet av vederlaget. Enligt domstolen ansågs det finnas grund för omförhandling varav köparens regress mot beslutet avlogs.³³⁵

Med andra ord innebär mera riskverkan vid en hardship-situation att en ny prestationsskyldighet inleds, medan i exempelvis riskverkan i en force majeure-situation leder ofta till ersättningsskyldighet till följd av säljarens försummelse.³³⁶ Med kontraktsrisker inom force majeure -och omöjlighetssituationer innebär riskverkan mera förklarande av ersättningsskyldigheten, d.v.s. att en befrielsegrund inte kan förklaras – medan i hardship skapas en ny prestation tills vidare man inte kan bevisa att vid införande av en ny prestationsskyldighet skulle innebära problem med jämvikt och balans.³³⁷

5.3.3. Reglering av hardship i samband med handelsavtal och handelssanktioner

Både hardship och force majeure utgör befrielse från ansvarsskyldigheten ifall gäldenären omöjligen kunde förutspå ett hinders uppkomst. Även att gäldenären omöjligen kunde förhindra uppkomsten av hindret förutsätter befrielse av ansvarsskyldigheten. Däremot förväntas det av avtalsparten att en avtalsklausul skulle ha införlivats ifall det finns en risk för ett eventuellt hinders uppkomst. Med andra ord ifall det verkar troligt att ett motsvarande hinder hypotetiskt sätt kan ske. Enligt bestämmelserna om hardship måste hindret ha uppkommit efter avtalsingåendet. Inom detta kriterium avviker sig hardship från force majeure. Medan hardship enbart tillämpas på avtalsförhållanden efter avtalsingående, tillämpas force majeure på tiden innan avtalsförhållandet, samt för tiden efter avtalsförhållandet. Ifall ett hinder har uppkommit innan avtalsingåendet måste avtalsparterna bevisa sig vara omedvetna och oskyldiga till hindrets uppkomst för att ansvarsskyldigheten skulle fråntas parterna. Båda lärorna tillämpar avtalsrisken som ett kriterium för befrielse av ersättningsskyldigheten ifall det inte fanns en risk för hindrets

---

³³⁵ Scafom-fallet 2009 och Runesson 2016, s. 107.

³³⁶ Jfr Runesson 2016, s. 105 – 106 och Sund-Norrgård 2015, s. 137.

³³⁷ Jfr Runesson 2016, s. 107 och Runesson 2016, s. 105 – 106 med Sund-Norrgård 2015, s. 137.

uppkomst som avtalsparterna borde ha varit medvetna om. Däremot ifall en risk funnits från första början och avtalsparterna var medvetna om den eller borde ha varit medvetna om den så kan man inte beviljas befrielse av ersättningsskyldigheten. Om man hypotetiskt tänker från ett sådant scenario att avtalsparterna ingått handelsavtal före den 1 augusti 2014 kan de omöjligen ha varit medvetna om att en framtida sanktionsförordning kommer att sätta käppar i hjulen för avtalsförpliktelseparternas prestationer. Däremot kunde parterna ha varit medvetna eller för den delen ansetts vara medvetna om de ingått avtal efter den 1 augusti 2014, att hela avtalsingåendet är ett risktagande och risken finns för att avtalet inte blir av.³³⁸

Utgångspunkten för hardship är att avtalsparterna ska kunna komma överens om nya prestationer och förhållningssätt för att fortskrida med avtalsverkan. Därmed brukar avtalsparterna inleda nya förhandlingar om tillvägagångssätt för att fortsätta avtalet. Detta innebär att gäldenären ska förse borgenären med eventuella tillvägagångssätt och ifall dessa går att fullgöra innebär det att avtalsprestationerna kan uträttas – dock på ett annat sätt än planerat.³³⁹ Ifall gäldenären har kommit fram till ett tillvägagångssätt och borgenären nekar till det kan borgenären delvis anses som ansvarsskyldig eftersom borgenären nekat till avtalsfullgörande. Detta skulle för den delen inte vara vare sig hardship eller force majeure-situation.³⁴⁰ I beaktande till sanktionsförordningen nr 833/2014 kan man anta att avtalsparterna överenskommer om att vänta ut avtalet. Både UPICC och ICC behandlar avtalsparternas plikt att förhandla fram alternativa avtalsvillkor, som skulle vara rimliga för avtalsförpliktelseparternas fullgörande.³⁴¹ I samband med handelshindrens uppkomst brukar man i hardship-situationer avgöra riskindelningen var man definierar parternas respektive riskområden i avtalet. I den så kallade riskanalysen avgör man om prestationen blivit betungande samt när kontraktets jämvikt förändrats. Med andra ord då handelssanktionerna orsakat handelshinder och förändrats på avtalsförpliktelseparterna om köp och sälj av varorna.³⁴² Däremot kan det enligt

---

³³⁸ Schwenzer 2008, s. 717–719.

³³⁹ Schwenzer 2008, s. 721 och Perillo 1997, s. 21–22.

³⁴⁰ Schwenzer 2008, s. 724–725.

³⁴¹ Schwenzer 2008, s. 721 och Perillo 1997, s. 21–22. Dock ta i beaktande till förordningen nr 833/2014 som konstans förnyas och uppdateras med nya sanktioner. För tillfället verkar sanktionsförordningen inte se dagsljus för hävning och därmed kan kontexten med att ”vänta ut” avtalet vara en aning oskäligen i beaktande till väntetiden.

³⁴² Schwenzer 2008, s. 715.

sanktionsförordningen nr 833/2014 vara en aning utmanande att sälja motsvarande varor ifall de motsvarande varornas syften ändå ska tillämpas för militärt bruk.³⁴³ Med andra ord tillämpas även situationer å vis major som hardship ifall dessa har uppkommit omedvetet. Med andra ord att handelshindrens uppkomst trädde i kraft en dag efter publiceringen i Europeiska unionens tidning – varningstiden för ett omfattande prestationshinder var inte direkt tidigare förutspått.³⁴⁴

Enligt Schwenzer borde omförhandlingsplikten avlägsnas vid hardship. Dessvärre skulle avlägsnandet inte utesluta möjligheten att erbjuda motparten möjligheten att anpassa avtalet enligt de förändrade omständigheterna. Självaste omförhandlingsplikten kan delvis anses vara en aning naiv med tanke på att det inte alltid är möjligt med omförhandlingar och därmed förstör de hela konceptet med hardship.³⁴⁵ Kanske det är därför som hardship aldrig fått en stadga i nationell eller internationell lagstiftning?

6. HANDELSSANKTIONERNAS PÅVERKAN PÅ DEN FINSKA MARKNADEN

Sedan år 2007 hade Ryssland varit Finlands största handelspartner, men till följd av sanktionernas uppkomst tappade Ryssland första platsen.³⁴⁶ Den ryska ekonomins tillväxt minskades efter instiftandet av bland annat förordning nr 833/2014. Detta påverkade även Finlands ekonomi. Enligt en prognos gjord av finansministeriets ekonomiavdelning (EA) den 15.9.2014³⁴⁷ skulle Finlands totalproduktion 2014 – 2015 minska med cirka 0,5 procentenheter och arbetslösheten skulle öka med cirka 0,2 procentenheter till följd av sanktionsförordningen nr 833/2014 och dess inverkan på Rysslands ekonomi.³⁴⁸ I

---

³⁴³ Förordning nr 833/2014 art. 2 (1).

³⁴⁴ Schwenzer 2008, s. 721 och Perillo 1997, s. 21–22. Kolla även förordning nr 833/2014 art. 14.

³⁴⁵ Schwenzer 2008, s. 723.

³⁴⁶ Tullen 2016, s. 1.

³⁴⁷ Observera att prognosen publicerades en månad efter förordning nr 833/2014 instiftande den 31 juli 2014.

³⁴⁸ Finansministeriet 2014, s. 5.

samband med Rysslands motsanktioner mot EU beräknade EA att Finlands livsmedelsexport skulle minska med under en fjärdedel av den normala exporten.³⁴⁹

Finska tullen (Tulli) gjorde år 2016 en ekonomisk analys över Finlands handelssituation till följd av sanktionerna. I analysen framförs att Finlands varuexport för år 2015 minskade med 32 procent och den låg på 3,2 miljarder euro. Importen minskade med 31 procent och låg på omkring sex miljarder euro. Bland annat drabbades livsmedelsindustrin, metallindustrin och skogsindustrin av de uppkomna sanktionerna från år 2014.³⁵⁰ Enligt Tullens analys föll livsmedelsexporten med 66 procent, metallindustriexporten minskade med 31 procent och skogsindustriexporten minskade med 22 procent. Export av maskiner, utrustning och fordon minskade med 35 procent och övrig kemisk industriexport minskade med 19 procent.³⁵¹ Sanktionerna påverkade delvis olika Finlands landområden. I en publikation (2015) gjord av arbets- och näringsministeriet, UF-centralen och Närings-, trafik- och miljöcentralen (NTM) hade man forskat om de olika NTM-centralernas situation efter sanktionerna från 2014. Enligt Norra Österbottens NTM-central kommer fortsättningen av EU:s sanktionspolitik och motsanktioner öka den svåra situationen för jordbrukssektorn.³⁵² NTM-centralen i Södra Savolax hade noterat en vinstförminskning inom företagen på grund av de uppkomna sanktionerna.³⁵³ NTM-centralen i Birkaland hade noterat en förändring inom byggbranschen³⁵⁴ och detsamma hade även Sydvästra Finlands NTM-central noterat samt även inom industribranschen. Enligt Satakunta handelskammars undersökning hade 60 % av företagen inom industribranschen upplevt att sanktionerna haft negativa inverknings på deras företagande.³⁵⁵ I publikationen behandlas även Rysslands

---

³⁴⁹ Finansministeriet 2014, s. 8. Rysslands motsanktioner instiftades den 7 augusti 2014 och omfattar importförbud av köttprodukter, mjölkprodukter, grönsaker, frukt och nötter, rotfrukter, växtfettbaserade livsmedelsprodukter, fisk och kräftdjur från EU, Förenta staterna, Kanada, Australien och Norge.

³⁵⁰ Tullen 2016, s. 1.

³⁵¹ Tullen 2016, s. 1. Notera här om förordning nr 833/2014 var art. 2 förbjuder all form av export av varor som kan användas för militärt bruk. Detta innebar att metallexporter förbjuds på grund av att metall kan produceras till vapen.

³⁵² Nieminen 2015, s. 135. Se Europeiska rådet och Europeiska unionens råds sida om sanktionerna som uppkommit enbart under våren 2022. För tillfället ligger man redan på femte sanktionspaketet och sanktionerna har så gott som låst in Ryssland i en egen bubbla.

³⁵³ Nieminen 2015, s. 83. Observera att Södra Savolax befinner sig relativt nära den ryska landsgränsen vilket innebär att i frågor om turism och handelssamarbeten var det motgångar för de påverkade företagen.

³⁵⁴ Nieminen 2015, s. 57.

³⁵⁵ Nieminen 2015, s. 46.

motsanktioner mot EU. Motsanktionerna bestod av bland annat importförbud av jordbruksprodukter. Dessa importförbud påverkade hårt på bland annat den finska jordbruksbranschen. Bland annat inom Egentliga Finland påverkades man främst utav dessa importförbud inom livsmedelskedjan med spannmål, ägg, grisar, trädgårdsodling, men även boskapsuppfödning. Metallindustrin i Egentliga Finland fick också negativ inverkan.³⁵⁶

---

³⁵⁶ Nieminen 2015, s. 37 – 38 och s. 46.

7. SLUTSUMMERING OCH EGNA SLUTSATSER

Handelssanktioner är det moderna påtryckningsmedlet som stater ålägger på en eller flera stater i syfte att främja den internationella utrikes- och säkerhetspolitiska läget. Eftersom handelssanktioner till helhet förbjuder exporter och import, människors rörelsefrihet, fryser finansiella tillgångar med mera, krävs det att dessa instiftas från myndigheter med rätt till maktutövning.³⁵⁷ Handelssanktioner uppkommer från den stunden som de blivit instiftade. Europeiska unionens handelssanktioner brukar uppkomma dagen efter att de publicerats i Europeiska unionens officiella tidning. I fallet med handelssanktionerna mot Ryssland för annekteringen av Krim, trädde sanktionerna i förordningen nr 833/2014 i kraft den 1 augusti 2014.³⁵⁸ Tyvärr har handelssanktionerna inte visat sig fungera till följd av att Ryssland hade ändå tillräckligt med resurser för att olagligt angripa Ukraina den 24 februari 2022.³⁵⁹

Såsom för andra sanktionsförordningar uppkom förordning 833/2014 plötsligt och påverkade på en del avtalsförhållanden. Med andra ord förorsakade förordningen nr 833/2014 handelshinder för vissa avtalsparter. I Finland drabbades främst livsmedelsindustrin, metallindustrin och skogsindustrin av de uppkomna sanktionerna från år 2014.³⁶⁰ Bland annat drabbades avtalsförhållanden med avtal om leverans av metall- och skogsproducerade produkter till följd av förordningens förbud mot motsvarande produkter som skulle kunna användas för militär användning (förordning nr 833/2014 art. 2). Givetvis behövde inte avtalsförhållandets syfte vara leverans av produkter som kan tillämpas för militär användning. Men ifall avtalade godset är sådant material som kan produceras och användas för militärt syfte, sätter sanktionsförordningen en käpp i hjulet för det avtalsförhållandet. I slutändan ville man vara på den säkra sidan och motsäga alla avtalsförhållanden som inkluderar avtal av handel om metallprodukter som exempelvis kan omlagas till militära medel.³⁶¹ Med andra

---

³⁵⁷ Pursiainen 2021, s. 24–25 och Riksdagen 2022 och Raitio – Tuominen 2020, s. 80.

³⁵⁸ Förordning nr 833/2014 publicerades i femtiosjunde årgångens publikation: Europeiska unionens officiella tidning L 229/31.7.2014.

³⁵⁹ Europeiska rådet och Europeiska unionens råd 2022.

³⁶⁰ Tullen 2016, s. 1.

³⁶¹ Europeiska rådet och Europeiska unionens råd 2022. Förordning nr 833/2014 art. 2 stadgar om sanktionsbelagda gods.

ord förhindrar sanktionsförordningen avtalsparter att utföra sina avtalsprestationer. Men hur egentligen ska dessa avtalsparter gå till väga? Vilka juridiska bestämmelser kan de tillämpa i dylika omständigheter till följd av att omständigheten inte ska bli förklarad som ett avtalsbrott?

Följande frågeställningar har behandlats i avhandlingen för att ge läsaren en tydligare inblick i vad som är juridiskt acceptabelt för att avtalsbrott kan undvikas till följd av handelshinder. Avhandlingens frågeställningar lyder:

1. Hur kan myndighetsbeslut av en handelssanktion påverka avtalsparternas möjlighet att genomföra köpet avtalsenligt?
2. Vad händer med avtalen som slutits innan handelssanktionerna 1 augusti 2014?
3. Hur kan man kombinera diplomatiska vapen med CISG och enligt vilka privaträttsliga bestämmelser kan dessa hinder anses vara ansvarsbefrianden?

Avhandlingen behandlar definitionen med handelssanktioner och deras uppkomst till följd av myndighetsbeslut. All form av myndighetsutövning ska vara lagenligt och därmed är instiftande av handelssanktioner lagenliga. Till följd av Finlands medlemskap i EU har Finland en skyldighet att införa och utöva de förordningar som unionen utövar. Med andra ord har de finska myndigheterna en skyldighet att instifta sanktionsförordningar. Detta innebär att myndigheterna har varit tvungna att instifta förordningen och därmed har unionsmedborgarna blivit skyldiga att följa förordningens bestämmelser, exempelvis instiftandet av sanktionsförordningen nr 833/2014. Med andra ord påverkas avtalsförhållanden slumpmässigt av myndighetsbesluten. Myndighetsbeslutets huvudsakliga uppgift var att främja internationella säkerheten och freden – inte förstöra avtalsförhållanden, trots att dessa äventyras.³⁶²

Men vad händer med avtalen som slutits innan handelssanktionerna 1 augusti 2014? Som ovan nämnts är varje avtalsförhållande uppbyggt på avtalsprincipen om avtalsbundenhet ”pacta sunt servanda”. Vid situation när en avtalspart bryter mot avtalsförpliktelserna utgörs det avtalsbrott, vilket innebär att avtalsparten blir ersättningsskyldig. Avhandlingen nämner om att vanligtvis påverkar handelshinder olika avtalsförhållanden. Medan de flesta avtalen riskeras att totalt hävas kan man inom vissa avtalsförhållanden

---

³⁶² RP 288/2014, s. 1.

vänta ut hindret och efter hindrets avtagande fortsätta med avtalsförpliktelserna.³⁶³ AvtL 36 § 1 mom. stadgar om jämningsmöjligheten vid uppstådda situationer var paragrafen ger avtalsparter möjligheten att påverka avtalsförhållanden vid situationer som kräver påverkningsmöjligheter.³⁶⁴ Men vid uppstådda handelshinder brukar vanligtvis ingendera avtalspart ålägga ansvaret för ersättningsskyldigheten. För att försäkra avtalsparter befrielse från ersättningsskyldighet vid dessa situationer har man i nationell och internationell lagstiftning stadgat motsvarande paragrafer och regelverk. Exempelvis KöpL 23 § 1 mom. stadgar säljarens befrielse från ersättningsskyldigheten ifall hindret inte beror på säljarens handlingar. Även CISG art. 79 (1) stadgar motsvarande befrielsegrund vid internationella handelsavtal.³⁶⁵ Därmed kan man enligt lagstiftningarna dra slutsatsen att för avtal som uppkommit efter den 1 augusti 2014 delvis kan förklara uppkomsten av sanktionsförordningen nr 833/2014 som ett hinder.³⁶⁶ Eftersom ingendera lagstiftningen stadgar definitionen med ”hinder” behöver man utföra en helhetsbedömning av situationen för att avgöra om det är ett avtalsbrott eller befrielsegrund från ersättningsansvaret.³⁶⁷ Med andra ord kan man kombinera diplomatiska vapen med CISG genom att de i art. 79 (1) nämnda hindren kan klassas som handelshinder och de kan förutsätta rätten till hävning i samband med väsentligt avtalsbrott enligt art. 25. Däremot är avtalsparten tvungen att redogöra att hindret klassas in i de nämnda rekvisiten för att förklara art. 79.³⁶⁸ Ifall handelshindret anses utgöra en oförutsedd situation kan en avtalspart förklara handelshindret som godtagbart hinder för att kunna prestera enligt avtal och därmed kan CISG kombineras med diplomatiska vapen.³⁶⁹

KöpL 27 § 1 mom. och CISG art. 79 (1) anses utgöra de allmänna köprättsliga principerna om force majeure.³⁷⁰ Med andra ord kan man tolka handelshindren klassas som force

---

³⁶³ Sisula-Tulokas 2015, s. 207–209 och s. 212–213.

³⁶⁴ Hemmo – Hoppu 2021.

³⁶⁵ Pursiainen 2021, s. 20–24.

³⁶⁶ I beaktande till handelssanktionernas snabba uppkomst och hur de blir snabbt präglade i nationell lag. Likväl att de förhindrar avtalsparterna att slutföra handelsavtalet till följd av sanktionsförordningens stränga bestämmelser (förordningen nr 833/2014 art. 2 och art. 14.

³⁶⁷ Herre – Ramberg 2016, s. 533 och Taxell 1972, s. 347.

³⁶⁸ Herre - Ramberg 2016, s. 47. Art. 49 och 64 stadgar om både köparens och säljarens rätt till hävning av avtal ifall det visar sig vara väsentligt avtalsbrott.

³⁶⁹ Herre – Ramberg 2016, s. 535.

³⁷⁰ Sandvik 2004, s. 67–68 och Sandvik 2004, s. 41.

majeure-situationer på basis av att de i lag nämnda hinder utgör plötsliga hinder som därefter uppfyller kriterierna för att utgöra force majeure, eller till och med omöjlighetsläran eller läran om hardship.³⁷¹ Vad som har noterats är att ICC paragraf 3 är den enda rättsbestämmelsen som egentligen stadgar definitionen med hinder varav i (c) och (d) stadgas det om handelshinder och myndighetsbeslut. Annars kan enbart handelshinder och då handelssanktioner definieras som hinder enligt rättsbestämmelserna enligt de kriterier som anses utgöra befrielsegrunder enligt lärorna om befrielsegrunderna. Dessutom behandlas handelshinder som faktorer för potentiella hinder enligt rättsforskarna.³⁷²

Däremot ger juridikens läror avtalsparterna en möjlighet att fortsätta med avtalsförhållandet således parterna kan vänta ut hindret. Likväl beror det även på hindrets varaktighet – ifall det varar för enbart en viss tid kan det finnas risk för att avtalsförhållandet fortsätter efter att hindret avtagit. I värsta fall måste avtalen hävas ifall väntetiden anses vara alltför oskälig. Som Sisula-Tulokas betonar torde avtalet troligtvis ha varit i förväg uppbyggt på omförhandlingar³⁷³. Däremot kan situationen vara en aning utmanande när det tillkommer sanktionsförordningen nr 833/2014 till följd av det pågående kriget.³⁷⁴

---

³⁷¹ Sandvik 2004, s. 71 och Rodhe 1986, s. 166 och Schwenger 2008, s. 721 och Perillo 1997, s. 21 – 22.

³⁷² Se Herre – Ramberg 2016, s. 533–534 och Sandvik 2004, s. 180 och Paavilainen 2016, s. 529. Se även Toiviainen 2008, s. 169–171.

³⁷³ Sisula-Tulokas 2015, s. 205–206.

³⁷⁴ Europeiska rådet – Europeiska unionens råd 2022.

KÄLLOR

Litteratur, artiklar och offentligt tryck

Afesorgbor, Sylvanys Kwaku. The impact of economic sanctions on international trade: How do threatened sanctions compare with imposed sanctions? *European Journal of Political Economy* 56 (2019) s. 11–26.

Bärlund, Johan – Nybergh, Frey – Petrell, Katarina. *Finlands civil – och handelsrätt – en introduktion*. Fjärde reviderade upplagan. Alma Talent Oy, Helsingfors 2013.

Carlsson, Maria – Fogelholm, Christian – Herler, Casper – Krook, Åsa – Lindqvist, Asko – Merikalla-Teir, Heidi – Syrjänen, Jani – Tuominen, Sami – von Weissenberg, Ulla. *Sopimusriskit*. Första upplagan. Alma Talent Oy, Helsingfors 2014.

Cortright, David – Lopez, Georg A. *Economic sanctions. Panacea or Peacebuilding in a Post-Cold War World?* Taylor & Francis 1995.

Europeiska unionens publikationsbyrå. *Europeiska unionens officiella tidning* L 229. Lagstiftning. Femtiosjunde årgången. Bryssel 31.7.2014.

Finansministeriet. *De ekonomiska konsekvenserna av EU:s sanktioner mot Ryssland och Rysslands motsanktioner*. Helsingfors 2014.

Fischer, Sabine. *European Union sanctions against Russia. Objectives, Impacts and Next Steps*. Stiftung Wissenschaft und Politik -SWP- Deutsches Institut für Internationale Politik und Sicherheit 2015.

Forsberg, Tuomas – Haukkala, Hiski. *The European Union and Russia*. The European Union series. Palgrave, London 2016.

Haapio, Helena – Järvinen, Marjaana. *Yritysten sopimus- ja vastuuketjut. Sopimusten hallinta käytännössä*. Andra förnyade upplagan. AS Pakett, Tallinn 2014.

Hannikainen, Lauri – Lundstedt, Tero. *Kansainvälisen oikeuden rooli nyky-Venäjän ulkopoliitikassa erityisesti valtiosuvereenisuuden, asevoiman käytön kiellon ja kansojen itsemääräämisoikeuden valossa*. Tutkimusraportti, Försvarsministeriet, Helsingfors 2016.

Hemmo, Mika – Hoppu, Kari. *Sopimusoikeus*. Alma Talent Oy, Helsinki 2021.

- Hirvonen, Ari. Mitkä metodit? Opas oikeustieteen metodologiaan. Yleisen oikeustieteen julkaisuja 17, Helsinki 2011.
- Hytinanti, Hertta. Kauppalain mukaisen taloudellisen liikavaikeuden arviointi liikesopimussuhteessa. Pro gradu-avhandling, Helsingfors universitet 2020.
- Kurkela, Matti. Globalisoitunut sopimuskäytäntö ja sopimusoikeudelliset periaatteet. Edita Publishing Oy, Helsingfors 2003.
- Letto-Vanamo, Pia. Inledning till rätten och rättsligt tänkande. Juridikens grunder. Juridiska fakulteten vid Helsingfors universitet, Helsingfors 2020.
- Lundberg, Lars. Handelshinder och handelspolitik. Studier av verkningar på svensk ekonomi. Kugel Tryckeri AB, Stockholm 1976
- Lundstedt, Tero – Hannikainen, Lauri. Ajavatko Venäjän perustelut Krimin valtaukselle sen kansainvälisoikeudellisen doktriinin umpikujaan? Oikeus 2016 (45); 4 : s. 445–465.
- McGillivray, Fiona – Stam, Allan C. Political Institutions, Coercive Diplomacy, and the Duration of Economic Sanctions. Journal of Conflict Resolution, vol 48, 2, 2004, s. 154–172.
- McKendrick, Ewan. Force majeure and frustration of contract. Second edition. Informa Law from Routledge, London 1995.
- Miettinen, Tarmo. Oikeustieteellinen opinnäyte. Artikkeleita oikeustieteellisten opinnäytteiden vaatimuksista, metodista ja arvostelusta (Kolehmainen, Antti. Oikeustieteellisen opinnäytteen teoreettis-metodisia näkökulmia). Edita Publishing Oy, Joensuu 2016.
- Möller, Maria. Omöjlighetsläran i svensk rätt. Magisteruppsats, Affärsjuridiska programmet med Europarättslig inriktning, Linköpings universitet 2003.
- Nieminen, Jouko. Alueelliset kehitysnälymät 2/2015. Arbets- och näringsministeriet, Helsingfors 2015.
- Paavilainen, Tatu. Trade Sanctions and Public Policy in International Arbitration. JFT 5/2016 s. 523–540.

Peczenik, Aleksander. Juridikens teori och metod. En introduktion till allmän rättslära. Fritzes Förlag AB, Göteborg 1995.

Peczenik, Aleksander. Vad är rätt? Om demokrati, rättssäkerhet, etik och juridisk argumentation. Fritzes Förlag AB, Göteborg 1995.

Perillo, Joseph. Force majeure and hardship under the UNIDROIT principles of International Commercial contracts. Tulane Journal of International and Comparative law, 5, 7th edition 1997, s. 5 – 28.

Pursiainen, Aleks. Kansainväliset pakotteet ja vientivalvonta. Alma Talent Oy, Helsingfors 2021.

Raitio, Juha – Tuominen, Tomi. Euroopan unionin oikeus. Andra förnyade upplagan, Lakimiesliiton kustannus, Alma Talent Oy, Helsingfors 2020.

Ramberg, Jan – Herre, Johnny. Internationella köplagen (CISG): En kommentar. Fjärde förnyade upplagan, Wolters Kluwer, Sverige 2016.

Rodhe, Knut. Lärobok i obligationsrätt. Sjätte upplagan. Norstedts Förlag AB, Stockholm 1986.

Rotaru, Vasile. Russia, the EU, and the Eastern Partnership. Building bridges or digging trenches? Soviet and Post-Soviet Politics and Society vol. 186. Ibidem Verlag, Bukarest 2018.

Runesson, Eric. Rekonstruktion av ofullständiga avtal. Särskilt om köplagens reglering av risken för ökade prestationskostnader. Första upplagan, Norstedts Juridik AB. Gotab 16329, Stockholm 1996.

Runesson, Eric. Utvecklingslinjer i avtalsrätten – fördelning av oförutsebara risker mellan ömkansvärdhet, kontext och ekonomi. Svensk Juristtidning 100 år, 2016, s. 100 – 110.

Sandvik, Björn. Säljarens kontrollansvar. Skadeståndsansvarets grund och omfattning enligt köplagen och CISG. Åbo Akademis tryckeri, Åbo 2004.

Sandvik, Björn – Sisula-Tulokas, Lena. Kansainvälinen kauppalaki. Lakimiesliiton kustannus, Vanda 2013.

Sandvik, Björn. Voidsaanko kontrollivastuuta pitää sopimusoikeuden yleisenä periaatteena? Kontrollivastuun kehitys ja asema sopimusoikeuden järjestelmässä. *Lakimies* 5/2014 s. 651 – 674.

Sandvik, Björn. Skeppsbyggnadsavtalets rättsliga karaktär och särdrag. *JFT* 4/2016 s. 417 – 445.

Schwenzer, Ingeborg. Force Majeure and Hardship in International Sales Contracts. *Victoria University of Wellington Law Review*, Vol. 39, Issue 4/2008 s. 709 – 726.

Silva, Paul – Selden, Zachary. Economic interdependence and economic sanctions: a case study of European Union sanctions on Russia. *Cambridge Review of International Affairs*, 2019, s. 229–251.

Sisula-Tulokas, Lena. Handelssanktioner mot Ryssland och tillämpningen av CISG. *JFT* 3/2015, s. 193–214.

Squillante, Alphonse M. – Congalton, Felice M. Force Majeure. *Commercial Law Journal* Vol. 80/4th ed/1975, s. 4 – 9.

Sund-Norrgård, Petra. Friskrivningsklausuler i köpeavtal. *JFT* 2/2015 s. 115 – 141.

Surakka, Aapo. Access to Finnish law. Andra förnyade upplagan. Alma Talent Oy 2012.

Taxell, Lars Erik. Avtal och rättsskydd. Åbo Akademis förlag, Åbo 1972.

Taxell, Lars Erik. Köplagen – Några riktlinjer. Åbo Akademis förlag, Åbo 1991.

Taxell, Lars Erik. Avtalsrätt – Bakgrund, sammanfattning och utblick. Juristförlaget, Stockholm 1997.

Toiviainen, Heikki. An introduction to Finnish business law. A comprehensive survey of the foundations and main rules of Finnish corporate law. Första upplagan. Edita Prima Oy, Helsingfors 2008.

Tullen. Suomen ja Venäjän välinen kauppa. Handel 2016, Helsingfors 22.3.2016.

Wilhelmsson, Thomas – Sevón, Leif – Koskelo, Pauliine. Kauppalain pääkohdat. Femte förnyade upplagan. Alma Talent Oy, Helsingfors 2006.

Internetkällor

Europeiska unionens råd. Rysslands militära aggression mot Ukraina: EU inför sanktioner mot president Putin och utrikesminister Lavrov och antar omfattande individuella och ekonomiska sanktioner, 25.2.2022. URL: <https://www.consilium.europa.eu/sv/press/press-releases/2022/02/25/russia-s-military-aggression-against-ukraine-eu-imposes-sanctions-against-president-putin-and-foreign-minister-lavrov-and-adopts-wide-ranging-individual-and-economic-sanctions/> , hämtad 9.4.2022.

Europeiska rådet och Europeiska unionens råd. EU:s restriktiva åtgärder med anledning av krisen i Ukraina, 2022. URL: <https://www.consilium.europa.eu/sv/policies/sanctions/restrictive-measures-ukraine-crisis/> , hämtad 26.2.2022.

Europeiska rådet och Europeiska unionens råd. EU:s restriktiva åtgärder med anledning av krisen i Ukraina, 2022. URL: <https://www.consilium.europa.eu/sv/policies/sanctions/restrictive-measures-against-russia-over-ukraine/> , hämtad 9.4.2022.

Europeiska rådet – Europeiska unionens råd. EU:s svar på Rysslands invasion av Ukraina, 2022. URL: <https://www.consilium.europa.eu/sv/policies/eu-response-ukraine-invasion/> , 28.3.2022.

Europeiska rådet – Europeiska unionens råd. Antagande och översyn av EU:s sanktioner, 2022. URL: <https://www.consilium.europa.eu/sv/policies/sanctions/adoption-review-procedure/> , hämtad 23.4.2022.

FN-sambandet. Ukraina, FN-förbundet UNA SWEDEN 2020. URL: <https://www.globalis.se/Konflikter/Europa/ukraina> , hämtad 21.12.2021.

Historiska media. Det Osmanska riket – En världsmakts uppgång och fall, 22.11.2021. Tillgänglig på: <https://historiskamedia.se/artiklar/osmanska-riket/> , hämtad 11.2.2022.

Juhola, Teemu. Venäjän hyökkäys: Hyökkäys alkoi monesta ilmansuunnasta. Yle Uutiset, 24.2.2022. URL: <https://yle.fi/uutiset/3-12331795> , hämtad 3.5.2022.

Kommerskollegium. Sanktioner mot Ryssland, 5.11.2019. URL: <https://www.kommerskollegium.se/importera--exportera/handla-utanfor-eu/licenser-tillstand-kvoter/internationella-sanktioner/sanktioner-mot-ryssland/> , hämtad 11.3.2022.

Koponen, Kalle – Meltio, Niklas – Sutinen, Essi. Kun sota syttyi, Helsingin sanomat 24.2.2022. URL: <https://www.hs.fi/ulkomaat/art-2000008638337.html> , 25.4.2022.

Kritzer, Albert – Gizem, Alper. CISG: Table of Contracting States. Institute of International Commercial Law, Pace Law School, 2021. URL: <https://iicl.law.pace.edu/cisg/page/cisg-table-contracting-states> , hämtad 10.2.2022.

Lagen.nu. Myndighetsutövning, 2022. URL: <https://lagen.nu/begrepp/Myndighetsut%C3%B6vning> , hämtad 23.4.2022.

Mingst, Karen. Group of eight international organization, Britannica 2022. URL: <https://www.britannica.com/topic/Group-of-Eight> , hämtad 13.3.2022.

Riksdagen. Handlingar från andra EU-institutioner och EU-organ, 2022. URL: <https://www.eduskunta.fi/SV/naineduskuntatoimii/kirjasto/aineistot/eu/eu-tietopaketti/Sidor/Muiden-EUn-toimielinten-asiakirjoja.aspx> , hämtad 27.2.2022.

Statsrådet. Venäjän hyökkäys Ukrainaan, 2022. URL: <https://valtioneuvosto.fi/ukraina> , hämtad 3.5.2022.

Utrikesministeriet. Kansainväliset pakotteet, 2022. URL: <https://um.fi/pakotteet> , hämtad 8.2.2022.

Utrikesministeriet. Venäjän hyökkäys Ukrainaan, 24.2.2022. URL: <https://um.fi/venajan-hyokkays-ukrainaan> , hämtad 25.4.2022.

Databaser:

Databasen UNILEX:

<http://www.unilex.info/> senast besökt 25.4.2022.

Databasen TRANS-LEX:

<https://www.trans-lex.org/> senast besökt 4.5.2022.

Författningar

Europaparlamentets och rådets förordning (EG) nr 593/2008 av den 17 juni 2008 om tillämplig lag för avtalsförpliktelser (Rom I).

Fördraget om Europeiska unionen C 326/13.

Fördraget om Europeiska unionens funktionssätt C 326/49.

Förenta nationernas stadga och stadga för den internationella domstolen, San Francisco 1945.

General conditions for the supply of plan and machinery for export (ECE 188/1953), Geneva 1953.

ICC Force majeure and Hardship Clauses 2020.

Rådets förordning (EU) nr 833/2014 om restriktiva åtgärder mot bakgrund av Rysslands åtgärder som destabiliserar situationen i Ukraina.

The United Nations Convention on Contracts for the International Sale of Goods, Vienna 1980.

Inhemsk lagstiftning

Grundlag 781/1999.

Lagen om fullgörande av vissa skyldigheter för Finland som medlem av Förenta nationerna och Europeiska unionen 659/1967.

Lagen om rättshandlingar på förmögenhetsrättens område 228/1929.

Köplagen 355/1987.

Strafflagen 89/1889.

Amerikansk lagstiftning

The Uniform Commercial Code (UCC).

Fransk lagstiftning

Code Civil des francais (Civillagen) Franska civilkoden 15.3.1803.

Svensk lagstiftning

Lag (1905:38 s. 1) om köp och byte av lös egendom.

Tysk lagstiftning

Bürgerliches Gesetzbuch (BGB) 1896.

Internationella principer

Allmänna leveransbestämmelser för leveranser av maskiner samt annan mekanisk, elektrisk och elektronisk utrustning inom och mellan Danmark, Finland, Norge och Sverige (NL 01), 2001.

PECL The Principles of European Contract Law, European Union 2002.

UNIDROIT Principles of International Commercial Contracts, International Institute for the Unification of Private Law (UNIDROIT), Rome 2016.

Regeringens propositioner

RP 288/2014 Regeringens proposition till riksdagen med förslag till lag om ändring av lagen om uppfyllande av vissa förpliktelser som grundar sig på Finlands medlemskap i Förenta nationerna och Europeiska unionen och till vissa lagar som har samband med den.

Rättspraxis

Finland

HD 1947:II:142

Sverige

NJA 1919 s. 166

Norge

Rt 1922 s. 526.

Nederländerna

UNILEX d. 02.10.1998 (Holland, Rechtbank's-Hertogenbosch).

Belgien

UNILEX d. 19.06.2009 (Scafom International BV).

Bulgarien

UNILEX d. 24.04.1996 (Bulgarien, Arbitral Award, Bulgarian Chamber of Commerce and Industry)

Frankrike

UNILEX d. 00.00.1992 (Frankrike, ICC Court of Arbitration, Paris)

Utrikesministeriets meddelanden

Utrikesministeriets meddelande om de straffbestämmelser som gäller vid överträdelser av rådets förordning om vissa restriktiva åtgärder mot Libanon 24.11.2006/1030.

Utrikesministeriets meddelande om de straffbestämmelser som gäller vid överträdelser av rådets förordning (EU) nr 961/2010 om restriktiva åtgärder mot Iran 5.11.2010/973.

Utrikesministeriets meddelande om de straffbestämmelser som gäller vid överträdelser av rådets förordning (EU) nr 692/2014 om restriktioner för import till unionen av varor med ursprung i Krim eller Sevastopol med anledning av den olagliga annekteringen av Krim och Sevastopol 25.6.2014/607.

Utrikesministeriets meddelande om de straffbestämmelser som gäller vid överträdelser av rådets förordning (EU) nr 833/2014 om restriktiva åtgärder mot bakgrund av Rysslands åtgärder som destabiliserar situationen i Ukraina 1.8.2014/603.